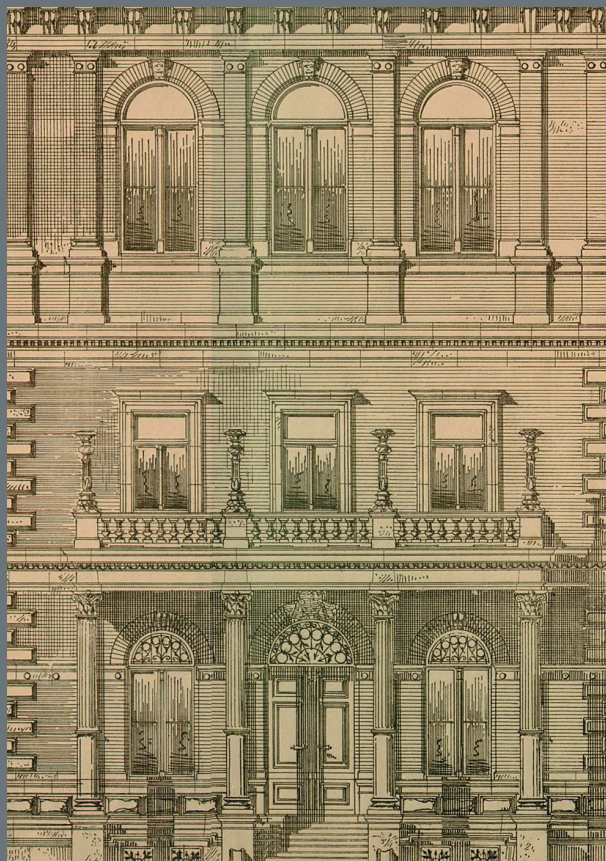

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI

STJEPAN BABIĆ 1925. – 2021.

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI
SPOMENICA PREMINULIM AKADEMICIMA SVEZAK 253

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI
SPOMENICA PREMINULIM AKADEMICIMA SVEZAK 253
ISBN 978-953-347-505-9 ISSN 1330-0865 (Tisak)
ISSN 2670-9988 (Online)
10.21857/y26kec35g9

Uredio
Akademik STJEPAN DAMJANOVIĆ

RAZRED ZA FILOLOŠKE ZNANOSTI

STJEPAN BABIĆ
1925. – 2021.

St. Balie

SADRŽAJ

Akademik Mislav Ježić	
<i>Stjepan Babić – veliki hrvatski jezikoslovac</i>	9
Prof. dr. sc. Sanda Ham	
<i>U spomen Stjepanu Babiću</i>	15
Prof. dr. sc. Mario Grčević	
<i>Stjepan Babić</i>	
<i>Oriovac, 29. XI. 1925. – Zagreb, 27. VIII. 2021.</i>	43

PRILOG

Martina Grčević u suradnji sa Stjepanom Babićem	
<i>Bibliografija radova dr. Stjepana Babića</i>	55

RAZRED ZA FILOLOŠKE ZNANOSTI

priredio je u povodu prve obljetnice smrti

AKADEMIKA STJEPANA BABIĆA

KOMEMORATIVNI SASTANAK

u ponedjeljak, 24. listopada 2022. u 12 sati

u palači Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

Trg Nikole Šubića Zrinskog 11, Zagreb

Sastanak je otvorio:

akademik Ranko Matasović, zamjenik tajnika Razreda

O životu i djelu preminulog akademika govorili su:

akademik Mislav Ježić

prof. dr. sc. Sanda Ham

prof. dr. sc. Mario Grčević

STJEPAN BABIĆ – VELIKI HRVATSKI JEZIKOSLOVAC

Stjepan Babić (29. studenoga 1925., Oriovac – 27. kolovoza 2021., Zagreb) rođen je u Oriovcu 1925. Gimnaziju je pohađao u Slavonskome Brodu, Osijeku i Zagrebu. Poslije mature 1947., prvo se je zaposlio u Industrogradnji, a tek se razmjerno kasno, 1949., odlučio upisati na Filozofski fakultet u Zagrebu na „narodni jezik i književnost“, ruski jezik i književnost i njemački jezik. Očito se je istakao jer je ostao na fakultetu kao asistent uz profesora Ljudevita Jonkea. Doktorat je stekao 1962. Postao je redoviti profesor 1975. i radio je na fakultetu do mirovine 1991. Predavao je i na sveučilištima u Kölnu (1968. – 1969., 1984. – 1985.) i Münsteru (1992.). Član suradnik Akademije postao je 1977., izvanredni član 1986., a redoviti član 1991.

Postao je aktivan i u politici nakon 1990. jer je prije bio „moralno-politički nepodoban“. U obnovi Matice hrvatske sudjelovao je već 1989., nakon dvadeset godina zastoja. Sjećam se kako me je tada potakao da se upišem u obnovljenu Maticu i govorio mi o tih dvadeset izgubljenih godina za hrvatsku kulturu. Nakon osamostaljenja Hrvatske bio je zastupnik u Županijskome domu Hrvatskoga sabora 1993. – 1997. Poticao je osnivanje prvoga Vijeća za normu hrvatskoga jezika 1998. kojemu je postao i predsjednik. Dobio je u razdoblju samostalne Hrvatske i mnoga priznanja, nagrade i odlikovanja, među njima Nagradu *Bartol Kašić* za zasluge u proučavanju hrvatskoga jezika (1991.), odlikovanje Red Danice hrvatske s likom Ruđera Boškovića za zasluge u znanosti (1995.), Spomenicu Domovinskog rata (1995.) i Spomenicu domovinske zahvalnosti (1995.), odlikovanje Red Ante Starčevića (1996.), kao i republičku nagradu za životno djelo u znanosti (2004.).

Stjepan Babić bio je jedan od najpoznatijih hrvatskih jezikoslovaca, a i jedan od najboljih u drugoj polovici XX. stoljeća. Pripadao je naraštaju Zagrebačkoga lingvističkoga kruga, predvođenoga Bulscúom Lászlóom i Radoslavom Katičićem, koji je pozitivizam mladogramatičara i deskriptivista zamijenio u hrvatskome jezikoslovlju strukturalizmom. U stručnim krugovima cijenjen je po svojim znatnim znanstvenim prinosima. Široj javnosti zainteresiranoj za hrvatski jezik i kulturu bio je poznat u prvome redu po radovima posvećenima obrani hrvatskoga jezika i po višedesetljetnome uređivanju časopisa *Jezik* posvećenoga kulturi hrvatskoga književnog jezika. A pratiteljima medija vjerojatno najviše po *Hrvatskome pravopisu*, koji je pisao s Milanom Mogušem i Božidarom Finkom i koji je u zemlji bio zabranjen 1971., pa je objavljen prvo u Londonu, a zatim je doživio niz izdanja i dorada, osobito poslije 1990. godine u izdanjima Školske knjige. Cenzore je vjerojatno već sam naziv toga pravopisa bio naveo na zabranu. Posljednje izdanje, koje je Školska knjiga objavila 2010., izradili su Babić i Moguš i nastojali ga već uskladiti sa zaključcima Vijeća za normu hrvatskoga standardnog jezika kojemu je predsjedao Radoslav Katičić.

Stjepanu Babiću bilo je jasno da pravopis ima, uza znatnu praktičnu, još i znatnu simboličku ulogu, ali i to da su za jezik i njegov ustroj još mnogo bitniji gramatika i rječnik. Na tome je području Stjepan Babić, zajedno sa Stjepkom Težakom, objavio *Pregled gramatike hrvatskosrpskog jezika za osnovne i srednje škole* (ŠK, Zagreb, 1966.), u potonjim izdanjima: *Pregled gramatike hrvatskoga književnog jezika*. Kada se pojavila pod novim imenom, ta je gramatika doživjela osporavanja i zabrane. Uz ostalo, može se reći da su primjeri za gramatičke oblike u toj gramatici uzimani iz hrvatske književnosti, što u prijašnjima nije bio običaj. Već je u toj školskoj gramatici posvećena razmjerno znatna pažnja tvorbi riječi.

Najveći je prinos deskriptivnoj (i normativnoj) gramatici hrvatskoga jezika u drugoj polovici XX. stoljeća Akademijina *Velika hrvatska gramatika*, naslovljena i kao *Nacrti za gramatiku*, u četirima svescima koje su objavljivali HAZU i Nakladni zavod Globus. Sam taj pothvat svjedoči o tome da smo u vremenima koja nisu bila jezičnopolitički povoljna za hrvatski jezik imali cio naraštaj izvrsnih jezikoslovaca koji su se predano,

znalački i marljivo bavili hrvatskim književnim jezikom i branili njegov posebni povijesni, ustrojbeni i vrijednosni ili kulturni značaj. I to takvih koji su umjeli zajedno surađivati na tako veliku projektu. Jedan od tih velikana, jedan od najvećih, najmarljivijih i najhrabrijih bio je Stjepan Babić.

U toj je *Velikoj hrvatskoj gramatici* akademik Babić napisao bitan dio opisa morfologije u prvome svesku *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika* (1991.): obradio je zamjenice, brojeve, glagole i nepromjenljive riječi (str. 645-741). Zapravo su on i Stjepko Težak uskočili u pisanje morfologije pošto je Slavko Pavešić prerano preminuo (1975.). No još je prije toga Stjepan Babić dovršio velik rad na drugome svesku *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku* (1986.), što je bio prvi zadatak koji je dobio, kao i Radoslav Katičić na trećem svesku *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika* (1986.).

Iz samoga naziva te velike gramatike u kojoj se u svakome svesku jezik nazivlje „hrvatski književni jezik“ vidi se da to nije samo opisna gramatika nego u nekoj mjeri i normativna. Sam Babić u svojim radovima rabi nazive književni jezik, standardni jezik i normirani jezik kao bliskoznačnice, gotovo istoznačnice (v. Babić 2009, *Jezik* br. 5, 161-189). Književni ili standardni jezik upravo se po tome razlikuje od prirodnih jezičnih idioma što se mora ne samo opisivati nego i propisivati da bi bio standardiziran. A upravo je Stjepan Babić bio vrlo zauzet za pitanja standarda i jezične norme i jedan je od naših najzaslužnijih normativista. No naziv „književni jezik“, osim „standardni“, znači još nešto. Ovoj se velikoj gramatici ne može naime prigovoriti ono što je Ante Radić 1899. u prikazima u *Obzoru* i *Viencu* bitko prigovorio Maretićevoj vukovskoj *Gramatici i stilistici hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*. Upitao je naime kako se može gramatikom književnoga jezika zvati gramatika koja uopće ne opisuje jezik hrvatske književnosti. Za razliku od vukovske gramatike, koja se je uvelike ograničila na korpus djela dvaju, zapravo nehrvatskih, auktora, Karadžića i Daničića, Akademijina *Velika gramatika* utemeljena je na korpusu hrvatske književnosti, a onda i drugih funkcionalnih stilova standardnoga jezika. Babićev korpus za tvorbu seže do XIX. stoljeća, a Katičićev za sintaksu do XVIII. stoljeća.

U svojoj *Tvorbi riječi* Babić je obuhvatio tvorbu imenica, pridjeva, glagola i priloga u suvremenom hrvatskom književnom jeziku. Osim riječi iz rječnika poput *Akademijina rječnika* ili *Rječnika Matice hrvatske*, skupljale su se i riječi iz hrvatske književnosti, znanosti i publicistike, pa je, i to u vrijeme prije primjene računala, prikupljena bogata građa od preko 100.000 riječi. Radi sinkronijskoga pristupa, prikazana je tvorba riječi koje su potvrđene od 1860. godine do suvremenosti. Tvorba riječi raspoređena je sustavno s osjećajem za praktičnost pristupa. Počinje s iscrpnim teorijskim dijelom. Zatim slijedi razrada po vrstama tvorenih riječi. Imenice su obrađene prvenstveno prema sufiksima jer je sufiksalna tvorba u njih dominantna. Sufiksi su svrstani u skupine po završetku, a skupine se navode abecednim redom, sufixi u skupini prema plodnosti. Babić je, kao pravi jezikoslovac, vodio računa i o značenju, pa je, uz objašnjenje značenja u tekstu, dodao i *Kazalo imeničkih značenja* na kraju. Pridjevi su podijeljeni na odnosne i opisne, a potom po završecima sufixa, kao i imenice. Glagoli su obrađeni prema vrstama riječi kojima pripada osnova iz koje se tvore: od imenica, od pridjeva, od usklika ili od glagola. Babićeva se *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku* u jezikoslovnim krugovima smatra najpotpunijim prikazom tvorbe za bilo koji slavenski jezik. To dovoljno kazuje o tome da je to i u hrvatskome jezikoslovlju jedinstveno djelo, glavni priručnik za to bitno područje, nenadmašen, a ne će ga biti lako nadmašiti.

Babića je tvorba riječi bila zanimala od početka njegova znanstvenoga rada. On je već 1965. – 1970. radio na projektu *Sufiksalna tvorba imenica* u okviru rada Instituta za lingvistiku na Filozofskome fakultetu i skupljao je građu za taj projekt. I njegov doktorski rad bio je s toga područja. Teško je reći je li Babić to tako teorijski promislio, no jamačno je izvrsno osjećao da je tvorba riječi u jezicima u kojima je živa i bogata – glavna „tvornica nazivlja“ u svim funkcionalnim stilovima i time glavni način na koji standardni jezik postaje „nacionalni instrument“ zadovoljavanja svih potreba da se izraze svi sadržaji suvremene nacionalne i internacionalne kulture i civilizacije, kako bi to rekao Dalibor Brozović.

Babićevo tridesetipetogodišnje uređivanje u svojstvu glavnoga i odgovornoga urednika *Jezika, časopisa za kulturu hrvatskoga književnog jezika*,

koji je nakon njega u ponovo teškim prilikama (nakon što mu je ministar Jovanović uskratio financijsku potporu) hrabro preuzela profesorica Sanda Ham, bilo je najizrazitiji primjer borbe za hrvatski književni jezik u vremenima njegova političkoga i ideološkoga potiskivanja, kao i svijesti da ga treba njegovati ako ga želimo održati kao književni ili standardni jezik. Uz mnoge druge vrijedne inicijative, Babić je u tome časopisu 1992. ustanovio i Nagradu *Ivan Šreter* za najbolju novu hrvatsku riječ, koju dodjeljuje časopis *Jezik*.

Babić je pisao i knjige o povijesti hrvatskoga jezika, kao što su *Hrvatski jezik u političkom vrtlogu* (A. i D. Pelivan, Zagreb, 1990.), *Tisućljetni jezik naš hrvatski* (S. Brusina, Zagreb, 1991.) i druge. On se hrabro upuštao i u polemike. O tome svjedoče njegovi tekstovi sabrani u knjigama *Hrvatska jezikoslovna prenja* (Globus, Zagreb, 2001.), *Prijedlog za ukidanje hrvatskoga jezika* (MH, Slavonski Brod, 2003.), *Hrvanje hrvatskoga* (ŠK, Zagreb, 2004.) i drugim.

Osim jezikoslovnih djela, pisao je i duhovite književne tekstove koji su mu često značili olakšanje od tereta razočaranja i borba u javnome životu. Takav je satirični autobiografski roman *Crvena magla* (SN Privlačica, Vinkovci, 2002.) i zbirka *Vedre priče* (Ekološki glasnik, Zagreb, 2000.). Izvrsno je pričao viceve i mnogo ih je znao napamet, a objavio je i zbirku *Hrvatski politički vicevi* (Naklada Pavičić, Zagreb, 1995.).

S druge je strane svoju snagu u životnim borbama crpio i iz vjere. O tome svjedoče njegova knjižica *Razmišljanja o Bogu i patnji* (Teovizija, Zagreb, 2005.) i tekstovi *Na Božjim putovima*, objavljivani u časopisu *Marulić* 1995. – 1999. Sve to svjedoči o složenosti njegova duha.

Po osporavanu području svojega djelovanja, obrani hrvatskoga jezika, i po vrsti temeljnih jezičnih priručnika, pravopisa i gramatika, a i polemičkih rasprava koje je pisao, bio je jedan od najizdavanijih i u javnosti najpoznatijih hrvatskih jezikoslovaca. Bio je i jedan od najplodnijih i, kada je trebalo, najhrabrijih. Prema prof. Sandi Ham, objavio je 18 jezikoslovnih knjiga (u 47 izdanja), više od 1.000 znanstvenih i stručnih radova, 57 književnih sastava i niz razgovora u glasilima.

Akademik Babić bio je i vrlo energičan čovjek koji je znao braniti svoje stavove, pa se nekima i zamjerio. Ipak, uvijek je bio spreman čuti argu-

mente, pa, ako su bili dobri, prihvatiti ih i promijeniti svoje mišljenje. Bio je cijenjen i omiljen profesor koji se je brinuo za mlađe naraštaje, studente i mlade znanstvenike, kao i vrijedne suradnike u poslovima na kojima je radio. Ujedno je bio i vrlo topao, a i vrlo duhovit čovjek, pa su ga mnogi voljeli. Bio je i obiteljski čovjek i jamačno su mu supruga Mira i tri kćeri – od kojih je Dinu u njenoj mladosti izgubio, a ostale su mu Zrinka i Višnja kao oslonac – te poslije i unuci, Lovre, Nika i Fran, mnogo značili i davali mu radosti i snage u životu.

Svima koji su ga bliže poznavali ostat će Stjepan Babić u živu i toplu sjećanju kao iznimna osoba, a nepristrani hrvatski jezikoslovci uvijek bi trebali ostati ponosni na njega i zahvalni za njegov velik znanstveni prinos proučavanju i poznavanju hrvatskoga jezika.

Na kraju, dopustite mi da još jednom izrazim svoju sućut članovima poštovane i drage obitelji akademika Babića i svoje poštovanje prema velikomu jezikoslovcu i čovjeku Stjepanu Babiću.

Prof. dr. sc. SANDA HAM

U SPOMEN STJEPANU BABIĆU

29. studenoga 1925., Oriovac – 27. kolovoza 2021., Zagreb

Profesor Stjepan Babić napustio nas je u 96. godini života, u petak 27. kolovoza. Pokopan je 2. rujna na Mirogoju. Ispratila ga je obitelj, prijatelji, suradnici i brojni ožalošćeni. Oproštajnim su se govorima ožalošćenima obratili Mislav Ježić (u ime HAZU), Damir Boras (u ime Sveučilišta u Zagrebu), Miljenko Jurković (u ime Filozofskoga fakulteta u Zagrebu) Mario Grčević i Sanda Ham (u ime uredništva časopisa *Jezika*).

Dugovječnost je Stjepana Babića dostojna divljenja, a njegovo djelo u toj dugovječnosti dostojno je poštovanja. Nije pretjerano ako kažem da je prof. Babić cijeli svoj život posvetio očuvanju i normativnom izgrađivanju hrvatskoga jezika. Na glasu je kao žestok polemičar i žešći zagovornik boljitka i samosvojnoga razvoja hrvatskoga jezika, a malo tko je tako snažno, srčano, uporno i bez zadržke tomu razvoju prinosio.

Stjepan Babić rođen je u Oriovcu 29. studenoga 1925. Djetinjstvo je proveo u rodnome mjestu, gdje je završio i osnovnu školu. Gimnaziju je pohađao u Slavonskom Brodu, Osijeku i Zagrebu. U Zagrebu je i maturirao 1947.

Poslije mature u Zagrebu 1947. nije se činilo da će karijera Stjepana Babića poći u znanstvenom smjeru jer je dvije godine bio činovnik, zaposlen u zagrebačkoj Industrogradnji.

Studij započinje 1949. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje upisuje Narodni jezik i književnost (A), Ruski jezik i književnost (B) i Njemački jezik (C). Diplomirao je 1955. U studentsko je doba, a neko vrijeme i poslije diplomiranja, radio kao jezični savjetnik u zagrebačkom uredništvu *Borbe*. To je razdoblje u *Borbi* Stjepan Babić smatrao važnim jer je mogao utjecati i jest utjecao na pohrvaćivanje hrvatskoga *Borbina* izdanja.

Iste godine kada je diplomirao, na istom je fakultetu postao asistent profesoru Ljudevitu Jonkeu na Katedri za hrvatski jezik. Cijeli je svoj radni vijek proveo na Filozofskom fakultetu, napredujući u zvanjima – doktorirao je 1962. s temom iz tvorbe riječi: *Sufiksalna tvorba pridjeva u suvremenom hrvatskom ili srpskom književnom jeziku*; 1963. postaje docent, 1970. izvanredni profesor, 1975. redoviti profesor. Član suradnik HAZU postaje 1977., izvanredni član 1986., a redoviti član 1991.

Stjepan Babić bio je članom Glavnoga odbora Matice hrvatske, a 1989. – 1992. i potpredsjednik Matice. Osnivač je Vijeća za normu hrvatskoga jezika i bio mu je predsjednikom – Vijeće za normu hrvatskoga jezika, koje je Vijeće za jezikoslovlje u Ministarstvu znanosti i tehnologije osnovalo 16. ožujka 1998., djelovalo je do 2000. Osim predsjednika, S. Babića, članovi su mu bili: D. Brozović, S. Ham, M. Kačić, R. Katičić, T. Ladan, M. Machiedo, M. Mamić, M. Moguš, M. Samardžija, S. Težak, S. Vrljić. Tajnica je bila M. Mihaljević. Zapisnici toga Vijeća objavljeni su 2017. u *Jeziku*.

S. Babić sudjelovao je u brojim znanstvenim projektima, među najvažnijima je svakako projekt hrvatskoga rječnika na čijem je čelu bio 1991. – 1995. Član je predsjedništva i do 2007. potpredsjednik Hrvatskoga filološkoga društva. U razdoblju 1993. – 1997. djelatno se bavio politikom – bio je zastupnik Županijskoga doma Sabora RH, izabran u Brodsko-posavskoj županiji. Svoje političko djelovanje iskoristio je najbolje moguće za hrvatski jezik; uz već spomenuto Vijeće za normu hrvatskoga jezika, za njegova saborskoga mandata zasnovani su *Dani hrvatskoga jezika*.

Dobitnikom je brojnih priznanja, odličja i nagrada: Jubilarne plakete Školske knjige, u povodu 20. obljetnice poduzeća, Zagreb, 1970.; Zlatne značke Školske knjige, Zagreb, 1990.; Nagrade *Bartol Kašić* za značajnu znanstvenu djelatnost u oblasti društveno-humanističkih znanosti u području proučavanja hrvatskog književnog jezika, Zagreb, 1991.; Reda Danice hrvatske s likom Ruđera Boškovića za osobite zasluge u znanosti, Zagreb, 1995.; Spomenice Domovinskoga rata za sudjelovanje u ratu na drugi djelatni način, Zagreb, 1995.; Spomenice domovinske zahvalnosti za časnu i uzornu službu za razdoblje od pet godina, Zagreb, 1995.; Reda Ante Starčevića, Zagreb, 1996.; Povelje počasnoga građanina Slavonskoga

Broda, Slavonski Brod, 2005.; Nagrade za životno djelo, RH, 2005.; Po-
velje počasnoga građanina Općine Oriovac, Oriovac, 2006., Nagrade za
životno djelo na *Danima Josipa i Ivana Kozarca*, Vinkovci 2010.

Djelo Stjepana Babića obasiže više od 1.000 znanstvenih i stručnih
radova, osamdesetak različitih manjih osvrta i članaka, 57 književnih sa-
stava, 32 razgovora za novine; 19 jezikoslovnih knjiga objavljenih u 47 iz-
danja i više od 1.000.000 primjeraka.

Jezikoslovne knjige S. Babića, kronološkim redom prema prvim iz-
danjima:

1. *Jezik – školski leksikon*, objavljen u 6 izdanja (Panorama, Zagreb
¹1963., ²1965. (za općeobrazovne škole), ³1966. (za ekonomske škole),
⁴1967. (za općeobrazovne škole), ⁵1967. (za medicinske škole), ⁶1967.
(za škole za obrazovanje radnika).
2. *Gramatika hrvatskoga jezika – Priručnik za osnovno jezično obra-
zovanje*, objavljena do sada u 16 izdanja (*Pregled gramatike hrvats-
kosrpskog jezika za osnovne i druge škole*, Školska knjiga, Zagreb,
1966., ²1969., ³1970., ⁴1971., ⁵1972.; *Pregled gramatike hrvatskoga
književnog jezika*, ŠK, Zagreb, ⁶1973. (u Londonu je 1974. u nakladi
Nove Hrvatske izišao fototipski pretisak, a izišao je i jedan pretisak
londonskoga izdanja bez naznake izdavača, godine i mjesta izdanja);
*Gramatika hrvatskoga jezika – Priručnik za osnovno jezično obra-
zovanje*, ŠK, Zagreb, ⁷1992., ⁸1992., ⁹1994., ¹⁰1995., ¹¹1996., ¹²2000.,
¹³2003., ¹⁴2004., ¹⁵2005., ¹⁶2009.), sve u suautorstvu sa Stjepkom
Težakom.
3. *Hrvatski pravopis* (London, ¹1972., ²1984.; ŠK, Zagreb ¹1990., ²1994.,
³1995., ⁴1996., ⁵2000., ⁶2002., ⁷2003., ⁸2004.), u suautorstvu s Mila-
nom Mogušem i Božidarom Finkom.
4. *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*, objavljena u tri izdanja
(JAZU – Globus, Zagreb, ¹1986, ²1991. HAZU – Globus, ³2002.
HAZU – Globus).
5. *Hrvatski jezik u političkom vrtlogu* (A. Pelivan, Zagreb, 1990.).
6. *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika – po-
glavlja Zamjenice, Brojevi, Glagoli, Nepromjenljive riječi* (HAZU –

- Globus, Zagreb, 1991.). Autori su ostalih poglavlja – D. Brozović, M. Moguš, S. Pavešić, S. Težak, I. Škarić.
7. *Hrvatska jezikoslovna čitanka* (Globus, Zagreb, 1990.).
 8. *Tisućljetni jezik naš hrvatski* (A. Pelivan, Zagreb, 1991.).
 9. *Hrvatski jučer i danas* (Školske novine, Zagreb, 1995.).
 10. *Sročnost u hrvatskome književnome jeziku* (MH, Zagreb, 1998.).
 11. *Hrvatska jezikoslovna prenja* (Globus, Zagreb, 2001.).
 12. *Prijedlog za ukidanje hrvatskoga jezika* (MH, Slavonski Brod, 2003.).
 13. *Hrvanja hrvatskoga* (ŠK, Zagreb, 2004.).
 14. *Hrvatski školski pravopis* (ŠK, Zagreb, ¹2005., ²2008., ³2009., ⁴2012.), u suautorstvu s Milanom Mogušem i Sandom Ham.
 15. *Temelji Hrvatskomu pravopisu* (ŠK, Zagreb 2005.).
 16. *Glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika* – poglavlje *Morfologija* (Globus, Zagreb, 2007.), u suautorstvu sa Stjepkom Težakom. Autori su ostalih poglavlja D. Brozović i I. Škarić.
 17. *Rječnik kratica* (Globus, Zagreb, 2007.), u suautorstvu s Milenom Žic Fuchs.
 18. *Hrvatski jezik slavonskih pisaca* (Udruga građana Baština, Slavonski Brod, 2009.).
 19. *Hrvatski pravopis* (ŠK, Zagreb, 2010., ²2011.), u suautorstvu s Milanom Mogušem.

Za sada je jedina bibliografija njegovih radova ona na Akademijinoj mrežnoj stranici, seže do 2009. Bibliografija je razvrstana formalno (knjige, znanstveni radovi, stručni radovi, ostali radovi – razgovori o jeziku, razni radovi, književni sastavi, uredništva, suradništva, lekture), a unutar te formalne razdiobe radovi su nanizani kronološkim redom. Uz tu je bibliografiju navedena i bibliografija radova o Stjepanu Babiću.

Znanstveni i stručni radovi otkrivaju temeljne smjerove Babićeva jezikoslovnoga istraživanja, ponajprije suvremenoga jezika – tvorba riječi, morfologija, sintaksa ponajviše u okvirima sročnosti, pravopisna i općenormativna tematika, teorija književnoga jezika. Nešto je manje radova o povijesti književnoga jezika, a pretežito je riječ o suvremenijoj povijesti.

Plodna je djelatnost zabilježena i na popularizaciji struke i poticanju jezične kulture – riječ je ponajprije o jezičnom savjetodavstvu, osvrtima na pojedina jezična pitanja ili na jezična zbivanja, objavljivanim u hrvatskim novinama. S. Babić popunjavao je stalne jezične rubrike u *Vjesniku*: 60-ih godina *Razgovori o jeziku* i početkom 90-ih godina *Hrvatski jučer i danas*; *Terminološki razgovori* u *Elektrotehničaru* 80-ih godina; *Bilješke o hrvatskom jeziku* u *Hrvatskom slovu* krajem 90-ih godina; od siječnja 2001. samo je u *Fokusu* objavio gotovo 200 članaka koji su glavninom bili u stalnoj rubrici *Bilješke o hrvatskom jeziku*.

Godine 1992. pokrenuo je u časopisu *Jeziku* natječaj za najbolju novu hrvatsku riječ. Natječaj traje do danas, svake se godine na njega prijavi nekoliko stotina osoba. Potaknuo je i natjecanje iz hrvatskoga jezika, bio mu je prvim predsjednikom. Prvo je natjecanje, samo za učenike srednjih škola, održano u Osijeku 1996.

Književni rad

Iako glavnina Babićeve djelatnosti pripada jezikoslovlju, prvi mu objavljeni radovi nisu jezikoslovni nego su dvije pjesme i jedan vic. Objavio ih je u 15. godini, 1940. u *Hrvatskoj straži*: katoličkim dnevnim novinama (katoličkom dnevniku) koje izlaze od 2. srpnja 1929. do 26. siječnja 1941.

Proza je bila češća, i to dvovrsna – politička satira i autobiografski zapisi, pa su tako postale tri knjige, nešto pripovijesti, novela, crtica i zapisa. Ta je proza objavljivana u *Maruliću*, *Večernjem listu*, *Hrvatskom slovu*, *Berekinu*.

U knjizi *Hrvatski politički vicevi* (Naklada Pavičić, Zagreb, 1995.) Stjepan Babić nastavlja gdje je prije 55 godina kao petnaestogodišnjak započeo – vic objavljen u *Hrvatskoj straži* bio je vic o seljaku i agi, a hrvatski politički vicevi izruguju se jugoslavenskoj državi, gdje se age umjesto turbana prepoznaju po partijskim knjižicama. Viceve je S. Babić skupljao desetljećima, nije ih sam smišljao, ali kako je riječ uglavnom o vicevima koji se za vrijeme Jugoslavije nisu smjeli ni glasno izgovarati, a kamoli zapisivati, objavljeni su tek u *Hrvatskoj*. Knjiga je tiskana u 5.000 primjeraka, što je doista mnogo za hrvatske prilike.

Netrpeljivost prema komunizmu i njegovim nevrijednostima Stjepan Babić ispisuje i u svom jedinom romanu – *Crvena magla* (Privlačica, Biblioteka Mali dukat, Vinkovci, 2000.).

Roman je otisnut u skromnih 600 primjeraka. Riječ je o knjizi maloga tiskarskoga formata, 160 str., 31 poglavlju; o autobiografsko-satiričnoj prozi. Priča je to o nesretnom Hrvatu, Steveu Sedlačku, povratniku iz Amerike, koji se, zaveden jugoslavenskom propagandom o slobodi i komunizmu kao o sustavu mogućnosti, vraća u domovinu s nadom da će pokrenuti vlastiti posao i, naravno, biva zlostavljan, ponižavan i opljačkan. Pratimo ga od povratka puna srca i nade do bankrota i zatvora. Jugoslavija je u romanu nazvana Malom Lubjankom u kojoj vlada munizam ili zemljom koja je zastrta crvenom maglom. U toj crvenoj magli Steve Sedlaček luta doista kafkijanski, a takva mu je i sudbina – život mu završava u zatvoru uz zvuke potkovanih *milicajskih* cokula u očekivanju sudskoga procesa do kojega nikada nije došlo.

Slične su tematike i *Vedre priče* (Ekološki glasnik, Zagreb, 2000.), zbirka pripovijedaka koja je otisnuta u 500 primjeraka, maloga tiskarskoga formata, 100 str., 20 pripovijedaka. Iz tiska je izašla 19. lipnja 2000. Tu su sabrane satire koje je S. Babić objavljivao u dnevnim i tjednim novinama, ali u njima ima i satiričnih jezikoslovnih radova. Pripovijesti su razvrstane u dvama poglavljima – *Vedrim okom na politički i društveni život* i *O jeziku s vedrije strane*. Drugo je poglavlje jezikoslovno i posve je prepoznatljivo babićevo jer se S. Babić izruguje jugoslavenskoj jezičnoj protuhrvatskoj politici i nekritičnom prihvaćanju tuđica, poglavito anglizama.

Razmišljanja o *Bogu i patnji* 2005. (Teovizija, Zagreb, 2005.) knjižica je proze u kojoj Stjepan Babić govori o svom doživljaju vjere i temeljnim ljudskim duhovnim stanjima – radosti i ljubavi, žalosti i boli.

Autobiografija S. Babića ide u red njegovih književnih djela, pisao ju je godinama i objavljivao u *Maruliću*, 1995. – 1999., pod naslovom *Na Božjim putovima*. Riječ je o 30 kraćih pripovijesti u kojima S. Babić govori o svome djetinjstvu i školovanju, zbivanjima u Drugom svjetskom ratu i poratnim zbivanjima. Topla je to i živopisna proza, s obiljem dokumentarizma, koja nije samo svjedok Babićeva života i njegova subjektivnoga doživljaja zbivanja oko sebe nego i objektivni svjedok svoga vremena.

Ipak, književnost u Babićevu stvaralaštvu ima sporedno mjesto, jezikoslovlje je ono kojemu je Stjepan Babić posvećen, u kojemu je ostavio neizbrisiv trag.

Od mladogramatičarstva prema strukturalizmu

Godine 1952. Stjepan Babić objavljuje svoje prve stručne radove – tri jezikoslovna rada: *Dugo očekivana knjiga*, *Nekoliko riječi o „Gramatici“*, *O pisanju stranih vlastitih imena*, ali i dva o književnosti, o Stjepanu Ilijaševiću i Luki Iliću.

Stjepan Babić dio je svoje znanstvene naobrazbe stekao u Njemačkoj, u Münsteru, gdje je 1957. studirao germanistiku. U Njemačku se vraćao kao gostujući profesor hrvatskog jezika – u godini u kojoj je stekao doktorat znanosti, 1962., te u dvjema akademskim godinama, 1968./1969. i 1984./1985., kad je predavao na Slavističkom institutu u Kölnu različite kolegije iz hrvatskoga jezika. Ljetni semestar 1992. predaje tvorbu riječi na Sveučilištu u Münsteru. Boravci u Njemačkoj bili su mu višestruko znanstveno korisni, valja izdvojiti strukturalistički seminar kod profesora Seilera 1962. u Kölnu koji je Stjepan Babić studentski pohađao makar je bio gostujućim profesorom. Mlađim se naraštajima strukturalizam sam po sebi razumije, međutim u doba Babićeva studiranja hrvatistika je u nas bila mladogramatičarska, a strukturalističke su postavke tek kapale. Zbog toga važno mjesto u jezikoslovnoj naobrazbi Stjepana Babića, osim Seilerova seminara, pripada zagrebačkom jezikoslovnom krugu, gdje se, uz Bulcsúa Lászlóa i mlade kolege asistente, kako sam kaže, „učio strukturalizam i brusila jezikoslovna misao“. O visokoj znanstvenoj razini toga kruga u vrijeme Babićeva živoga sudjelovanja govori i činjenica da mu je Radoslav Katičić bio na čelu.

Babićev je doktorat *Sufiksalna tvorba pridjeva u suvremenom hrvatskom ili srpskom književnom jeziku* jedna od prvih strukturalističkih monografija u nas, a svakako prva iz tvorbe riječi. Posve je sinkronijska, što je u Babićevo doktorandsko doba među starijim hrvatskim naraštajima jezikoslovaca smatrano ozbiljnom manom, a ne znanstvenom vrlinom.

Osobito se to odnosi na izostavljanje ili metodološko neuključivanje dijakronije u opis. Rad je vrijedan prinos tvorbi riječi i opisu pridjeva, a svoje je mjesto našao u Babićevu kapitalnom djelu, *Tvorbi riječi*.

Babićev je školski leksikon *Jezik* (1963.) prvi jezični priručnik u nas koji definira fonem, i to primjerice u doba kada je mladogramatičarska *Maretićeva gramatika* treći put otisnuta 1963. – iste godine kada i Babićev *Leksikon* – i bila temeljnom literaturom studija hrvatskoga jezika u Zagrebu. U toj ćemo definiciji fonema prepoznati temelj mnogih drugih školskih definicija, poglavito onih udžbeničkih, pa definiciju ovdje navodim – tek da bi se mogla mjeriti i odmjeriti:

„FONEM (od grč. Phōnē glas) funkcionalno najmanja razlikovna jezična jedinica. Služi za razlikovanje značenja, npr. Riječi *dan-ban, buha-muha, bauk-pauk...* razlikuju svoja značenja samo razlikom u prvim jedinicama. Svaki glas, ili preciznije, zvuk, nema te službe. Fonetika je utvrdila da se, npr. *n* u *Ana* razlikuje u izgovoru od *n* u *Anka...* ali ta dva *n* nisu u našem jeziku dva fonema...”

Uz definiciju fonema, fonetike, fonologije pronaći ćemo i morfem, morfolgiju, morfolšku normu, strukturalizam, ali i osmostranu natuknicu o funkcionalnim stilovima i stilskoj normi. Vrijedno je napomenuti i da je tvorba riječi u *Leksikonu* našla svoje dostojno mjesto. S. Babić donosi pregled tvorbenih načina uz obilje primjera i temeljno tvorbeno nazivlje, primjerice sufiks, sufiksacija, prefiks, prefiksacija. Vrijedno je napomenuti i da se u leksikonu govori o hrvatskom jeziku i o srpskom jeziku kao o dvama zasebnim jezicima: *Književni jezik u Hrvata, Književni jezik u Srba*.

Iako je leksikon *Jezik* ponajprije školski leksikon, može se o njem govoriti i kao o jezikoslovnom rječniku jer je takve naravi i takvoga formalnoga ustrojstva. Dobro je napomenuti da sljedeći jezikoslovni rječnik, opsežniji i obuhvatniji – Simeonov enciklopedijski – izlazi šest godina poslije Babićeva.

Babićevim su se leksikonom služili naraštaji ne samo školaraca nego i studenata, pa i profesora. Jednostavan je, praktičan, jasan i jezgrovit; nema zapletanja u složene definicije, a jezikoslovno je točan i za svoje vrijeme i

kroatistiku 60-ih godina suvremen. Uostalom, šest izdanja već samo po sebi govori o izvrsnoj prihvaćenosti, a prihvaćenost o jasnoći i pristupačnosti širim krugovima čitatelja. Uz dodatak suvremenijega jezikoslovnoga pojmovlja i nazivlja i usklađivanja sa suvremenom kroatističkom znanošću, leksikon bi mogao posve dobro poslužiti i danas.

Tvorba riječi

Kada se kaže da je Stjepan Babić u hrvatskom jezikoslovlju *ostavio neizbrisivi trag*, ne poseže se za frazom koja ima prigodničarsku vrijednost – kada je o Stjepanu Babiću riječ, *neizbrisivi trag* ima težinu i vjerodostojnost. Primjera radi, spomenut ću prvi Babićev ozbiljniji jezikoslovni rad koji mu je ujedno i prvi rad objavljen u *Jeziku*, 1954.: *Deklinacija slavenskih imena s nepostojanim e*. Već je taj rad ostavio neizbrisivoga traga, i to doslovce – nepostojano je *e* ušlo u *Novosadski pravopis*, iako uz snažno protivljenje srpske strane jer je riječ o izrazitom hrvatskom jezičnom obilježju; danas je nepostojano *e* glasovna promjena koja je dijelom školskoga programa. U odnosu na ukupnu Babićevu jezikoslovnu djelatnost, riječ je, naravno, o sitnici, spomenuta je ovdje jer je znakovita.

Ono što je zapravo neizbrisiv trag u hrvatskom jezikoslovlju jest Babićeva tvorba riječi – tvorba i kao znanstveno područje djelatnosti i kao samostalna knjiga; Babićeva pravopisna i uopće normativna djelatnost. Ta su dva područja, tvorba riječi i norma, najizrazitija, ali nema u kroatistici onoga što barem nije dotaknuo Stjepan Babić, kao profesor ili kao istraživač – od staroslavenskoga i jezične povijesti preko teorije jezika do suvremenoga hrvatskoga jezika. Tomu sveobuhvatnomu jezikoslovnomu prostoru Stjepan Babić prilazi kao istraživač i kao istraživač normativac.

Prema ocjeni suvremenika i kritike, jezikoslovno je najvrjednije Babićevo djelo *Tvorba riječi u hrvatskom jeziku* (1986.). Uz bok su joj i dva manja djela, morfologija zamjenica, brojeva, glagola i nepromjenljive riječi u Akademijinoj knjizi *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika* (u drugom izdanju *Glasovi i oblici hrvatskoga jezika* suautorski sa S. Težakom piše hrvatsku morfologiju) i sintaktička knjiga *Sročnost u hrvatskome književnome jeziku*.

U ukupnom Babićevu jezikoslovnom djelu dolaze do izražaja ponajbolja znanstvena obilježja, u navedenim trima osobito, a *Tvorba je riječi* djelo kakvo je malo koji jezikoslovac napisao, koje je kapitalno i za pojedinca i za znanost, pa je *Tvorba* krupan prinos hrvatskomu jezikoslovlju i kroatistici, ali i slavistici. Kada je riječ o tvorbi i Stjepanu Babiću, govori se o trojem – jedno je tvorba kao jezikoslovna znanost kojoj je Stjepan Babić posvećen cijeli svoj jezikoslovni vijek, drugo je tvorba u *Gramatici hrvatskoga jezika*, a treće je knjiga *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*.

Važno je reći da je knjiga *Tvorba riječi* u hrvatskom književnom jeziku djelo pojedinca, i to u doba kada znanošću nisu vladala računala kao danas, kada niste mogli „štancati” i proizvoditi metre novoga teksta pomoću „kopiraj” i „zalijepi” nego ste morali biti strpljivi nad papirima, prepisivati i lijepiti kartice koje ćete poslije razvrstavati i opisivati. Budući da je S. Babić *Tvorbu* pisao na po prilici 400.000 primjera (oko 100.000 riječi), rad je bio dugotrajan i mukotrpan; većina mlađih uopće i ne zna kakav je to rad jer računala za njih odrade ono što je prije mjesecima trajalo – za pridjeve je Stjepan Babić sedam mjeseci po četiri sata dnevno lijepio izreske riječi na kartice.

Poznavanje građe i bogatstvo primjera vidi se na svakoj stranici *Tvorbe*, a uz takvu je građu teško pronaći ne samo neopisani tvorbeni tip nego posredno neopisanu riječ.

Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku u doba je svojega izlaska bila jedina cjelovita tvorba riječi u slavenskih jezika, a to je ostala do danas. Da u nas, osim Babićeve *Tvorbe*, druge nema, ne treba posebice ni spominjati. Međutim u *Institutovoj je gramatici* (*Priručna gramatika hrvatskoga književnog jezika* skupine autora) 1978. objavljena cjelovita tvorba riječi autorice E. Barić, ali manje je poznato da je ta tvorba nastala prema predlošku Babićeve *Tvorbe riječi* iz VI. izdanja *Težak-Babićeve gramatike*, gdje je Babić tvorbu preradio i izložio prema semantičkim kategorijama. Naravno, suglasnost je S. Babića postojala za takav postupak pri pisanju Institutove gramatike.

Babićeva je *Tvorba riječi* opsežno djelo, šestotinjak stranica na kojima se prema tvorbenim načinima, formalno, izlaže tvorba imenica, pridjeva,

glagola i priloga. Iako je tvorba formalno ustrojena, unutar formalnih kategorija dane su semantičke kategorije, dok je semantizacija naglašena u tvorbi pridjeva. U uvodnom se dijelu obrazlažu osnovni pojmovi i tvorbeno teorije (a to je i prvi put u nas da se na suvremeni način, i uopće, sustavno izlaže tvorbeno metodologija); radi potpunosti opisa u kazalu, donosi se kazalo imena, kazalo pojmova, kazalo imeničkih značenja; abecedni popis imeničkih, pridjevnih i glagolskih sufiksa; kazalo prefiksa. Navedena kazala umnogome pomažu snalaženju u knjizi i omogućuju jednostavno pronalaženje čak i pojedinačne riječi rjeđih tvorbenih tipova, a ne samo tvorbenoga načina ili razreda.

Cijelo je djelo dobro promišljeno, iscrpno i bogato primjerima, svi su primjeri obilježeni naglascima. Na dvoglasniku je bilježen dugi naglasak i govori se o *dvoglasničkom ije* – tvorba je prvi normativni priručnik u kojem se govori o dvoglasniku, jednosložnom izgovoru i dugim naglascima na dvoglasniku. Prva je i po tome što je tvorba glagola izložena novoj podjeli na vrste i razrede, podjeli koju će Stjepan Babić učvrstiti tek u trećoj knjizi *Akademijine gramatike*, pet godina poslije.

Oprimjerenje je iz hrvatskih tekstova od 1860. pa do suvremenih dana, srpski su autori izostavljeni. Ne treba zaboraviti da je *Tvorba* objavljena u vrijeme Jugoslavije, u vrijeme suživota hrvatskoga i srpskoga jezika kada hrvatski jezik nije ni trebao postojati, a poglavito ne na književnojezičnoj razini – *Tvorba je riječi* u hrvatskom jeziku, na hrvatskim primjerima i s razlikovnim hrvatsko-srpskim napomenama. Naravno da je takvo isticanje posebnosti hrvatskoga jezika izazvalo različite kritike sa srpske strane, neutemeljene i rukovođene političkim i nacionalnim stavovima, a manje jezikoslovnim.

Tvorba je danas nezamjenjiva knjiga s obzirom na to da je jedini sustavni prikaz hrvatske tvorbe riječi. To je knjiga koja je u okvirima svoje metodologije rekla sve što se moglo i htjelo o tvorbi reći, knjiga koju je teško nadmašiti. Osim toga, treća je to gramatika Stjepana Babića, pa time on postaje najplodnijim hrvatskim autorom gramatika.

Hrvatski pravopis

Normativna djelatnost Stjepana Babića odnosi se ponajprije na suautorstvo u temeljnim jezičnim priručnicima, pravopisu i gramatici – *Hrvatskom pravopisu*, *Hrvatskom školskom pravopisu*, *Gramatici hrvatskoga jezika*. Babićev je normativni prinos u očuvanju i njegovanju hrvatskih jezičnih posebnosti, a poglavito pohrvaćivanju rashrvaćenoga, toliki da je Stjepan Babić postao istoznačnicom hrvatskih napora za hrvatskim jezikom.

Ponajprije, riječ je o pravopisnim pitanjima. Pravopis je u nas izrazito popularan, barem kada je o raspravama i medijskoj buci riječ. Zbog svojega suautorstva u *Hrvatskom pravopisu*, S. Babić često je bio u središtu pozornosti hrvatske javnosti i isto tako često u središtu burnih rasprava.

Hrvatski je pravopis do sada imao osam troautorskih izdanja (iako od 6. izdanja B. Finka više nije sudjelovao u izradbi *Pravopisa*). Izdanje iz 1994. Ministarstvo RH odobrilo je za upotrebu u školama. U tom je pravopisu S. Babić napisao dijelove: *Pismo*, *Glas č*, *Glas, ć*, *Glas dž*, *Glas đ*, *Dvoglasnik ie*, *Razgodci*, *Kratice*, *Znakovi i oznake*, u Pravopisnom rječniku slova *D – G* i *P – srnče*.

Hrvatski pravopis iz 2010. dvoautorsko je djelo (S. Babić, M. Moguš), najpotpuniji je, najdotjeraniji i zbog toga ponajbolji. Nije riječ o 9. izdanju znanoga nam troautorskoga pravopisa nego o novom autorskom djelu – zlatnoj knjizi hrvatskoga pravopisa, kako su je nazvali na predstavljanju u svibnju 2010. u Zagrebu – ne toliko zbog zlatne boje korica nego zbog obilja koje prinosi pravopisnoj normi. To je izdanje u potpunosti usklađeno s odlukama Vijeća za normu hrvatskoga standardnoga jezika (Vijeće, 2013.), pa je riječ o temeljnoj pravopisnoj knjizi. Udio je S. Babića sljedeći: *Uvod*, *Jezik i pismo*, *Glasovi č i ć*, *Glasovi dž i đ*, *Dvoglasnik ie*, *Pisanje stranih riječi*, *Razgodci*, *Razgodci*, *Pravopisni i posebni znakovi*, *Predgovor pravopisnomu rječniku*, a u *Pravopisnom rječniku* slova *A – G* i *P – Š*.

Prvo je izdanje *Hrvatskoga pravopisa* imalo sudbinu koja je uglavnom u hrvatskoj javnosti dobro poznata. Zbog političkih (ne)prilika, *Hrvatski pravopis* nije mogao opstati u Jugoslaviji, pa je otisnut u Londonu. Otuda

mu i nadimak – *Londonac*. U *Londoncu* još nema oštih zaokreta prema hrvatskoj normativnoj tradiciji jer je tada autorima bilo važno da hrvatsku pravopisnu normu odvoje od srpske i uzmu je u hrvatske ruke, ali ni taj ponajmanji zahvat nije mogao proći kroz sito jugoslavenskih vlasti.

Hrvatski je pravopis, uz javno odricanje hrvatskih kulturnih i znanstvenih institucija od Novosadskoga dogovora, jedno od nacionalno i jezično vrijednih naslijeđa Hrvatskoga proljeća. Zbog toga nije mogao biti objavljen u Hrvatskoj. Cijela je naklada završila u zagrebačkoj Tvornici papira. Objavljen je u hrvatskom iseljeništvu u Londonu. *Londonac* se vraća tradiciji i naslijeđu hrvatskoga pravopisa prije Novosadskoga dogovora odbacujući načela i pravopisna rješenja *Novosadskoga pravopisa*. Godinama su se Hrvati služili njime i kolao je *ispod klupa* jer javno nije bio dopušten. Službeni je pravopis i dalje bio *Novosadski*. Međutim, prema svjedočenju sudionika zbivanja oko *Londonca*, Stjepana Babića, time što je *Pravopis* objavljen u hrvatskoj emigraciji, hrvatskom je jeziku učinjena medvjeda usluga jer se ono što je objavljeno u krilu hrvatske emigracije više nije moglo objaviti u Hrvatskoj.

Kada se govori o pravopisnoj tradiciji, misli se na brozovsku pravopisnu tradiciju. To je naime najbliža tradicija kojoj se hrvatski pravopis mogao vratiti bez ozbiljnijih lomova pravopisnih navika svojih korisnika i kojoj se mogao vratiti tek u samostalnoj Hrvatskoj. Riječ je o dobro poznatim trima načelnim rješenjima prema kojima ostaju *d*, *t* ispred *c*, *č* (*napitci, zadatci, domorodče...*), iza *pokrivenog r* piše se (i izgovara) *je* (*pogrješka, brježuljak, vrjedniji...*), pretežitost rastavljenoga pisanja. Najpoznatije je rastavljeno pisanje *ne ću*, ali je važno spomenuti i prijedložne sveze koje se pišu rastavljeno: *na žalost, na sreću*, a tako i sveze u frazemima: *gurnuti pod nos, govoriti u vjetar* (umjesto *gurnuti podnos* i *govoriti uvjetar*). Ta su rješenja, osobito rastavljeno pisanje *ne ću* i pisanje *je* iza *pokrivenoga r*, već tridesetak godina u središtu pozornosti hrvatske javnosti.

Na temelju pravopisnih načela *Hrvatskoga pravopisa* napisan je i manji, sažetiji i školskoj praksi primjereniji pravopis, *Hrvatski školski pravopis*, u kojem je suautorica, uz S. Babića i M. Moguša, i S. Ham. Taj je pravopis 2005. dobio preporuku Ministarstva za upotrebu u školama.

Iako je pravopis tek skup pravila o bilježenju određenoga jezika i iako oko pravopisa u uobičajenim uvjetima ne bi trebalo biti političkih rasprava i sukobljavanja, pravopisu se u Hrvatskoj pripisuju izrazita nacionalna i politička obilježja. Tomu je tako jer se hrvatski pravopis nije razvijao u uobičajenim uvjetima nego pod političkim unitarističkim pritiskom u različitim državnim zajednicama u kojima se Hrvatska nalazila do 1991. Pritisak je bio najjači u socijalističkoj Jugoslaviji, gdje se zajedničkim *Novosadskim pravopisom* nasilno izgrađivao zajednički „štokavski“ jezik. Zbog toga je pravopisno pitanje u Hrvatskoj osobito osjetljivo, a nastojanje na hrvatskoj pravopisnoj tradiciji smatra se snažnim zalaganjem za hrvatske jezične posebnosti, ali i za hrvatstvo. Budući da je Stjepan Babić autorom pravopisa koji počivaju na hrvatskoj pravopisnoj tradiciji, u javnosti se doživljava kao borac za hrvatske jezične posebnosti i pravopisi izišli iz njegova pera smatraju se neprijeporno hrvatskima.

S. Babić kao pravopisac ne odriče se svojega brižnoga dokumentarizma i pozornoga doradivanja – u devet pravopisnih izdanja to je bio velik i zahtjevan posao. Dio toga posla izložio nam je S. Babić u svojoj knjizi, *Temelji Hrvatskomu pravopisu*. S. Babić autorom je više od pedeset članaka i rasprava o pravopisu, a u knjigu *Temelji Hrvatskomu pravopisu* uvršteno ih je tridesetak. Već i sam naslov govori o sadržaju knjige – riječ je o temeljnim teorijskim, praktičnim, povijesnim i suvremenim sastavnicama *Hrvatskoga pravopisa*. Opsežno se govori o pitanjima pokraćenoga dvo-glasnika iza *pokrivenoga r* i tom je pitanju posvećena polovica knjige. To je i razumljivo s obzirom na to da je *pogreška ili pogrješka* pitanje koje još uvijek raspiruje jezikoslovne strasti i nije posve normativno učvršćeno. S. Babić podastire mnoštvo podataka, kako iz suvremenih tekstova, tako i iz starijih, iz kojih se vidi da je pisanje *je* iza *pokrivenoga r* duboka hrvatska tradicija. Primjeri, podatci i argumenti ponajbolje govore usuprot onima koji tvrde kako su *grješnik*, *pogrješka*, *strjelica* prigodni izmišljeni politizirani oblici koji nemaju korijene u hrvatskom pravopisu. Imena takvih nisu ni navedena – izostavljeni su protivnici *Hrvatskoga pravopisa* i rasprave s njima; navedeni su samo čvrsti pravopisni temelji.

Hrvatska gramatika

Težak-Babićeva gramatika najobjavljivanija je naša gramatika i sa svojih je dosadašnjih 16 izdanja premašila sve gramatike u četiri stoljeća naše gramatičarske povijesti.

Gramatika se počela objavljivati 1966. i do 1973., dakle u pet izdanja, nosila je naziv *hrvatskosrpski*. Poslije Hrvatskoga proljeća autorima je bilo nezamislivo nazvati gramatiku drugačije negoli *hrvatskoga* jezika, pa je pod tim imenom izdano VI. izdanje. To je prva gramatika napisana u 20. st. koja ima jednočlano, hrvatsko ime na koricama. Onda je razumljivo što se to izdanje razgrabilo: bilo je tiskano u 50.000 primjeraka, a kad je zbog (poznatih) političkih razloga povučeno s tržišta, povučeno je samo 5.000 primjeraka – ostalo se rasprodalo. Bez obzira na politička zbivanja, Školska je knjiga uspjela dobiti odobrenje da se i VII. izdanje tiska s tim imenom, ali je tada u Londonu, u nakladi Nove Hrvatske, izdan pretpisak VI. izdanja i tim je sudbina pripremljenoga rukopisa VII. izdanja ostala zapečaćena – ono što je tiskala Nova Hrvatska nije politički smjelo biti ponovljeno u onodobnoj Hrvatskoj, pa je VII. izdanje 19 godina čekalo povoljne političke prilike i bilo objavljeno tek u slobodnoj Hrvatskoj. U tih 19 godina *Gramatika* nije bila zaboravljena – kolala je ispod studentskih klupa (postoji i fototipsko izdanje) i hrvatski se učio iz hrvatske gramatike bez obzira na političke neprilike. Zbog toga se s pravom može reći da je *Gramatika* u neprekidnoj upotrebi već pola stoljeća.

U svojih je 16 izdanja *Gramatika* poboljšavana, usklađivana sa suvremenom jezikoslovnom mišlju u nas i izrasla je u pouzdanu gramatiku; gramatiku koja je premašila svoje okvire *priručnika za osnovno jezično obrazovanje* i odavna postala temeljni priručnik hrvatskoga jezika. *Gramatika* je podjednako opisna i normativna, ali zbog svoje jednostavnosti i sažetosti, ima više narav školske negoli znanstvene gramatike.

Od prvoga do posljednjega 16. izdanja sadržaj joj je tematski ostao isti, a mijenjao se pogled na pojedine teme i način opisa tih tema.

Ponajprije, sve do VII. izdanja iz 1992. govori se ili o hrvatskosrpskom jeziku ili o hrvatskom i srpskom jeziku (u VI. izdanju s *hrvatskim* imenom),

a tek od 1992. više se srpski ne spominje. Još je u I. izdanju povijest hrvatskoga jezika za svoje vrijeme opisana vrlo slobodno (premda je razdoblje prije ilirizma kratko i nepotpuno); primjerice Bečki je dogovor prikazan kao nebitan i bez utjecaja na hrvatski jezik, iako je u predgovoru *Novosadskoga pravopisa* postavljen kao ključni trenutak i začetak *bratstva i jedinstva naših naroda*. Takav je opis hrvatske jezične povijesti proširivan i nadograđivan, tako da u suvremenim izdanjima čitamo potpunu našu jezičnu povijest, a uz to se napominje da početke književnoga jezika valja smjestiti dublje u prošlost i od Kašićeve gramatike, sve do Šiška Menčetića i Džore Držića.

Normativna rješenja u *Težak-Babićevoj gramatici* u svim su izdanjima bila na hrvatskom tragu i nije se previše vodilo računa o političkom, unitarističkom imperativu zbližavanja hrvatskoga i srpskoga jezika. Normirao se hrvatski jezik, na hrvatskim književnim predlošcima. Zbog toga većih normativnih pomaka ni nema u najnovijim izdanjima, ali sitnijih, ozbiljnih pomaka ipak ima. Ozbiljniji su se pomaci dogodili u izdanjima u suvremenoj Hrvatskoj kada se hrvatski jezik na svim razinama, u skladu s pogledima suvremene kroatističke znanosti, vraća u svoje naravne okvire. *Težak-Babićeva gramatika* u tom je prednjačila i prednjači: u sustav otvornika uključuje dvoglasnik /ie/, čime se fonološki sustav povećava za jedan fonem. Tako je normativno prihvaćeno stvarno stanje u hrvatskom jeziku i višestoljetna neprekinuta upotreba dugog dvoglasnika napokon je našla i svoju normativnu potvrdu u suvremenoj gramatici.

Treba upozoriti da *Gramatika* prati pravopisne promjene i usklađuje se s njima, a tako se mijenjaju i opisi glasovnih promjena s obzirom na to da se od 9. izdanja napominje da se u pismu kadšto odstupa od jednačenja po zvučnosti i tvorbenom mjestu. Riječ je o povratku tradiciji koja normira da u pismu nepromijenjeni ostaju skupovi *ds, dš, dc, dč, dc*. U tom se smislu mijenja i opis smjenjivanja dvoglasnika (*ije/je* ispred *pokrivenoga r*) jer *Gramatika*, usklađujući se s pravopisnom normom, opisuje oblike s *rje*: *pogrješka, strjelica* i sl. Uglavnom, *Babić-Težakova gramatika* usklađuje se s *Hrvatskim pravopisom* u svemu, pa s njim čini priručničku i normativnu cjelinu koja je izvrsno izvorište svakomu tko želi ovladati suvremenim hrvatskim književnim jezikom.

Kada je o metodologiji opisa riječ, *Težak-Babićeva* je *gramatika* po-najprije tradicijska. To je donekle opravdano jer je riječ više o školskoj, a manje o znanstvenoj gramatici. Tako se od fonološkoga strukturalizma (inače općeprihvaćenoga u nas) definira tek fonem, ali se naziva razlikovnim glasom. Autori smatraju da bi uvođenjem usko stručnoga nazivlja narušili jednostavnost i razumljivost izlaganja gramatičke građe. Zbog toga se metodološke promjene uvode postupno i primjereno. Gramatički se model isto tako mijenjao. Prva je ozbiljnija promjena bila u 6. izdanju, kada je S. Babić, autor *Tvorbe riječi*, s formalnoga modela tvorbe riječi prešao na semantički i taj je model ostao sve do danas. Valja još jednom napomenuti da je *Tvorba riječi* iz VI. izdanja poslužila kao predložak za *Tvorbu riječi* u *Priručnoj gramatici* – to valja posebice i istaknuti jer je manje poznato s obzirom na to da *Priručna gramatika* (i njezina različita izdanja) taj podatak ne donosi, a uz to ni S. Babića više nema među nama da bi se sam zalagao za svoje autorstvo. *Gramatika* je sve do 2000. godine slijedila maretićevski model podjele imenica prema rodu, a od 12. izdanja, od 2000., taj je model usklađen s ostalim suvremenim gramatikama (i hrvatskom predmaretićevskom tradicijom), pa su imenice podijeljene u tri vrste prema nastavku u genitivu jednine. U istom se izdanju donosi i pregled glagolskih vrsta, što je novina u odnosu na ostala izdanja.

Nazivlje se iz izdanja u izdanje pohrvaćivalo. Prvi je ozbiljniji iskorak već u izdanju iz 1992., kada se dosljedno provodi hrvatsko glasovno nazivlje (primjerice: *zatvornik*, *otvornik*, *zvonačnik*, *šumnik*, *tjesnačnik*, *slivenik*...). Osim toga, u *Težak-Babića* novina su novi nazivi *otvornik* i *zatvornik* (sukladni nazivima *vokal* i *konsonant*) koji se odnose na tvorbeno obilježje glasova, a novina je i što se otvornik i zatvornik razlikuju od *samoglasnika* i *suglasnika*, naziva odnosećih se na ulogu glasa u riječi. To znači da su uvriježene jednakosti *vokal* (*otvornik*) = *samoglasnik* i *konsonant* (*zatvornik*) = *suglasnik* razjednačene na dobrobit struke jer je sada moguće i nazivljem razlikovati tvorbeno obilježje glasa od njegove slogotvorne uloge.

Osim novina u glasovnom nazivlju, *Težak-Babićeva* se *gramatika* okrenula i pohrvaćivanju rashrvaćenoga nazivlja, pa je *lice*, *lično*, *bezlično*

zamijenjeno *osobom, osobnim i neosobnim* u skladu s predmaretićevskom tradicijom. *Težak-Babićeva gramatika* po mnogočemu je dobra naša gramatika, a da je tomu tako, pokazuje i njezinih 16 izdanja u pola stoljeća. Činjenica da joj je prvo izdanje izašlo 1966. ne umanjuje njezinu suvremenost, usuprot, *Gramatika* je od tada do danas napredovala, usavršavala se i usklađivala sa suvremenom jezikoslovnom misli, a poglavito suvremenim kroatističkim pogledima koji traže povratak predmaretićevskoj tradiciji, gdje je to moguće i opravdano.

U velikoj *Akademijinoj gramatici, Povijesni pregled, glasovi i oblici*, S. Babić autorom je dijelova o zamjenicama, brojevima, glagolima i nepromjenljivim riječima u poglavlju *Oblici hrvatskoga književnoga jezika*. Riječ je o troautorskoj, najopširnijoj i najobuhvatnijoj hrvatskoj morfologiji.

Velika Akademijina gramatika zamišljena je još 1963. u Institutu za lingvistiku u Zagrebu. Počelo se raditi od sintakse, kojoj je autorom trebao bio tadašnji Institutov direktor, Lj. Jonke, a S. Babić počeo je izradbu buduće *Tvorbe riječi* projektom *Sufiksalna tvorba imenica*. Međutim rad se na gramatici uskoro prekida – što zbog nedostatka sredstava, a što zbog nepovoljnih političkih prilika. S radom se nastavilo 1968., ali u ondašnjem Institutu za jezik JAZU, a poticaj je i opet krenuo od Ljudevita Jonkea. Put je od zamisli do ostvaraja bio neobično dug – trideset godina najmanje; smjenjivali su se autori i urednici; kada su napokon prve dvije knjige i bile završene, trebalo je šest godina da iz rukopisa prijeđu u tiskanu knjigu. Ne treba smetnuti s uma da knjiga nosi podnaslov: *Nacrt za gramatiku* i da je taj naslov više odraz nepovoljnih političkih prilika nego stvarnoga sadržaja knjiga. Nije riječ o nacrtu nego o potpunim gramatikama, ali su one objavljivane u jugoslavensko doba, u kojemu nije bilo jednostavno objaviti gramatiku s jednočlanim hrvatskim imenom na koricama. To se nastojalo ublažiti *nacrtom* u podnaslovu, isto kao što se jednočlano hrvatsko ime Institutove gramatike moralo ublažavati nazivom *priručna*. Sve su četiri knjige (*Uz Povijesni pregled glasove i oblike* iz 1991., tu je i Katičićeva *Sintaksa* iz 1986, Babićeva *Tvorba riječi* iz 1986. te Vukušićev *Naglasak u hrvatskome književnom jeziku* iz 2007.) dijelom zajedničke povijesti, ali i svaka od triju knjiga ima svoju povijest.

Koncepciju je morfologiji zadao S. Pavešić, pa su se poslije njegove smrti, u zadanim okvirima, posla prihvatili i morfologiju dovršili S. Težak i S. Babić, s tim da su Pavešićev i Težakov opis ujednačeniji, a Babićev opis ponešto metodološki odskaače jer je djelomice utemeljen na svezi morfologije i tvorbe riječi. Međutim, to ne narušava vrsnost opisa nego ga čini razvedenijim i zanimljivijim. U izdanju *Glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika* iz 2007. opis je ujednačeniji, a dio o hrvatskoj morfologiji suautorski su napisali S. Babić i S. Težak.

Podjela je na glagolske vrste i razrede nova i dana na temelju drukčijih kriterija nego stara podjela, a učinak su drugačije raspoređeni glagoli unutar šest vrsta; prva se vrsta dijeli na sedam razreda, a peta na četiri. Budući da joj je autorom S. Babić, ta se podjela već nalazi u leksikonu *Jezik* 1963., ali doista najjednostavnije i najkraće moguće. Godine 1980. u 27. godištu *Jezika* S. Babić objavio je članak *O podjeli glagola na vrste*. Šest godina poslije, u *Tvorbi riječi*, glagoli su opisani s obzirom na vrste i razrede; novoponuđena podjela, međutim, u *Tvorbi* nije ishodištem glagolskoga opisa nego samo metodološki okvir. U *Oblicima* je podjela ishodišna opisu glagola kao vrste riječi (osobito u opisu tvorbe glagolskih oblika), protumačena i bogato oprimjerena. Ta je podjela svoje mjesto našla i u novijim izdanjima *Težak-Babićeve gramatike*; u posljednja je četiri izdanja to jednostavnija podjela od starije, a ne poznaje ni nepravilnih glagola, odnosno nema *ostatke*, glagole koji se ne mogu svrstati ni u jednu vrstu. Učinak je novoga glagolskoga razvrstavanja i drukčiji pogled na glagole u cjelini, pa i na osobne nastavke za prezent i imperativ. Bitno je i to da nova podjela glagolima prilazi metodološki suvremenije, sinkronijski. Budući da je ista podjela u *Tvorbi riječi* istoga autora, S. Babića, moguće je dobro uskladiti morfološki i tvorbeni pogled na glagole. Novina je i pogled na priloge kao na nepromjenjive riječi – S. Babić smatra da oblici komparativa i superlativa priloga postaju od istih oblika pridjeva pa se stupnjevanje ne može smatrati priložnom kategorijom. I to je metodološka novost koju dugujemo S. Babiću.

Knjiga *Sročnost u hrvatskome književnome jeziku* monografski je opis sročnosti u suvremenom jeziku. Sam autor napominje da je *Sročnost* pred-

viđena i pisana za *Akademijinu gramatiku*, ali je – zbog različitih okolnosti – ostala izvan nje i objavljivana je u *Zborniku Zagrebačke slavističke škole* i u *Jeziku*. S obzirom na to da su veći dijelovi *Sročnosti* objavljeni već sedamdesetih godina, uz sročnost se u *Katičićevoj sintaksi* upozorava bilješkom koja upućuje čitatelja da opširniji opis potraži u radovima S. Babića. Tako je na sročnost upozoreno kao na sastavni gramatički dio, pa je dobro što se ona našla opširno i cjelovito opisana između korica samo jedne knjige. Tekst je *Sročnosti* i oblikovan tako da je njegova pripadnost gramatici lako prepoznatljiva – građa je pregledno izložena i razvrstana, primjeri su pretežito iz književnih djela, temeljni je pristup opisni, a normativna je preporuka rijetka i tek savjetodavna.

Izvori su i primjeri za svaki jezikoslovni opis od presudne važnosti, jednako su važni kao i opis sam – neodgovarajući izvori i primjeri obično daju i neodgovarajuće opise, a u skladu s tim i pogrešne zaključke. *Sročnost* je pisana ponajviše na izvorima iz hrvatske književnosti, primjera je iz ostalih stilova manje, a razgovorni su rijetki. Izvori su pretežito suvremeni, iako neki od njih potječu od književnika iz 19. st.

Normativna je preporuka u *Sročnosti* rijetka i tek savjetodavna, ali razložno i znanstveno utemeljena – norma raste na stvarnim primjerima, na opisu tih primjera, iz njih je prepoznatljiva i ako nije uvijek izravno izrečena. Upravo se u tom *Sročnost* razlikuje od jednoga dijela naše jezikoslovne literature, a i od načina na koje se u posljednje vrijeme pokušava oblikovati norma: u *Sročnosti* je prvo opis, a potom propis.

Brižno odabrani izvori, bogatstvo i izvornost primjera koji su antologija primjera iz hrvatskih književnoumjetničkih djela, jednostavnost, potankost i dosljednost pri opisu, argumentirana normativna preporuka – samo su jedna dobra strana *Sročnosti*, a drugu joj dobru stranu čini njezinih stotinjak stranica opisa kojemu je ponajprije mjesto u gramatici.

Časopis *Jezik*

Ako je S. Babić prvim radom (1954.) u *Jeziku* ostavio trag koji se i danas vidi u našoj normativnoj literaturi, onda nije teško zamisliti dubinu traga koju je za sobom u hrvatskom jeziku i kulturi ostavila Babićeva ukup-

na djelatnost u *Jeziku*, a poglavito uređivačka politika kojom je časopis *Jezik* čvrsto usmjeravao više od tri desetljeća – Stjepan Babić jedan je od najdugovječnijih časopisnih urednika u nas, polovicu je svojega stručnoga života posvetio časopisu *Jezik*, koji je pod njegovim uredništvom izrastao u naš najugledniji i najčitaniji jezikoslovni časopis. U *Jezikovo* uredništvo ulazi 1963. (od 11. godišta), a od 1970. glavni je i odgovorni urednik. Na toj je dužnosti bio pune 34 godine, do 2005.

U prvom se broju 3. godišta *Jezika*, davne 1954., S. Babić prvi put javio u *Jeziku*, a do posljednjega objavljenoga rada u drugom broju 58. godišta *Jezika* 2011. na više od tisuću stranica ispisao je po prilici 450 različitih radova – izvornih, stručnih i preglednih članaka, odgovora na čitateljska pitanja, osvrta i vijesti.

Započelo je u listopadu 1963., u 11. godištu – u *Jezikovu* se impresumu uz urednička imena: Lj. Jonke, M. Hraste, pojavilo i treće: S. Babić. U prosincu 1970., s drugim brojem 18. godišta, S. Babić postaje glavnim i odgovornim urednikom. Tom je prigodom na prvoj stranici *Jezika* objavljen uvodnik S. Babića i B. Finke: *Promjena uredništva*, ali ni riječi o novom glavnom uredniku, ni slova. Cijeli je uvodnik posvećen Lj. Jonkeu i hrvatskom podnaslovu *Jezika* – čini se da je tada, sedamdesetih godina, važnije bilo pred čitatelje izići s činjenicom da promjena glavnog urednika ne mijenja ništa u *Jezikovoj* uređivačkoj politici, koju sažeto čitamo u *Jezikovu* hrvatskom podnaslovu, nego isticati novoga glavnoga urednika. O profesoru Jonkeu, koji mu je otvorio vrata sveučilišnoga i znanstvenoga svijeta, S. Babić uvijek je govorio s dubokim poštovanjem prenoseći tako na mlađe naraštaje, na nas, svijest o potrebi poznavanja i priznavanja vlastite hrvatske tradicije, osobito jezične, i žrtve koja se prinosila njezinu očuvanju.

Sljedećih je trideset godina pokazalo da S. Babić nije ni mogao biti bolje predstavljen nego baš smjernicama koje zadaje *Jezikov* podnaslov – *časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*. Postojano i bez kompromisa, pune 34 godine, S. Babić držao je *Jezik* na tom smjeru.

Godine 1992. S. Babić pokrenuo je u *Jeziku* natječaj za najbolju novu hrvatsku riječ, 2006. taj je natječaj dobio pokrovitelja, Zakladu dr. Ivana

Šretera, pa nagrada za nove riječi nosi Šreterovo ime. Natječaj svake godine ima veliki medijski odjek, čime je postignut cilj S. Babića – da hrvatski jezik bude u središtu pozornosti.

Sanda Ham preuzela je mjesto glavne urednice 2005. (te je godine S. Babić napunio 80 godina i povukao se s mjesta glavnoga urednika), a Stjepan Babić ostao je uz *Jezik* kao član Uredništva. Dvije godine prije smrti, od 2019., od 1. broja 66. godišta, prestao je biti djelatnim članom i postao je počasnim.

Jezične rasprave i savjeti

U svezi s normom, ali ne normom kao teorijskim općejezičnim pitanjem nego konkretnom normom hrvatskoga jezika, nadahnuti su i brojni Babićevi polemični i savjetodavni članci. Iako ih još uvijek ima razasutih po časopisima i novinama – objavljivani su u *Jeziku* (ponajviše u rubrici *Pitanja i odgovori*), *Večernjem listu*, *Vjesniku*, *Vijencu*, *Hrvatskom slovu*, *Fokusu* – većinu je prikupio u knjigama. Tako su postale knjige *Hrvatska jezikoslovna čitanka*, *Tisućljetni jezik naš hrvatski*, *Hrvatski jučer i danas*, *Hrvanja hrvatskoga*.

Hrvatska jezikoslovna čitanka prvi je Babićev savjetnik, ali kada se uz ime S. Babića spomene pojam savjetnika, onda taj pojam treba shvatiti u najširem mogućem smislu, jer uskoga i pukoga savjetodavstva u Babićevim radovima nema. Riječ je ponajprije o temeljitom istraživanju pojedine riječi ili oblika, bogatom oprimjerenju i argumentiranju, a tek potom jezičnom savjetu. *Hrvatska jezikoslovna čitanka* objavljena u vrijeme velikih društvenih i jezičnih previranja u nas (1990. predratna je godina), pa je izvršno dočekana u javnosti jer je krčila jezične staze i bistrila mutne jezikoslovne vode. Tako u *Jezikoslovnoj čitanci* čitamo o *tisući i hiljadi*; *talasu i valu*; *jubi*, *čorbi*, *supi*; *maslacu i putru*, *duljini i dužini* – mnogim dvojicama koje su bile žive i tako bitne u predratnim i ratnim hrvatskim godinama, a i danas ih je dobro poznavati makar je *tisuća* pobijedila *hiljadu* i *juha supu* i *maslac putar*. Ipak, neki su nam savjeti uvijek potrebni, kao što su oni o pisanju zareza ili mjestu zanaglasnice. U knjizi je i mnoštvo znanstvenih

članaka, poglavito sintaktičkih, koji prelaze okvire jezičnoga savjetnika, a posljednje se poglavlje u knjizi i zove *Jezikoslovne studije*.

Na istom je tragu i *Hrvatski jučer i danas* uz napomenu S. Težaka u *Predgovoru* da bi se knjiga mogla zvati i *Jezično rashrvačivanje i pohrvačivanje*.

Knjiga *Hrvanja hrvatskoga* ima dvije tematske cjeline naslovljene *Hrvatski u koštacu sa srpskim*, *Hrvatski u klinču s engleskim* – podnaslovi rječito govori o sadržaju same knjige.

Koštac sa srpskim za hrvatski jezik ponajprije znači, prema Babićevim riječima iz *Predgovora*:

„jedan od posljednjih obračuna s dvije teze: 1. da su Hrvati Srbima uzeli ili ukrali jezik, što Srbi i do danas do besvijesti ponavljaju, 2. da su hrvatski i srpski jedan jezik“. Da bi se dokazalo da Hrvati nisu Srbima uzeli jezik, bitno je dokazati i to da je hrvatski književni jezik stariji od srpskoga, pa S. Babić povezuje postanak hrvatskoga književnoga jezika uz pjesništvo Džore Držića. Drugi dio knjige, *Hrvatski u klinču s engleskim*, nastavak je Babićeva oštrog istupanja protiv nepotrebnih anglizama. Taj drugi dio ima izrazitiju narav jezičnoga savjetnika.

Protivljenje suvišnoj uporabi anglizama snažno dolazi do izražaja u satiričnoj knjižici *Prijedlog za ukidanje hrvatskoga jezika* koja je dijelom oštře rasprave s govornicima *anglokrobatskoga jezika*. Riječ je o imenu koji je S. Babić nadjenao jeziku koji čine dva jezika stopljena u jedan – hrvatski natrpan brojnim suvišnim anglizmima pretvoren tako u neki treći jezik kojemu se više ne poznaje hrvatski korijen. Ironiju povećava format, naslovnica i, uopće, izgled cijele knjižice, koja je posve ista kao i Matičino izdanje *Deklaracije o hrvatskome jeziku* iz 1991.

Knjiga *Hrvatska jezikoslovna prenja* ponajbolje otkriva Stjepana Babića kao polemičara. Sabrani polemični članci nisu nikakva rijetkost i neobičnost u našem jezikoslovlju. Primjerice, imaju ih A. Veber, V. Jagić, I. Pranjković, a *Hrvatskim jezikoslovnima prenjima* svoju je knjigu polemičnih članaka dobio i S. Babić. U knjizi su sabrane ponajviše autorove već objavljene polemike, ali podosta je i novoga, neobjavljivanoga, a poglavito komentara uz pojedine osobe ili polemike. Knjiga obasiže više od

tri stotine stranica i, kako autor spominje, upleće najmanje dvjestotinjak imena našega suvremenoga javnoga života ili se okrzava o njih, tako da je širina polemika i brojnost polemičara vidljiva i po samim tim brojkama.

Polemike su složene u poglavlja prema tematskim cjelinama: *Prenja s vršnjacima*, *Prenja s mladima*, *Genitiv posvojni kao predmet prenja*, *Prenja o anglizmima*, *O Stjepanu Babiću političkim očima*.

Zanimljivo je pripomenuti o grafičkoj opremi knjige jer su ilustracije znakovite i u tijesnoj su vezi sa sadržajem *Hrvatskih jezikoslovnih prenja* – na ovitku je Meštrovićeva *Studija za Domagojeve strijelce*; uz *Prenja s vršnjacima* Vežino je ulje na platnu – prvi ugovor o miru koji su sklopili hetitski kralj Hattusilis III. i egipatski faraon Ramses II.; stranice prije poglavlja *Prenja s mladima* (koje govori o sukobu naraštaja) oslikane su reprodukcijom ulja na platnu znakovita imena – *Put planetarne tolerancije* i brončanom skulpturom – *Don Quijote*; nekoliko je Aralićinih starohrvatskih vojnika – oštri strijelac, slavonski husar, konjički časnik iz Tridesetogodišnjega rata; nekoliko je horoskopskih strijelaca razasuto po različitim stranicama. Dakle – ratnici i strijele, među njima jedan Don Quijote i nekoliko slika pomirbe, a sve u skladu s autorovim uvodnim riječima i emotivnim nabojem cijele knjige: „žalosno je što smo nakon stjecanja potpune hrvatske političke i državne slobode morali međusobno voditi *nepotrebne* polemike... Koliko god bile zanimljive, ipak su donijele veći gubitak vremena i energije od koristi. Štetnost je takvih jezičnih prenja u tome što nestručnjaci i stručnjaci nejezikoslovci unose u njih nepotrebnu žestinu i jalovu tvrdoglavost pa ne odustaju ni onda kad je očito da su bitku izgubili. Još su štetnija nepotrebna prenja među samim jezikoslovcima. Oslobodili smo se Ivića i ivićevaca, a sada njihovo mjesto zauzimaju neki naši jezikoslovci.“ Babićeva se knjiga razlikuje od sličnih i poznatih nam knjiga polemika po tom što nije riječ o pukoj zbirci autorovih već objavljivanih članaka koja pokazuje samo autorovu stranu medalje nego je riječ o tom da autor polemici pristupa dvosmjerno i dvoumno: jedan su smjer i jedan um njegovi članci, a drugi su smjer i drugi um članci njegovih supolemičara koje neštedimice navodi, ali isto im se tako i neštedimice suprotstavlja. Čitatelju je ostavljeno dovoljno prostora za oblikovanje vlas-

titoga mišljenja i odvagivanje Babićevih i Babiću oprječnih stavova jer u knjizi riječ protivnikova nije zaglušena nego je navedena ravnopravno s autorovom riječju. *Hrvatska jezikoslovna prenja* knjiga je polemika o polemikama i po tom je posebna i različita od sličnih koje već imamo.

Iako je knjiga za tisak dovršena u siječnju 1998., pa u njoj nema posljednjih Babićevih polemičnih godina, ipak nije izgubila na aktualnosti – ono o čem se polemiziralo oko *Hrvatskoga pravopisa* sredinom devedesetih godina danas je jednako živo (ako ne i življe), poplava anglizama još uvijek traje; hrvatsko ime hrvatskoga jezika, ma koliko se god apsurdnim činilo, za pojedine je jezikoslovce još uvijek upitnim, a za druge je znak jezičnoga čistunskoga pretjerivanja; genitiv posvojni još uvijek uzbuđuje jezikoslovne duhove; jezik i politika i dalje idu ruku pod ruku. Pet je to središnjih niti kojima su upletena *Hrvatska jezikoslovna prenja*, a kako su to niti koje pletu hrvatsku jezikoslovnu pozornicu već desetljećima, čitatelj s pravom može zapitati – zašto godinama polemizirati o istim stvarima, zašto uvijek zapinjemo o isto trnje. Svi su odgovori u knjizi, samo valja pažljivo čitati i biti spreman na razmišljanje bez predrasuda i promišljanje bez unaprijed zadanoga *za* i *protiv*. Koliko povijest može biti neumoljiva, ponajbolje pokazuje naše današnje čitanje polemika 19. st. – nekada dobrodošla polemična riječ jugoslavenski usmjerenih hrvatskih vukovaca, graditelja hrvatskosrpskoga jezika, danas je neprihvatljiva, a njihovi uspješni stavovi – koliko sramotni, toliko i smiješni. Ništa drukčije nije ni u Babićevoj knjizi – već je sada neprihvatljivih, smiješnih, a i sramotnih mišljenja (poglavito onih iznesenih u poglavlju *O Stjepanu Babiću političkim očima*) Babićevih supolemičara koji su i danas na jezikoslovnoj pozornici, a svoje sudove nisu izrekli prije stotinu godina nego tek prije kojega desetljeća. Povijest je brža nego što nam se može činiti.

Povijest hrvatskoga jezika

S. Babić nije jezični povjesničar, naprotiv, područje je njegova jezikoslovnoga zanimanja ponajprije suvremeni jezik. Ipak, ni jezična povijest nije ostala izvan dohvata njegova pera, i to uglavnom u opisima jezika

starijih hrvatskih pisaca, a te je radove, koji su godinama nastajali, sabrao 2009. u knjigu *Hrvatski jezik slavonskih pisaca*. Kako sam kaže, uglavnom je riječ o radovima koji su nastajali prigodno – za znanstvene skupove o slavonskim književnicima. Riječ je o jeziku i/ili radu Ivana Velikanovića, Grge Čevapovića, Marijana Jaića, Relkovićevu, Stjepana Marijanovića, Stjepana Ilijaševića, Luke Ilića, Petra Preradovića, Huga Badalića, Frana Gundruma Oriovčanina, Ivane Brlić Mažuranić, Dragutina Tadijanovića, Dionizija Švagelja, Tome Maretića, Stjepana Ivšića; riječ je o vrijednim prinosima koji iskrivljene poglede na hrvatski jezik uglavljaju u nove, valjane okvire. Poglavitito se to odnosi na jezik hrvatskih književnika iz 19. st. jer je njihov jezik i pogriješno tumačen i opisivan, a zbog pogriješnih shvaćanja, i krivotvoren u izdanjima u 20. st., pa se S. Babić vrlo oštro zalaže da se ti književnici objavljuju u suvremenim izdanjima u jezičnom obliku u kojem su nastali, bez promjena i krivotvorina.

Kada je povijest hrvatskoga jezika u pitanju, valja izdvojiti i misao S. Babića za koju se zalaže već desetljećima, a koja još uvijek nije u potpunosti prihvaćena. Riječ je o počecima hrvatskoga književnoga jezika. S. Babić smatra da početke književnoga hrvatskoga jezika treba smjestiti mnogo dublje u povijest negoli je to sada pozivajući se na Kašićev *Ritual rimski*, koji je u Hrvatskoj služio kao službena liturgijska knjiga tri stoljeća – otišut je 1640., a upotrebljavao se do 1929. – S. Babić poziva se na štokavsku književnojezičnu stilizaciju kojoj se mora priznati vrijednost i uporabnost književnoga jezika. Dodajući uz to i pjesnike Šiška Menčetića i Džoru Džića, koji krajem 15. st. pišu štokavski, S. Babić početak hrvatskoga književnoga jezika smješta u 15. st. smatrajući da u *Ranjininu zborniku* počinje hrvatski književni jezik.

Svoj odnos prema povijesti hrvatskoga jezika S. Babić na neobičan je, ali nadahnut i jasan način, opisao u svojoj knjizi *Razmišljanja o Bogu i patnji*. Riječ je o duhovnom i emotivnom doživljaju *Očenaša* koji u S. Babića prerasta u racionalni, jezikoslovni: „Moj jezikoslovni pogled nije se više mogao rastaviti od te molitve. Ta divna molitva izrečena je čistim hrvatskim jezikom bez ijedne tuđice, kao da je nastala u duši hrvatskoga pjesnika. A izvorno nije hrvatska. Prevedena je na hrvatski... Moj jezični

pogled ugledao je novo svjetlo kad sam 1971. u pretisku Vrančićeva rječnika iz 1595. vidio da Očenaš u njemu ima gotovo današnji oblik.

*Oče naš, koji jesi na nebesih, sveti se ime tvoje, pridi kraljevstvo tvoje, budi volja tvoja. Kako na nebu tako i na zemlji. Kruh naš svagdanji daj nam danas. I otpusti nam duge naše, kako i mi otpu-
šćamo dužnikom našim. I ne uvedi nas u napast, da oslobodi nas
od zla. Amen.*

Očenaš je tako za mene postao izraz povijesti hrvatskoga književnog jezika. Moli se s neznatnim izmjenama najmanje četiri stotine godina. Postao je za mene dokazom da nikakva prijeloma u razvoju hrvatskoga književnog jezika polovicom 18. stoljeća nije bilo. Nekoliko sam puta navodio Očenaš kao dokaz toj tvrdnji.”

Trebat će nam mnogo truda i rada da bismo pokušali nadoknaditi sve što smo izgubili Profesorovim odlaskom. Međutim, odlazak ne znači i kraj, a oproštaj ne znači zaborav. Naprotiv. Njegova su djela na policama knjižara, knjižnica u hrvatskim školama i domovima, što je pokrenuo, traje – svake se godine ustrojava cijela vojska učenika i učitelja hrvatskoga jezika da bi se natjecala u poznavanju hrvatskoga jezika; časopis *Jezik* uporno i usprkos brojnim ometanjima i ometačima ide naprijed; natječaj za najbolju novu riječ navršio je ove godine 30. obljetnicu; *Dani hrvatskoga jezika* obilježavaju se, Razred za filologiju HAZU proklamirano se pridržava Babić-Moguševa pravopisa i na sebe preuzima ulogu vijeća za normu.

Prof. dr. sc. MARIO GRČEVIĆ

STJEPAN BABIĆ

Oriovac, 29. XI. 1925. – Zagreb, 27. VIII. 2021.

Akademik Stjepan Babić rođen je 29. studenoga 1925. u Oriovcu od oca Vjekoslava Babića i majke Anke rođ. Jurić. Osnovnu je školu pohađao u rodnom mjestu, a gimnaziju u Slavonskom Brodu, Osijeku i Zagrebu. Godine 1949. upisao je studij hrvatskoga jezika i književnosti („narodni jezik i književnost“), ruskoga i njemačkoga jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Godine 1957. studirao je njemački u Münsteru, a nakon toga boravio je više puta u Njemačkoj kao gostujući profesor. Diplomirao je 1955. godine i postao asistentom prof. Ljudevita Jonkea. Doktorirao je 1962. godine. Za docenta je izabran 1963., za izvanrednoga profesora 1970., a 1975. godine za redovitoga profesora. Članom suradnikom JAZU postao je 1977., izvanrednim članom 1986., a redovitim članom HAZU 1991. godine. Saborskim zastupnikom Brodsko-posavske županije u Županijskom domu Sabora RH bio je 1993. – 1997. Članom Upravnoga odbora i potpredsjednikom Matice hrvatske bio je 1989. – 1992. godine. Potpredsjednikom Hrvatskoga filološkoga društva bio je 2001. – 2007., a prije toga obnašao je dužnost tajnika Društva.

Za svoj rad primio je niz nagrada i priznanja: Jubilarnu plaketu Školske knjige (Zagreb, 1970.), Zlatnu značku Školske knjige (Zagreb, 1990.), Nagradu Bartol Kašić (Zagreb, 1991.), Red Danice hrvatske s likom Rudera Boškovića za osobite zasluge u znanosti (Zagreb, 1995.), Spomenicu Domovinskoga rata za sudjelovanje u ratu na drugi djelatni način (Zagreb, 1995.), Spomenicu domovinske zahvalnosti za časnu i uzornu službu za razdoblje od pet godina (Zagreb, 1995.), Red Ante Starčevića (Zagreb, 1996.), Povelju počasnoga građanina Slavonskoga Broda (Slavonski Brod,

2005.), Nagradu za životno djelo (Državna nagrada za znanost za 2004. godinu) (2005.), Povelju počasnoga građanina Općine Oriovac (Oriovac, 2006.), Nagradu za životno djelo na *Danima Josipa i Ivana Kozarca* (Vinkovci, 2010.), Povelju Stjepana Ivšića za veliki doprinos razvoju i promicanju hrvatskoga jezikoslovlja (Vukovar – Vinkovci, 2014.).

Akademik Stjepan Babić napustio nas je 27. kolovoza 2021. u 96. godini života. S više od 1.000 bibliografskih jedinica jedan je od najplodnijih i najvažnijih hrvatskih jezikoslovaca XX. stoljeća. Njegova tematska bibliografija radova pokazuje da je objavio 153 znanstvena i stručna članka o tvorbi riječi, 106 članaka o leksikologiji i leksikografiji, 145 članaka o stranim riječima, 70 članaka o terminologiji i onomastici, 44 članka o temama iz područja fonologije, 14 članaka o naglascima, 44 članka posvećena oblicima, 27 članaka o stilu i stilistici, 10 članaka o frazeološkim temama, 36 članaka o etimološkim temama, 105 članaka o pravopisnim temama, 70 članaka o jezičnoj kulturi i hrvatskom književnom jeziku općenito, 91 članak o hrvatsko-srpskim jezičnim odnosima, 25 članaka o lektoriranju i lektorima, 59 članaka na teme iz povijesti hrvatskoga književnoga jezika uključujući tekstove koji se odnose na noviju povijest, 76 prikaza i osvrta. Za sve Babićeve radove karakteristično je – kada to dopušta vrsta teksta – da se temelje na proučavanju korpusne građe, poglavito jezika hrvatske književnosti. Sveukupno je objavio više od 1.000 bibliografskih jedinica, uključujući 18 jezikoslovnih knjiga, od kojih neke imaju više izdanja:

Jezik – školski leksikon (¹1963., ²1965., ³1966., ⁴1967. ⁵1967., ⁶1967.), *Hrvatski pravopis* (u suautorstvu s B. Finkom i M. Mogušem, ¹1971. [London ¹1972., ²1984.]; ¹1990., ²1994., ³1995., ⁴1996., ⁵2000., ⁶2002., ⁷2003., ⁸2004.), *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku* (¹1986., ²1991., ³2002.), *Hrvatska jezikoslovna čitanka* (1990.), *Hrvatski jezik u političkom vrtlogu* (1990.), *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika* (suautorstvo, ¹1991., ²2007.: *Glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika*), *Tisućljetni jezik naš hrvatski* (1991.), *Hrvatski jučer i danas* (1995.), *Sročnost u hrvatskome književnome jeziku* (1998.), *Hrvatska jezikoslovna prenja* (2001.), *Prijedlog za ukidanje hrvatskoga jezika* (2003.), *Hrvanja hrvatskoga* (2004.), *Hrvatski školski pravopis* (suautori S. Ham i M. Moguš)

(¹2005., ²2008., ³2009., ⁴2012.), *Temelji Hrvatskomu pravopisu* (2005.), *Rječnik kratica* (u suautorstvu s Milenom Žic Fuchs) (2007.), *Hrvatski pravopis* (u suautorstvu s M. Mogušem) (¹2010., ²2011.), *Gramatika hrvatskoga jezika* (u suautorstvu sa S. Težakom, 17. izdanja: *Pregled gramatike hrvatskosrpskoga jezika* ¹1966., ²1969., ³1970., ⁴1971., ⁵1972., *Pregled gramatike hrvatskoga književnog jezika* ⁶1973. [1974. izlazi u Londonu, naknadno izlazi i jedan pretisak londonskoga izdanja bez naznake godine i mjesta]), *Gramatika hrvatskoga jezika – Priručnik za osnovno jezično obrazovanje* ⁷1992., ⁸1992., ⁹1994., ¹⁰1995., ¹¹1996., ¹²2000., ¹³2003., ¹⁴2004., ¹⁵2005., ¹⁶2007., ¹⁷2009.).

Dvije opsežne monografije Stjepana Babića tiskane su u serijskim publikacijama: *Sufiksna tvorba pridjeva u suvremenom hrvatskom ili srpskom književnom jeziku*, Rad JAZU 344, 1966., 63.–256., *Stjepan Ivšić kao lektor Mažuranićeve knjige „Od zore do mraka“*, Hrvatski znanstveni zbornik 2, 1971., 243.–293.

Osim jezikoslovnih radova Stjepan je Babić pisao i književne tekstove, većim dijelom autobiografske i tekstove iz područja političke i jezično-političke satire, kojima naslovom pripada i knjižica *Prijedlog za ukidanje hrvatskoga jezika*. Svoje književne uratke zaokružio je romanom *Crvena magla* te knjigama *Vedre priče* (2000.) i *Razmišljanja o Bogu i patnji* (2005.). Desetljećima je skupljao političke viceve te ih je izdao 1995. godine u knjizi *Hrvatski politički vicevi*. U pripremu za tisak predao je 2013. godine knjigu *Na božjim putovima – autobiografska proza*, koja još nije izašla.

Stjepan Babić jedan je od najistaknutijih hrvatskih gramatičara XX. stoljeća. *Školska gramatika*, kojoj je suautorom sa Stjepkom Težakom, najizdavanija je hrvatska gramatika, izašla je do sada u 18 dopunjenih i osuvremenjenih izdanja. U knjizi *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika* (¹1991.), odnosno *Glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika* (²2007.) Akademijine gramatike Babić je napisao poglavlja o zamjenicama, brojevima, glagolima i nepromjenjivim riječima.

Hrvatsku gramatičku misao bitno je unaprijedio i zapaženom monografijom *Sročnost u hrvatskome književnome jeziku* (1998.), koju je pisao kao dio *Sintakse* Akademijine gramatike. Tim je djelom dao najiscrpniji

prikaz sročnosti i njezinih vrsta u hrvatskom književnom jeziku, obilno dokumentiran primjerima poglavito iz hrvatske književnosti. Djelo je objavljeno kao posebna knjiga jer je za Akademijinu gramatiku cijelu sintaksu napisao Radoslav Katičić.

Glavno je područje Babićeva znanstvenoga zanimanja tvorba riječi. Njegovo višedesetljetno proučavanje tvorbe obilježeno je disertacijom iz 1962. *Sufiksalna tvorba pridjeva u suvremenom hrvatskom ili srpskom književnom jeziku*, koja je objavljena 1966. godine (Rad JAZU, 344). Riječ je *de facto* o prvom strukturalističkom radu u hrvatskom jezikoslovlju.

Godine 1973. u *Pregledu gramatike hrvatskoga književnog jezika* (⁶1973.) dao je prvi suvremeni strukturalistički i cjeloviti opis hrvatske tvorbe. Taj je opis poslužio kao predložak pri opisu tvorbe riječi u gramatici Instituta za jezik (danas Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje) iz 1979. godine.

Svoja je rječotvorna istraživanja zaokružio kapitalnim djelom *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*, izišlim kao posebna knjiga Akademijine gramatike (618 str., ¹1986., ²1991., ³2002.). U njemu iscrpno opisuje hrvatsku tvorbu na temelju korpusa od otprilike 400.000 primjera s 90.000 riječi. Svi korpusni tekstovi potječu iz hrvatske književnosti. Babić je utvrdio da u hrvatskom postoji 771 sufiks i 77 prefikasa. Njegov je prikaz hrvatske tvorbe ne samo deskriptivan nego ujedno normativno-stilistički koncipiran.

Babićeva je *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku* i danas najtemeljitija knjiga koja je napisana o tvorbi ikojega slavenskoga jezika, a dugo vremena cjelovita i usporediva tvorbenoga opisa nije imao nijedan drugi slavenski jezik. Za one koji su nastali u novije vrijeme nedvojbeno se može ustvrditi da su kao polazište imali *Tvorbu* Stjepana Babića. Kao stručnjak za tvorbu riječi Babić je u prvoj polovici 90-ih godina mjerodavno utjecao i na uobličavanje hrvatskoga vojnoga nazivlja.

Razvoj kroatističkih teorijskih okvira Babić je bitno unaprijedio već 1963. godine svojim leksikonom *Jezik* (¹1963.). Iako je leksikon zamišljen kao školski priručnik, riječ je zapravo o prvom hrvatskom lingvističkom rječniku. U njem se na zavidnoj razini obrađuju pojmovi iz hrvatske gra-

matike i pravopisa, no i drugi ključni općejezikoslovni pojmovi. Već u tom leksikonu Babić se pokazuje jednim od „suosnivača i istaknutih predstavnika“ de Saussureove opće lingvistike i praškoga strukturalizma u hrvatskoj jezikoslovnoj kroatistici (Auburger 2008: 77). Na njegovo usvajanje strukturalizma utjecao je seminar prof. Hansjakoba Seilera, koji je 1962. godine slušao u Kölnu kao gostujući profesor, a i zagrebački lingvistički krug koji je 50-ih godina okupio Bulcsú László. Unaprijeđenje klasičnoga strukturalizma u Babićevim radovima opisuje njemački kroatist, slavist i germanist Leopold Auburger ovim riječima: „Stjepan Babić [...] uključuje u svoja razmatranja kao čimbenike jezične zbilje također jezičnu funkcionalnost, osjećajni odnos u uporabi jezika, povijesnost jezičnih pojava koja ukazuje kako na prošlost tako i na dinamičnost budućih razvoja, i konačno individualno ili zajedničko jezično stvaranje. Uz to, jezična sustavnost nije samo danost nego ima također normativnu vrijednost za stabilnost književnoga jezika, tako da se optimiranje sustavnosti smatra jednim od osnovnih zadataka njegovanja, kulture i standardizacije književnoga jezika.“ (2008: 80)

Iako je Babić najviše istraživao i opisivao suvremeni hrvatski jezik, rezultati njegova bavljenja drugim područjima nisu manje bitni. U radovima u kojima se osvrće na jezičnopovijesna pitanja zastupao je tezu da u periodizaciji povijesti suvremenoga hrvatskoga književnoga jezika XVIII. stoljeće ne zauzima ključno mjesto. Svojom je argumentacijom bitno obogatio i unaprijedio teorijsko sagledavanje hrvatske književnojezične povijesti.

Pojedinim radovima snažno je utjecao i na teorijsko određivanje pojma *hrvatski (književni) jezik*. U povijesno prijelomnom trenutku 1971. godine osporio je člankom *Lingvističko određenje hrvatskoga književnog jezika* (*Jezik* 18, br. 5., str. 129.–137.) klasifikaciju prema kojoj su hrvatski i srpski kao konkretni standardni jezici varijante srpskohrvatskoga apstraktnoga standardnoga jezika. Taj je članak jedan od ključnih jezičnopolitičkih članaka u novijoj hrvatskoj povijesti. U njem je Babić prvi u poslijeratnoj Jugoslaviji javno pozitivno ocijenio Guberina-Krstićevu knjigu *Razlike između hrvatskoga i srpskoga književnoga jezika* (1940.) i vratio Guberinino poimanje hrvatskoga književnoga jezika iz

1940. godine u temelje kroatistike. To je bilo od neprocjenjive važnosti ne samo strukovno nego i društvenopolitički jer je Guberinina (i Krstićeva) koncepcija pojma *hrvatski književni jezik* bila jezikoslovnom okosnicom politički osuđene *Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskoga književnoga jezika* iz 1967. godine.

Vjerojatno svoj najveći doprinos njegovanju, kulturi i standardizaciji hrvatskoga književnoga jezika Stjepan je Babić dao kao glavni i odgovorni urednik časopisa *Jezik*. Taj časopis, pokrenut 1952. godine u okviru novoosnovanoga Hrvatskoga filološkoga društva (HFD), razvio se tijekom vremena u stožerni kroatistički časopis u kojem su se odslikavale i određivale hrvatske jezičnopolitičke i normativne smjernice. Uređivao ga je isprva Ljudevit Jonke. Jedan od svojih prvih jezikoslovnih radova Babić je objavio 1954. godine upravo u *Jeziku* i njime u jezikoslovnom pojmovlju trajno potvrdio pojam nepostojanoga *e*. Članom uredništva *Jezika* Babić je postao 1963. godine, a Jonkea je na mjestu glavnoga i odgovornoga urednika naslijedio 1970. godine kao njegov najbliži suradnik. Časopis je uređivao kao glavni i odgovorni urednik do 2005. godine, a 1972. – 1975. anonimno zbog političkih razloga. Od 2019. godine do smrti bio je počasni član Uredništva.

Već spomenutim člankom *Lingvističko određenje hrvatskoga književnog jezika* Babić je kao urednik i autor u *Jeziku* otvorio prostor izjavama kojima se *Novosadski dogovor* proglašava bespredmetnim i nevažećim. Tako je i autorski i urednički na više razina na samom početku svojega urednikovanja *Jezikom* dojmljivo pokazao na koji će način voditi uređivačku politiku časopisa i da je dostojan nasljednik Ljudevita Jonkea. Iza Babićeva članka slijede pod skupnim naslovom „Novosadski dogovor odbaćen“ *Izjava Matice hrvatske, Zaključak Hrvatskoga filološkoga društva, Institut za jezik JAZU o Novosadskom dogovoru* te članak Božidara Finke *O otkazivanju Novosadskog dogovora*.

Većinu svojih savjetodavnih radova Babić je objavio u *Jeziku*, koji je desetljećima redovito izlazio zahvaljujući njegovu trudu i zauzetosti. Babićevi su jezični savjeti u *Jeziku* utemeljeni na istraživačkom radu, a odlikuju se odmjerenošću i promišljenošću.

U predgovoru svoje tematske bibliografije Babić kaže: „Kad bi bili zabilježeni svi članci koji su pisani o Hrvatskome pravopisu, onda bi izašlo da je moje glavno zanimanje pravopis, ali to bi dalo iskrivljenu sliku. To se dogodilo zato što je pravopisu u društvenome životu dana prevelika važnost koju on po svoj naravi ne bi trebao imati.“

Pravopiscem je Babić postao kao suautor pravopisa Matice hrvatske iz 1971. godine. Naklada toga pravopisa većim je dijelom završila u tvornici papira, a jedan od uvezanih primjeraka s naznakom „samo za internu upotrebu“ dospio je u redove hrvatske političke emigracije, koja ga je objavila 1972. i 1984. godine u Londonu. Taj je pravopis izišao 1990. godine u Hrvatskoj, a novo izdanje iz 1994. godine uvedeno je kao službeni pravopis u hrvatske osnovne i srednje škole. U raspravama vođenima o različitim pravopisnim koncepcijama i pojedinim pravopisnim pitanjima Babić je sudjelovao zauzimajući se za uspostavljanje kontinuiteta s hrvatskom pravopisnom tradicijom koja je zbog političkih okolnosti bila dokidana za vrijeme druge Jugoslavije, posebice *Novosadskim dogovorom*. Tijekom pravopisnih rasprava Babić je napisao više priloga trajne znanstvene vrijednosti koje je dijelom objavio (i) u knjizi *Temelji Hrvatskomu pravopisu*.

U suautorstvu je objavio 2005. godine *Hrvatski školski pravopis*, koji je od drugoga izdanja (2008.) usklađen sa zaključcima Vijeća za normu hrvatskoga standardnoga jezika (2005. – 2012.). Taj je pravopis imao preporuku za uporabu u hrvatskom školstvu, koja je ukinuta 2013. godine u sklopu rušenja Vijeća za normu hrvatskoga standardnoga jezika kojim je predsjedao akademik Radoslav Katičić.

Svojim se zavičajnicima Babić bavi u knjizi *Hrvatski jezik slavonskih pisaca* (2009.) raščlanjujući pravopis, izričaj, stil i redaktorske recepcije pretpreporodnih, preporodnih i poslijepreporodnih pisaca te suvremenika i dvaju jezikoslovaca (Tomo Maretić, Stjepan Ivšić); tematski joj pripada i opsežna Babićeva rasprava *Stjepan Ivšić kao lektor Mažuranićeve knjige „Od zore do mraka“*, tiskana u *Hrvatskom znanstvenom zborniku* (1971, 2: 243.–293.).

Zaključno se može reći da Stjepan Babić pripada krugu jezikoslovaca koji su u drugoj polovici XX. stoljeća najviše pridonijeli opisu i normativnomu

usmjeravanju hrvatskoga književnoga jezika na pravopisnoj, gramatičkoj i leksičkoj razini. Svojim višedesetljetnim jezičnonormativnim savjetodavstvom i uređivanjem časopisa *Jezik* bitno je pridonio kultiviranju i izgradnji hrvatskoga književnoga jezika. Hrvatsku gramatičku misao izgrađivao je i kao suautor hrvatskih gramatika, a i kao autor brojnih i u slavističkim okvirima pionirskih radova iz područja tvorbe riječi koje je zaokružio kapitalnim djelom *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*. Osim toga, od neprocjenjive važnosti za noviju hrvatsku jezičnu povijest i za očuvanje hrvatske jezične samobitnosti u komunističkoj Jugoslaviji pokazuje se Babićevo jezičnopolitičko djelovanje, ponajviše kao urednika časopisa *Jezik*.

U osobnom mi sjećanju Stjepan Babić ne će ostati samo kao jedan od najznamenitijih hrvatskih jezikoslovaca XX. stoljeća nego i kao moj mentor i prijatelj. Prvi put smo se sreli 1992. godine na Sveučilištu u Mannheimu (SR Njemačka), gdje sam studirao od 1988., a gdje je profesor Babić 1992. na poziv profesora Josipa Matešića održao gostujuće predavanje o samobitnosti hrvatskoga jezika. Potom smo se opet sreli 30. svibnja 1992. u Bonnu na proslavi Dana državnosti koju je organizirao prvi hrvatski veleposlanik u Njemačkoj Ivan Ilić. Profesor Babić bio je iznenađen kada je u Bonnu shvatio da sam ja autor pisma čitatelja u tjedniku *Danas* kojim sam se (prije nego što smo se upoznali) uključio u polemiku u kojoj je on bio izvrnut neopravdanoj kritici. Opet smo se slučajno sreli u listopadu 1992. godine u Zagrebu, u okviru Radnoga sastanka za pripremu Svjetskoga hrvatskoga sabora. Profesor Babić je na Radnom sastanku (tako se službeno zvalo to okupljanje hrvatske dijaspe) sudjelovao kao predstavnik Matice hrvatske, kojoj je bio potpredsjednikom 1989. – 1992., a ja primarno kao sudionik Svjetskoga sabora hrvatske mladeži, koji se održao u Zagrebu 2. – 4. travnja 1991.

Okolnosti su bile takve da smo prvoga dana Radnoga sastanka u stankama nastavili razgovarati o različitim temama kojih smo se doticali već u Mannheimu i Bonnu. Profesora Babića zanimali su problemi vezani uz priznanje samostalnosti hrvatskoga jezika u njemačkoj slavistici, a i kako zamišljam svoj magistarski rad. Njemu su bila simpatična i zanimljiva moja studentska razmišljanja, pa mi je najavio da će mi navečer, na domjenku u Dvercima 2. listopada 1992., donijeti literaturu koja će mi biti od koristi.

U domjenačkom mnoštvu nisam ga vidio sve dok nisam čuo kako netko gromkim glasom zove: „Grčeviću, Grčeviću!“ Stajao je na sredini dvorane s velikom hrpom knjiga u rukama. Čim me ugledao, spustio se na pod i počeo razvrstavati knjige. Na pod sam se pokraj njega spustio i ja. Prizor je zasigurno bio neobičan jer su se ljudi u svečanim odijelima i haljinama odmaknuli i oko nas napravili krug. Profesor Stjepan Babić mi je tako u Dvercima na podu, okružen mnoštvom uzvanika, koncentrirano tumačio u kojoj ću knjizi što naći. Bilo je vidno da ga je više zanimala struka nego protokol društveno-političkoga okupljanja.

Nakon toga profesora Babića nisam vidio ni čuo sve dok nisam napisao magistarski rad, koji sam obranio 1995. godine, i završio studij. Kao što sam mu bio obećao, rad sam mu poslao poštom ne računajući s tim da će se javiti. Međutim, na moje iznenađenje, Babić je rad temeljito pročitao, poslao mi niz korisnih primjedaba i ujedno nazvao profesora Josipa Matešića, koji me pozvao u svoj kabinet na mannheimskoj Katedri za slavistiku i ondje mi priopćio da u Zagrebu u uglednim jezikoslovnim krugovima pozitivno ocjenjuju moj magistarski rad. Profesor Babić potom se osobno zauzeo da se rad u doradenom obliku objavi, a naknadno se pobrinuo i za financiranje tiska.

Tijekom komunikacije 1995. godine o doradi i objavi mojega magisterija Babić me poticao na pisanje prvoga znanstvenoga članka, koji je objavljen u časopisu *Jezik* 1996. godine. Međutim, prije objave vraćao mi ga je sedam puta na doradu. Slično je postupao i s radovima drugih mlađih kolega, što su mu neki zamjerali, iako mu se nisu usudili reći. Profesoru Babiću svidjela se moja upornost i činjenica da sam bio voljan članak više puta doradivati. Nakon toga tekstove mi je prihvaćao uglavnom bez većih primjedaba i počeo me 1997. godine nagovarati na povratak u Hrvatsku. Na koji se način tu angažirao, ilustrira njegovo pismo od 16. siječnja 1998.:

„On [čelnik jedne znanstveno-nastavne ustanove] mi kaže da je zatražio od ministarstva novac za jedno mjesto i ako ga dobije da bi raspisao natječaj i Ti bi od jeseni mogao raditi. Jest da se to križa s nekim Tvojim planovima, npr. sa stipendijom, ali možda se može uskladiti, npr. otkazati stipendiju kad dobiješ mjesto. [...] Ako ikada mogu biti

siguran u svoj savjet, ovdje jesam. Znam da i tu ima teškoća, stan npr., ali to će se već nekako riješiti. Prepreke i jesu zato [tu] da ih čovjek rješava. Srdačno pozdravljam Tebe i Tvoje! Stjepan”

Želja profesora Babića da se vratim u Hrvatsku ostvarila se je tek 2005. godine zahvaljujući projektu koji je on prijavio i na kojem je 2005. raspisan natječaj za asistentsko radno mjesto. Zaposlio sam se 1. lipnja 2005. na suradničkom radnom mjestu i u suradničkom zvanju asistenta na projektu *Oblici hrvatskoga književnoga jezika* pod vodstvom Stjepana Babića kao glavnoga istraživača. Naša se komunikacija u to doba intenzivirala i odvijala gotovo svakodnevno. Tako je ostalo i nakon što sam se 2006. na njegov nagovor i poticaj zaposlio na Hrvatskim studijima, a na njegovu projektu nastavio raditi kao vanjski suradnik.

Nekom prilikom pitao sam profesora Babića kako da ga oslovljujem. Rekao je otprilike ovako: „Ja se tebi obraćam sa ‘ti’, pa se možeš i ti meni obraćati tako i zvati me ‘Stjepane’.“ Međutim, zbog razlike u godinama, nisam mogao prihvatiti da obraćanje sa „ti“ bude uzajamno, pa sam mu rekao da ne dolazi u obzir da mu govorim „ti“. Znam da je on mojom reakcijom bio zadovoljan, iako to nije rekao. Kada sam ga počeo oslovljavati titulom akademika, odmahnuo je rukom i rekao da, ako mu se baš ne želim obraćati sa „ti“ i „Stjepane“, neka ga zovem „profesorom“. Tako je i bilo. Do kraja njegova života bio mi je profesorom, iako nikada nisam bio njegov student.

Kao šef i voditelj projekta profesor je Babić postavljao ciljeve podosta visoko. Međutim, to nije vodilo problemima jer je uvijek bio spreman razgovarati o svojim očekivanjima. Ja sam pak bio posvećen poslu, što je on prepoznao i cijenio. Nismo se slagali jedino oko toga treba li raditi nedjeljom. On me uporno uvjeravao da nedjeljom treba svetkovati, čega se ja baš nisam držao.

Babić je kao voditelj projekta uvijek jasno iskazivao što očekuje. Odmah na početku radnoga odnosa rekao je da se brinem o formalnostima na projektu jer da ga on nije prijavio i mene zaposlio da bi se on njima bavio. Kada sam mu jednom predložio da u sklopu projekta napišemo zajednički članak, on je to odbio s komentarom da on svoje članke piše i potpisuje sam te da i od mene očekuje da se znanstveno izgrađujem u samostalnom radu.

Nakon početne asistentske faze na Babićevu projektu uživao sam potpunu istraživačku slobodu, pa sam samoinicijativno napisao neke kritičke jezičnopolitičke radove koji se tematski nisu ticali projekta i koji su u određenim krugovima kuloarski bili podosta negativno prihvaćeni. Nakon što se profesor Babić uvjerio da prijeporna pitanja nisam predstavio drukčijima nego što jesu i da sam ispravno postupio, nije se štedio zaštititi me od negativnih posljedica. U tim teškim trenucima profesor Babić samoinicijativno je podmetnuo leđa i pokazao se čovjekom i prijateljem na kojega se može računati kada zatreba. Takvi se ljudi u životu ne sreću često.

Razmjerno rijetke nesuglasice nisu narušavale naš temeljni odnos koji je obostrano bio određen međusobnim poštivanjem, uvažavanjem i lojalnošću. U situacijama u kojima bismo se razilazili nikada nije nastupao s pozicije formalne moći i nije tražio da se bespogovorno prihvaća njegovo mišljenje. Najčešće je bilo tako da sam se ja povlačio pred snagom njegove argumentacije, no nije bila rijetkost da bi on nakon neke iscrpne rasprave prihvatio moja gledišta ili bi svatko ostao pri svojim stajalištima. Profesor Babić karakterno je bio takav da se pred njim nisam morao ustručavati glasno razmišljati, iskazati neku dvojbu ili nesigurnost. U njegovu društvu osjećao sam se sigurno, uvaženo i ravnopravno, unatoč dobnoj razlici i temperamentu čovjeka koji je komunicirao izravno i bez dlake na jeziku i koji je bio na vrhuncu akademske i društveno-političke karijere. Iako se profesor Babić nikada nije ponašao oportunistički i iako je uvijek bio spreman ući u oštru raspravu i u obranu svojih uvjerenja i ideala, u razgovorima sa mnom nije loše govorio o ljudima s kojima se nije slagao, nije bio osvetoljubiv, a često mi je pripominjao da kao Hrvati katolici moramo biti spremni drugima oprostiti. Takav je bio profesor Stjepan Babić.

Pamtit ću ga kao čovjeka s izuzetnom energijom, izravna, uspravna, lojalna, odlučna i nepokolebljiva u obrani stavova koje je smatrao ispravnima. Pamtit ću ga i kao mudru, blagu i obazrivu osobu, uvijek otvorenu za razgovor i raspravu i s onima s kojima se nije slagao. Pamtit ću ga i kao otca i djeda koji je volio svoje kćeri, unuku i unuke i često s ljubavlju govorio o njima. Svi zajedno pamtit ćemo ga kao velikana hrvatske lingvistike, hr-

vatskoga jezikoslovca i gramatičara, ustrajnoga borca za hrvatsku jezičnu samobitnost u ključnim vremenima za njezin opstanak.

Odlaskom profesora Babića otišao je posljednji među velikanima naše lingvistike koji su u burnoj drugoj polovici XX. stoljeća očuvali autonomnost hrvatskoga književnoga jezika. Profesor Babić bio je među njima jedan od najvažnijih.*

Literatura

Auburger, Leopold. 2008. O općem jezikoslovnom pojmovlju Stjepana Babića. U: Mirković 2008: 77.–94.

Grčević, Mario. 2014. Stjepan Babić. Povelja Stjepana Ivšića za veliki doprinos razvoju i promicanju hrvatskoga jezika. *Knjiga laureata*. Šesti hrvatski slavistički kongres, Vukovar i Vinkovci, 10. – 13. rujna 2014. Vinkovci–Vukovar–Zagreb, 2014. 9.–13.

Grčević, Mario. 2022. In memoriam. Stjepan Babić (1925.–2021.). *Croatia* 66. 241.–250.

Ham, Sanda. 2001. Uz 30. obljetnicu urednikovanja S. Babića. *Jezik* 48:4, 153.–156.

Ham, Sanda. 2008. Znanstvena djelatnost Stjepana Babića. U: Mirković 2008: 30.–60.

Ham, Sanda. 2011. Stjepan Babić. *Analiz Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku* 27. HAZU: Zagreb–Osijek. 97.–125.

Ham, Sanda. 2021. U spomen Stjepanu Babiću. *Filologija* 77, 259.–289.

Jezik 2021. *Jezik : časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika* 68:4, 121.–160. (tematski broj časopisa *Jezik* sa 14 tekstova različitih autora o akademiku Stjepanu Babiću).

Mirković, Slavko (ur.). 2008. *Babićev zbornik o 80. obljetnici života*. Ogranak Matice hrvatske, Slavonski Brod.

[S. M., S. B.] 2008. Stjepan Babić u obzoru partijske (jezične) politike. U: Mirković 2008: 95.–109.

* Ovdje su integrirani tekstovi objavljeni u: Grčević 2014 i 2022.

BIBLIOGRAFIJA RADOVA
DR. STJEPANA BABIĆA

Martina Grčević u suradnji sa Stjepanom Babićem

Ovu tematsku bibliografiju radova akademika Stjepana Babića izradila sam zajedno s njim, pod njegovim vodstvom i na temelju njegovih bibliografskih zapisa. Taj sam posao obavljala kao suradnica na projektu *Oblici hrvatskoga književnoga jezika* koji je on vodio u Zavodu za lingvistička istraživanja Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Kao što se vidi iz predgovora, akademik Babić svoju je *Bibliografiju* kanio objaviti još za svojega života, no to se nije ostvarilo. *Bibliografija* će se, osim u *Spomenici*, objaviti i u *Zborniku u čast akademiku Stjepanu Babiću* koji je u pripremi.

Naknadnim iščitavanjem *Bibliografije* utvrdili smo da se u njoj ne nalaze sve bibliografske jedinice, pa smo ih naknadno uvrstili. Međutim, nije isključeno da *Bibliografija* i dalje, unatoč naknadnim dopunama, nije cjelovita i da u njoj nedostaje poneki Babićev rad. Napomenuti treba i to da su u rubrici *O Stjepanu Babiću* uvršteni samo oni tekstovi koje je on osobno izdvojio.

Martina Grčević, u Zagrebu 11. XI. 2022.

SADRŽAJ

Predgovor.....	61
Kratice, bilješke i napomene	63
I. Knjige	64
Jezikoslovne	64
Ostale	65
Priredio.....	65
II. Monografije	65
III. Stručni i znanstveni članci	65
A. Glasovi	65
B. Naglasci	67
C. Oblici.....	68
D. Tvorba riječi.....	70
E. Sintaksa.....	76
F. Stil i stilistika.....	79
G. Leksikologija i leksikografija.....	80
a) Rječnik	80
b) Strane riječi	85
c) Frazeologija.....	91
d) Terminologija i onomastika.....	91
e) Etimologija	94
H. Pravopis	96
I. Hrvatski književni jezik općenito, jezična kultura i politika ...	101
J. Hrvatsko-srpski jezični odnosi.....	104
K. O lektorima	108
L. Povijest hrvatskoga književnoga jezika	109
M. O Deklaraciji.....	112

IV. Intervjui, razgovori i izjave o jeziku	112
V. Reagiranja o raznome.....	113
VI. Razno jezikoslovno.....	116
VII. Prikazi, ocjene i osvrti.....	117
VIII. Bibliografija.....	122
IX. Nekrolozi.....	122
X. Vijesti	122
XI. Književni sastavi.....	124
XII. O Stjepanu Babiću	127
A. Prikazi i ocjene knjiga.....	127
B. Bibliografski podatci.....	131
C. Ostalo	132
XIII. Ostala spominjanja (važnija).....	133
XIV. Odlikovanja i priznanja	133

PREDGOVOR

Bibliografije pojedinaca obično se pišu kronološki, što ima smisla kad je bibliografija manja, ali kad je obilnija, tada je bolje da bude po temama jer tako korisnici lakše mogu naći ono što ih zanima, a tako se i bolje vidi područje autorova djelovanja. Katkada se iz naslova pa i rubrike u koju je bibliografska jedinica smještena, ne vidi o čemu je riječ i zato bi najbolje bilo da je bibliografija komentirana, ali bi takva mogla biti preopširna. Da se to izbjegne, ova je bibliografija komentirana samo djelomično i najkraće, tamo, gdje iz naslova i rubrike nije jasan sadržaj.

I podjela bibliografije po temama zadaje određenih teškoća jer se pojedini radovi ne bave samo jednom temom, područja se često preklapaju pa bi pojedini radovi trebali ići u više područja, npr. pod pravopisom se često razumijeva i ono što pripada glasovima, uporaba padeža i glagolskih oblika jednim su dijelom izdvojeni dio sintakse, rječnik može obuhvaćati razna područja i dr., a bibliografija označena brojkama pokazivala bi veći broj jedinica, nego što ih stvarno ima. Ipak je podjela po područjima opravdana i korisna, a za teškoće se mogu naći prikladna rješenja.

Iz ove se bibliografije vidi da znanstvenih radova ima najviše iz područja tvorbe riječi. To pokazuje da je tvorba riječi bila moje glavno zanimanje.

Kad bi bili zabilježeni svi članci koji su pisani o *Hrvatskome pravopisu*, onda bi izašlo da je moje glavno zanimanje pravopis, ali to bi dalo iskrivljenu sliku. To se dogodilo zato što je pravopisu u društvenome životu dana prevelika važnost koju on po svojoj naravi ne bi trebao imati.

Iz mnoštva članaka što su drugi pisali o *Hrvatskome pravopisu* nisu spomenuti svi, već samo neki, jer bi ti podatci za ovu priliku bili preveliki.

Samo dio se može vidjeti iz članka u nekoliko nastavaka što smo ih napisali Sanda Ham i ja.

U rubrici Intervjui vidi se određena praznina. To je zato što je autor od 1971. do 1990. zajedno s Maticom hrvatskom, bio »na ledu«, tj. njegovo se ime nije smjelo pojaviti u javnim glasilima, što se iz ove bibliografije lijepo vidi.

Bibliografiju po temama izradila je Martina Grčević pa joj ovom prilikom srdačno zahvaljujem na strpljivom i pažljivom radu.

S. B.

U Zagrebu, 1. lipnja 2011.

Kratice, bilješke i napomene

Izvori koji se često ponavljaju dani su u kraticama:

F = *Fokus*, tjednik

HS = *Hrvatsko slovo*, tjednik

J = *Jezik*, časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika

JL = *Jutarnji list*, dnevnik

NBL = *Novi Brodski list*

ŠK = *Školske novine*, tjednik

Vj. = *Vjesnik*, dnevnik

VL = *Večernji list*, dnevnik

Kratika u zagradama iza bibliografske jedinice znači da se članak nalazi i u autorovoj knjizi:

HH - *Hrvanja hrvatskoga*, Zagreb, 2004.

HJČ - *Hrvatska jezikoslovna čitanka*, Zagreb, 1990.

HJD - *Hrvatski jučer i danas*, Zagreb, 1995.

HJP - *Hrvatska jezikoslovna prenja*, Zagreb, 2001.

HJSP - *Hrvatski jezik slavonskih pisaca*, Slavonski Brod, 2009.

THP - *Temelji Hrvatskom pravopisu*, Zagreb, 2005.

Ti podatci omogućuju da članak bude pristupačniji onomu komu ureba.

U *Bibliografiji* bi se često ponavljao Zagreb kao mjesto izlaženja. Zato je on izostavljen i tamo gdje nije navedeno ime mjesta, tada znači da se radi o Zagrebu. Ako je Zagreb jedno od zajedničkih mjesta izlaženja, npr. Zagreb–Beograd, onda je Zagreb zabilježen.

Podobljana brojka ispred bibliografske jedinice označuje znanstveni članak.

Zvezdica * iza bibliografske jedinice označuje da je članak objavljen i na drugome mjestu.

Kad je članak svrstan u više rubrika, onda za drugo ili daljnje razvrstavanje nije označen vlastitom brojkom, nego brojkom rubrike u kojoj se članak prvi put navodi.

I. Knjige

Jezikoslovne

1. *Jezik – Školski leksikon*, Panorama, ¹1963., ²1965. (izdanje za općeobrazovne škole), ³1966. (za ekonomske škole), ⁴1967. (za općeobrazovne škole), ⁵1967. (za medicinske škole), ⁶1967. (za škole za obrazovanje radnika).
2. *Hrvatski pravopis*, (u suautorstvu s B. Finkom i M. Mogušem), Školska knjiga, 1971. (zabranjen); ¹1972., London, ²1984., London; ¹1990., ²1994., ³1995., ⁴1996., ⁵2000., ⁶2002., ⁷2003.
3. *Pregled gramatike hrvatskosrpskoga jezika* (u suautorstvu sa S. Težakom), Školska knjiga, ¹1966., ²1969., ³1970., ⁴1971., ⁵1972., *Pregled gramatike hrvatskoga književnog jezika*, ⁶1973. (prerađeno izdanje), 1974., London (Izašao je i jedan pretisak londonskog izdanja bez naznake godine i mjesta.); *Gramatika hrvatskog jezika – Priručnik za osnovno jezično obrazovanje*, ⁷1992. (izmijenjeno i dopunjeno), ⁸1992., ⁹1994., ¹⁰1995., ¹¹1996., ¹²2000., ¹³2003., ¹⁴2004., ¹⁵2005.
4. *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*, JAZU – Globus, ¹1986., ²1991., ³2002.
5. *Hrvatski jezik u političkom vrtlogu*, A. Pelivan, 1990. (Uz izjavu hrvatskih intelektualaca, u knjizi *Deklaracija*, 3. izd., 71.–73.)
6. *Hrvatska jezikoslovna čitanka*, Globus, 1990.
7. *Tisućljetni jezik naš hrvatski*, A. Pelivan, 1991.
8. *Zamjenice, Brojevi, Glagoli, Nepromjenljive riječi* u knjizi *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika*, HAZU – Globus, 1991.
9. *Hrvatski jučer i danas*, ŠK, 1995.
10. *Sročnost u hrvatskome književnome jeziku*, Matica hrvatska, 1998.
11. *Hrvatska jezikoslovna prenja*, Globus, 2001.
12. *Prijedlog za ukidanje hrvatskog jezika*. Humoristički osvrt na hrvatsku jezičnu problematiku. Matica hrvatska, Slavonski Brod, 2003.
13. *Hrvanja hrvatskoga*, Školska knjiga, 2004.
14. *Temelji Hrvatskomu pravopisu*, Školska knjiga, 2005.
15. *Hrvatski školski pravopis*, (u suautorstvu sa S. Ham i M. Mogušem), Školska knjiga, ¹2005., ²2008., ³2009.
16. *Glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika. Velika hrvatska gramatika*, (u suautorstvu s D. Brozovićem, I. Škarićem i S. Težakom), Globus, 2007.

17. *Hrvatski jezik slavonskih pisaca*, Udruga građana *Baština*, Slavonski Brod, 2009.
18. *Hrvatski pravopis usklađen sa zaključcima Vijeća za normu hrvatskoga standardnog jezika*, (u suautorstvu s M. Mogušem), Školska knjiga, 2010.

Ostale

19. *Hrvatski politički vicevi*, Naklada Pavičić, 1995.
20. *Crvena magla*, Privlačica, Vinkovci, 2000.
21. *Vedre priče*, Ekološki glasnik, 2000.

Priredio

22. *Stjepan Ilijašević, Zimzelenke*, Privlačica, Vinkovci, 1994. (Izabrao pjesme i priredio ih za tisak, sastavio bibliografiju djela i literature, napisao članak Stjepan Ilijašević i Napomenu.)
23. *Luka Ilić, Izabrana djela*, Privlačica, Vinkovci, 1994. (Izabrao djela, priredio ih za tisak, napisao članak Luka Ilić i Napomenu, sastavio bibliografiju djela i literature i Tumač manje poznatih riječi i kratica.)
24. *Opća i slavenska terminološka problematika*, HAZU, Zagreb, 1987. (Uredio i napisao predgovor)

II. Monografije

1. *Sufiksna tvorba pridjeva u suvremenom hrvatskom ili srpskom književnom jeziku*, Rad JAZU, 344, 1966., 63.–256. (Doktorska disertacija obranjena 1962.)
2. *Stjepan Ivšić kao lektor Mažuranićeve knjige "Od zore do mraka"*, Hrvatski znanstveni zbornik, 2, 1971., 243.–293.

III. Stručni i znanstveni članci

A. Glasovi

1. Neka pitanja u vezi s imenicama na -ost, J, 4, 1956., 145.–148.
2. Odgovor K. Trbušiću, *Borba*, 26. 11. 1960., Beograd–Zagreb. (O ko/tko, vjerojatan/vjerovatan, Srem/Srijem, proletarijat/proleterij, spasti/spasiti, pariški.)

3. Fonetika, *Telegram*, 27. 1. 1961., 15.
4. O odnosu samoglasnika u staroslavenskom i hrvatskosrpskom književnom jeziku, *Radovi Zavoda za slavensku filologiju*, 5, 1963., 107.–115.
5. Osnova za metodska obradu glasova č i ć, J, 13, 1966., 83.–95.
6. Skopje, Bitola... ili Skoplje, Bitolj, Vj., 21. 8. 1966., 6.
7. Ofanziva ofenzive, Vj., 27. 11. 1966., 4. *HJČ.
8. Blagozvučnost spojnoga o, Vj., 25. 12. 1966., 7.
9. Nekoliko kraćih odgovora (2. Istovjetan ili istovetan), J, 20, 1973., 122.–125.
10. Kajkavsko č u književnom jeziku, J, 22, 1975., 65.–72.
11. Jednačenje suglasnika u govoru i pismu, J, 24, 1977., 74.–81. (Predavanje u Sekciji za kulturu hrvatskoga književnog jezika 2. 12. 1976.)
12. Mađar ili Madžar, J, 26, 1978., 53.–54.
13. Procjep ili procijep? J, 27, 1979., 21.–22.
14. Kasete, J, 28, 1981., 149.
15. Džudo ili đudo, pa Kampučija ili Kampučija i slični problemi, J, 28, 1981., 150.
16. Prijemnik ili prijamnik?, *Elektrotehničar*, 37, 4, 1983., 128. *HJČ.
17. Urea ili ureja?, J, 32, 1985., 91.–92.
18. O sibilizaciji imenica kao bakteriofag, makrofag, J, 37, 1990., 86.
19. Šport. Vj., 13. 6. 1991., 10. *NBL, 23. 12. 1997. *HJP.
20. Opet šport, Vj., 25. 7. 1991., 8. *HJP.
21. Peruća ili Peruča, J, 44, 1997., 193.–195.
22. Normativna kolebanja u upotrebi glasova č i ć, *Suvremena lingvistika*, 43.–44, 1997., 359.–365., (izašla u rujnu 1999.)
23. Jezikoslovni izlet u Spljet, F, 23. 8. 2001.
24. "Neva", jat i JAT, Vj., 6. 2. 1967., 6.
25. Blagozvučno a, Vj., 15. 7. 1992., 18 B. *HJD.
26. Medveščak i Peščenica kao pravopisni problem, Vj., 5. 6. 1993., 22. *HJD.
27. Jeftina politička lingvistika, *Glasnik HDZ*, 10. 12. 1994., 45.–46. (O mrkom medvjedu, Madžaru i srbizmima.) *HJP.
28. Glasovi je/e iza pokrivenog r, J, 46, 1998., 4.–14. *THP.
29. U jeziku nema iznimaka?, F, 14. 3. 2001., 35. (O pisanju d, t ispred c, ć.) *THP.
30. Trgovina Pevec u jezičnom žrvnju, F, 30. 4. 2001., 35. (O tudicama i osm(i)-jehu.)

31. Pravopisna rješenja treba birati prema razlozima, J, 48, 2001., 55.–60. (Uglavnom o *d*, *t* ispred *c* i *je* iza tzv. pokrivenoga *r*.)
32. Hrvatski su pisci uvijek pisali likove tipa *grješnik*, *pogrješka*, *strjelica*, J, 48, 2001., 162.–172.
33. Pokriveno *r* u djelu biskupa Langa, J, 48, 2001., 173.–174. *THP.
34. Bezgrješno začće u nekim kalendarima, J, 48, 2001., 177.–178. *THP.
35. Primjeri nekih krivotvorina iza pokrivenoga *r*, J, 48, 2001., 178.–182. *THP.
36. Gdje si ti bio, Stjepane Babiću?!, F, 31. 1. 2002., 35. (O *d*, *t* ispred *c* i *je* iza pokrivenoga *r*.)
37. Zašto je u Hrvatskome pravopisu *bijelonja* i *bjelonja*?, J, 49, 2002., 66. *THP.
38. Razjednačivanje na udaljenost u hrvatskom književnom jeziku, zbornik *In memoriam Reinhold Olesch*, Köln–Weimar–Wien, 2005., 91.–98.
39. O *strjelici* opet, F, 18. 3. 2005., 13. *THP.
40. *Strjelica* je hrvatsko obilježje hrvatskoga književnoga jezika, F, 22. 3. 2005., 6. *THP.
41. Put do druge krajnosti, F, 8. 4. 2005., 20. (O tzv. pokrivenom *r*.) *THP.
42. Pokriveno *r* između dviju krajnosti, F, 15. 4. 2005., 14. *THP.
43. Oprjeka *č/ć* u imenicama kao stajačica/stajačica, J, 55, 2008., 153.–156.
44. Lik *sport* uljez u hrvatski jezik, F, 30. 1. 2009., 64.

B. Naglasci

III.A Neka pitanja u vezi s imenicama na *-ost*, J, 4, 1956., 145.–148.

1. O Daničićevu naglasnom sustavu kao sustavu, J, 15, 1968., 150.–157.
2. Kakav je naglasak u imenice *poklon*?, J, 16, 1969., 127.–128.
3. Daničićevi naglasni tipovi (Jedan pogled s današnjega gledišta), *Zbornik o Đuri Daničiću*, 1981., 341.–345., Zagreb–Beograd. (Predavanje održano 11. 12. 1975.)
4. Naglasak imenice *zagrebulja*, J, 29, 1982., 127.
5. Dìonĭk ili diònĭk, spásenje ili spàsĕnje?, J, 30, 1982., 59.–60.
6. Učenje književnojezičnog naglaska, *Suvremena metodika*, 7. 4. 1982., 225.–230. *HJČ, pod naslovom Učenje književnojezičnih naglasaka.
7. Dobro obučeni vojnici, Vj., 28. 11. 1991., 9. *HJD.
8. Naglasak u tekstovima hrvatskih pisaca, J, 42, 1994., 33.–40.

9. O pridjevnim naglascima u hrvatskome književnom jeziku, J, 47, 1999., 63.–69. (Model opisa pridjevnih naglasaka povodom knjige Ivana Zoričića, *Naglasak pridjeva u hrvatskome književnom jeziku.*)
10. Mast s kratkim *a*, F, 29. 11. 2002., 50.
11. Naglasci u vicu, F, 11. 7. 2003., 52.
12. Još o naglascima i vicevima, F, 18. 7. 2003.
13. Naglasak i duljine u pjesmama Dragutina Tadijanovića, *Život i djelo Dragutina Tadijanovića*, Vinkovci, 2006., 10.–19. *HJSP.
14. Brozovićeve borbe za normiranje i priznavanje hrvatskih naglasaka, *Zadarski filološki dani – Zbornik radova*, Zadar, 2009., 387.–396.

C. Oblici

1. Deklinacija slavenskih imena s nepostojanim *e*, J, 3, 1954., 6.–10.
2. Morfologija, *Telegram*, 23. 12. 1960., 15.
3. Primorci pravdu traže, Vj., 11. 3. 1967., 6. (O rodu imenice jugo.)
4. Određivanje padeža u tekstu, *ŠK*, 7. 4. 1967., 9.
5. Kojega je roda *jugo*?, J, 15, 1968., 88.–89. *HJČ.
6. Vrst ili vrsta?, J, 17, 1969., 20.–21.
7. Nekoliko kraćih odgovora (3. U Ravnu, u Slanu ili u Ravnome, u Slanome?, 5. Drágo, Drágē ili Drága, Drágin ili Drágov?, 7. Proglašuje ili proglašava?), J, 20, 1973., 122.–125.
8. Dan, proračunan ili dat, proračunat, J, 20, 1973., 159.
9. Dobra več(e)r?, J, 21, 1973., 57.–58. *HJČ, pod naslovom Kojega je roda več(e)r?
10. Dvojinski oblik imenica na *-in*, J, 24, 1976., 26.–27.
11. O tzv. aoristu imperfektivnih glagola, J, 24, 1976., 33.–41.
12. O oblicima glagola *vapiti*, J, 25, 1977., 63.–64.
13. Oblici glagola *bdjēti*, J, 25, 1978., 91.–92.
14. Trebaju li nam vokativi imenica koje označuju stvari? J, 25, 1978., 115.–116. *HJČ.
15. Dobronamjerna pogrješka, J, 25, 1978., 119. (O neodređenoj sklonidbi posvojnih pridjeva.) *HJD.
16. Instrumental i pridjevi od imenica na *-io*, J, 27, 1980., 87.–89.
17. O podjeli glagola na vrste, J, 27, 1980., 139.–144.
18. Jesu li prilozi promjenljive riječi?, J, 36, 1989., 84.–87.

19. Užgi ili užgaj, J, 37, 1990., 151.–152.
- III. C Molise i moliški Hrvati, J, 39, 1991., 59.–60.
20. Sorata, sorta ili sorti, Vj., 23. 5. 1991., 10. *HJD.
21. Oj Hrvatsko oj!, Vj., 27. 12. 1991., 10. *HJD.
22. Nepostojano e, Vj., 4. 4. 1992., 7. *HJD.
23. Ovlašten, ali ožalošćen, Vj., 11. 11. 1992., 16 B. *HJD.
24. Sintetski prikaz promjene imenica, *Radovi Zavoda za slavensku filologiju*, 27, 1992., 179.–186.
25. Šepav izlazak iz genitiva posvojnog, Vj., 27. 2. 1993., 26. *HJP.
26. Zakon o izvlaštenju, Vj., 4. 9. 1993., 22. *HJD.
27. Gospođo predsjednice!, Vj., 9. 6. 1994., 32.
28. Napomene uz Vratovićeva razmišljanja, J, 41, 1994., 154.
29. Znadem ili znam, J, 42, 1994., 15.–16.
30. Tko piše Haiku Pjesme, HS, 15. 3. 1996.
31. Glavobolje zbog Ličana i Soros fonda, HS, 29. 3. 1996., 7. *HH.
32. Hajka na palčeve, HS, 10. 5. 1996., 32.
33. Zamjeničko *ju* nigdje nije pogrješno, HS, 13. 9. 1996., 12.
34. O glagolskim participima, HS, 13. 12. 1996., 6.
35. O rodu nepromjenljivih riječi i navodnica, HS, 24. 1. 1997., 8.
36. Sklanjanje ženskih prezimena, HS, 20. 6. 1997., 8.
37. Prišežem, HS, 4. 7. 1997., 8.
38. Razlozi za prišežem, HS, 11. 7. 1997., 8. (Pogrješkom tiskano prišižem.)
39. Komparacija bez jotacije, Riječ, 4, 1, 1998., 7.–11., Rijeka.
40. Participi između prakse i norme, F, 16. 4. 2001., 35.
41. O vokativu je riječ, F, 21. 2. 2002., 35.
42. Aorist na putu do HRT-ova milijuna, F, 6. 6. 2002., 35.
43. U Novoj Gradiški ili Gradišci, F, 13. 6. 2002., 35. **Brodski list*, 4. 7. 2002., 23.
44. Kako nam se zovu Grge?, F, 20. 6. 2002., 35. **Brodski list*, 18. 7. 2002., 15. *HH.
45. Cigo u rječniku dviju Matica, F, 27. 6. 2002., 31. *HH, pod naslovom Mutež s Cigom.
46. Kako se sklanja imenica Gradac?, F, 8. 11. 2002., 49.
47. Kako se sklanja Francesco Petrarca?, J, 49, 2002., 192.
48. Tokio i Mario, F, 17. 1. 2003., 58. *THP.

49. O glagolskome vidu, F, 11. 4. 2003., 51.
50. Koliko nastavaka ima i-sklonidba, J, 51, 2004., 68.–70.
51. Konklave ili konklava kao normativno pitanje, J, 52, 2005., 109.–112.
52. Sklanjanje ženskih prezimena, J, 53, 2006., 66.–68.
53. Demetra ili Demetera – pitanje je sad, J, 53, 2006., 68.–69.
54. Zatvorenost i-sklonidbe u hrvatskome književnome jeziku, *Suvremena lingvistika*, 32, 62, 2006., 141.–150.

D. Tvorba riječi

1. Neutralizacija pridjeva u hrvatskom ili srpskom književnom jeziku, J, 9, 1961., 46.–54. *HJČ, pod naslovom Neutralizacija pridjeva.
2. Stvaralačka sposobnost naših ljudi, 15 dana, 15. 2. 1962., 5.
3. Životnost novih riječi, J, 9, 1962., 113.–118. *HJČ.
4. Žigosani sufiks *-telj*, J, 10, 1963., 113.–116.
5. Pridjevski sufiksi *-an* i *-ani*, *-en* i *-eni*, J, 10, 1963., 137.–144. – Ispravak pod istim naslovom u J, 11, 32.
6. Duljina ili dužina, J, 11, 1963., 62.–63. *HJČ.
7. Pridjevi od imenice nafta, J, 11, 1964., 157.–159. *I u INA–Vjesnik Kombinata nafte i plina.
8. Jesu li župni i župski sinonimi?, J, 12, 1965., 119.–120. *HJČ.
9. Porezna glavobolja i poresko rastrežnjenje, Vj., 31. 12. 1966., 10. *HJČ, pod naslovom Poreska glavobolja i porezno otrežnjenje.
10. O prisluškivanju i antiprisluškivanju, Vj., 8. 1. 1967., 9. *HJČ.
11. Jezično pomuškarčivanje, Vj., 29. 1. 1967., 7. *HJČ.
12. O jezičnom poženčivanju, Vj., 13. 2. 1967., 5.
13. Sporni sufiks *-telj*, J, 15, 1968., 69.–76.
14. O značenju nekih pridjeva, J, 15, 1968., 90.–91. (1. Pridjevi *različan - različit*, 2. *slamni - slamnat*, *kožni - kožnat*, *mesni - mesnat*.)
15. Tvorba imenica na *-ić*, J, 17, 1970., 74.–89., 112.–121.
16. Tvorba imenica na *-če*, *Književnost i jezik*, 18, 1970., 202.–207., Beograd.
17. Tvorba imenica na *-ač*, *Radovi Zavoda za slavensku filologiju*, 12, 1971., 13.–20.
18. Zur Frage des Systems in der kroatischen Wortbildung, *Zeitschrift für slavishe Philologie*, 36, 1, 1971., 92.–107., Heidelberg.

19. Sustav u tvorbi hrvatskih umanjjenica, *Slavistična revija*, I, 1972., 19.–28., Ljubljana.
20. Izvedenice sufiksom *-ica* od imeničkih osnova, J, 19, 1972., 109.–123.
21. Promjendbeni nacrt, J, 20, 1972., 64.–65.
22. Nekoliko kraćih odgovora (6. Tomislavov ili Tomislavljev, 7. Proglašuje ili proglašava?), J, 20, 1973., 122.–125.
23. Tvorba imenica sufiksom *-telj*, J, 21, 1973., 6.–12.
24. Tvorba imenica sa završetkom *-ica* i *-ice*, *Radovi Zavoda za slavensku filologiju*, 13, 1973., 37.–60.
25. Odnos izvedenica sa *-telj* i *-lac*, J, 21, 1974., 90.–95.
26. Tvorba mjesnih imenica u suvremenom hrvatskom književnom jeziku, *Zbornik Zagrebačke slavističke škole*, II, knj. 2, 1974., 151.–170.
27. Sufiksna tvorba imenica (Izvjestaj), *Bilten Zavoda za lingvistiku*, 1, 1975., 59.–60.
28. Suvremeni problemi tvorbe riječi, J, 23, 1975., 41.–47. **Prilozi VIII kongres jugoslavenskih slavista*, 1977., 15.–21.
29. Tvorba etnika u dijalektima i u hrvatskom književnom jeziku, *Onomastica jugoslavica*, 6, 1976., 145.–185.
30. Tvorba imenica sufiksima na *-āk*, *Radovi Zavoda za slavensku filologiju*, 14, 1976., 69.–77.
31. Sustav u tvorbi imenica muškoga roda koje znače vršitelja radnje (nomina agentis), *Radovi Zavoda za slavensku filologiju*, 15, 1977., 11.–18.
32. Spašavanje ili spasavanje, J, 25, 1977., 62.–63.
33. Mješovite tvorenice, J, 25, 1978., 129.–138.
34. Tvorba samostalnikov s priponskim obrazili na *-ka*, *Slavistična revija*, 4/26, 1978., 391.–402., Ljubljana.
35. Tvorba imenica sufiksima na *-(a)k*, *Književni jezik*, 7, 4, 1978., 19.–26., Sarajevo.
36. Iterativizacija i srodne pojave u tvorbi glagola, *Filologija*, 8, 1978., 37.–48.
37. Imperfectivization and the Types of Prefix-Derivation, zbornik *Kontrastivna analiza engleskog i hrvatskog ili srpskog jezika*, II, 1978., 71.–100.
38. Granica između tvorbenih i netvorbenih (motiviranih i nemotiviranih) riječi, *Prilozi*, 1978., 7.–14.
39. Tvorba imenica sufiksima na *-(a)c*, *Naš jezik*, 23, 1978., 175.–186., Beograd.

40. Sufiksi s morfemskoga gledišta, J, 27, 1979., 10.–13.
41. Objašnjenje uz jedan članak, *Slavistična revija*, 27, 2, 1979., 306., Ljubljana. (Objašnjenje pogriješaka u čl. br. 236.)
42. Tvorba imenica sufiksima na *-stvo*, *Filologija*, 9, 1979., 155.–167.
43. Kako se kaže kad je sudac žena?, J, 27, 1980., 86.–87. *HJČ, pridodano članku Jezično pomuškarčivanje.
44. Tvorba imenica sufiksima na *-aš*, J, 28, 1980., 33.–44.
45. Sustav u mocijskoj tvorbi u suvremenom hrvatskom književnom jeziku, *Slavica Helvetica, Colloquium Slavicum Basiliense*, 1981., 33.–46., Bern–Frankfurt am Main–Las Vegas. (Predavanje održano na Zagrebačkoj slavističkoj školi u Dubrovniku 28. 7. 1978.) *HJD, pod naslovom Mocijska tvorba.
46. Koliko ima sufikasa u imeničkoj tvorbi?, J, 28, 1981., 146.–148.
47. Dieselov ili dizelski motor, J, 29, 1981., 61.–62. *HJČ.
48. Tvorba imenica sufiksima na *-ina*, *Rad JAZU*, 388, 1981., 313.–335.
49. Tvorba imenica nultim sufiksima, *Bilten Zavoda za lingvistiku FF*, 4, 1981., 4.–52.
50. Tvorba imenica sufiksima na *-ar*, *Filologija*, 10, 1981., 141.–150.
51. O nesretnim Aboridžinima po treći put, J, 30, 1982., 27.–28. *(U HJČ pridodano članku Nesretni Abordini.)
52. O razlikama između narodnih i službenih imena mjesta u SR Hrvatskoj, J, 30, 1983., 65.–74. (Referat na X. kongresu jugoslavenskih slavista, Struga, 8. 10. 1982.)
53. Sufiksi *-ač* i *-lo* u tvorbi tehničkoga nazivlja, *Elektrotehničar*, 37, 5, 1983., 159.–160. *HJČ.
54. Računalo, *Elektrotehničar*, 37, 6, 1983., 192. *HJČ, pod naslovom Kompjutor – računalo.
55. Sintetička ili sintetska znanost, J, 31, 1983., 19.
56. Pridjevi na *-ioni* u tehničkom nazivlju, *Elektrotehničar*, 2, 38, 1984., 64.
57. Pridjevi od imenice relej, *Elektrotehničar*, 38, 4, 1984., 127.–128.
58. Uljana ili uljena boja?, J, 32, 1984., 61.–62.
59. O pridjevima od molekula i dijalekt i jednom općem pravilu, J, 32, 1984., 63.–64. *HJČ.
60. U moru terminološke problematike: pridjevi od imenice stupanj, *Elektrotehničar*, 39, 1, 1985., 31.–32. *HJČ.

61. Blatan, prašan ili blatnjav, prašnjav?, J, 33, 1985., 57.–58.
62. Sustav u sufiksionalnoj tvorbi glagola, *Književni jezik*, 15, 1986., 97.–105., Sarajevo.
63. Jagić o tvorbi riječi, *Jagićev zbornik*, 1986., 259.–267. (Referat na znanstvenom skupu o Vatroslavu Jagiću 14. 12. 1982.)
64. Samoposluživaonica, J, 34, 1986., 31.
65. Prigovor pod svaku cijenu, *Borba*, 23. 1. 1988., 2., Beograd–Zagreb. (Odgovor na kritiku Tvorbe riječi u hrvatskom književnom jeziku.)
66. Odgovori na desetak pitanja (1. Embrio ili embrij?, 2. Transpozon ili transposon, transpozaza ili transposaza?, 3. Regulacijski ili regulativan?, 4. Eukariot i eukariotski?, 5. Ekson ili egzon?, 6. Sinaptinemni ili sinaptinemalni?, 7. Genetsko ili genetičko inženjerstvo/inžinjerstvo?, 8. Crossing-over?, 9. Knjižnica ili banka gena?, 10. Ionizirajuće ili ionizacijsko zračenje?), J, 36, 1989., 156.–158.
67. Sinkronija i dijakronija u tvorbi riječi, J, 37, 1989., 1.–9.
68. Dioničko ili dioničarsko društvo, J, 37, 1989., 26.–27.
69. Katolkinja ili katolikinja?, J, 37, 1989., 59.–60.
70. Sufiks *-ba* kao jezični i kao politički izbor, *Glasnik HDZ*, br.15, 6. 8. 1990., 15.–16. *HJD.
71. Tvorba riječi u Križanićevoj gramatici, *Križanićev doprinos slavenskoj filologiji, Znanstveni skup u povodu 300. obljetnice smrti Jurja Križanića. Zbornik radova, III. dio*, 1990., 11.–17.
72. Postanak novih naziva, zbornik *Naučni sastanak slavista u Vukove dane*, 18/1, 1990., 31.–37., Beograd.
73. Rubljoper, J, 38, 1990., 64.
74. Sretni uskršni/uskršnji blagdani, Vj., 28. 3. 1991. *HJD.
75. Promjene u jeziku, Vj., 16. 5. 1991., 10. (O pridjevima tipa filozofski – filozofijski.) *HJD.
76. Promjena s političkim obilježjem, Vj., 30. 5. 1991., 6. (O sufiksima *-telj* i *-lac*.) *HJD.
77. Sinonimni sufiksi, Vj., 29. 8. 1991., 11. *HJD.
78. Gorivnica i tjednica, J, 38, 1991., 96.
79. Kratke vijesti (Podzemna željeznica – podzemnica, Akademkinja i mistikinja, Biokova – Biokovo), J, 38, 1991., 160.
80. Glasovati – glasati, J, 39, 1991., 26.–27.

81. O postanku sufiksa *-čuga*, *Senjski zbornik*, 18, 1991., 1.–4., Senj.
- III.C Molise i moliški Hrvati, J, 39, 1991., 59.–60.
82. Dopredsjednik i doministar, Vj., 30. 4. 1992., 11. *HJD.
83. Zvukopis i slikopis, J, 39, 1992., 122.–123.
84. Srebrena ulica u Zagrebu, Vj., 8. 7. 1992., 23 B. *HJD.
85. Sinovi ukrudbe, Vj., 5. 8. 1992., 19 B. *HJP.
86. Ministrica, Vj., 21. 10. 1992., 16 B.
87. Nepotrebna politizacija, Vj., 2. 12. 1992., 18 B. (O etniku i pridjevu od Orahovica.)
88. Predgovor knjizi B. Jurišić, *Nacrt hrvatske slovnice – Tvorba imenica u povijesnom razvoju*, 1992., 5.–9.
89. Miklošičevi sufiksi – osobito hrvatski, *Miklošičev zbornik*, 1992., 165.–171., Ljubljana.
90. Modeliranje u tvorbi riječi, *Suvremena lingvistika*, 34, 1992., 35.–40.
91. Sinoptičarica izvan sustava, Vj., 21. 6. 1994., 18.
92. Plinifikacija ili plinifikacija, J, 41, 1994., 151.–153.
93. Stanarka nije stanarica, Vj., 7. 9. 1994., 12. *HH, proširen pod naslovom Parne imenice.
94. Hrvatski sufiksi *-ka* i *-kinja*, Vj., 8. 3. 1995., 12. *NBL, 27. 11. 1997., 11.
95. Bunjevačke slamarke, Vj., *4. 1995.
96. Vozna karta – voznica, J, 42, 1995., 119.
97. Filmadžije – krpadžije, HS, 5. 4. 1996., 12.
98. Vukovarci, HS, 17. 5. 1996., 6.
99. Ja kao jezični čarobnjak, HS, 24. 5. 1996., 32.
100. Drakulička, HS, 26. 7. 1996., 8.
101. Lutanja po hrvatskome jeziku, HS, 22. 11. 1996., 8. (O raspodjeli sufikasa mocijske tvorbe.)
102. O tvorbi odnosnih pridjeva od osobnih imena, HS, 10. 1. 1997., 8.
103. Jedan sufiks kao gutač drugih, HS, 17. 1. 1997., 8.
104. Nove akademkinje, HS, 7. 3. 1997., 8.
105. Elizabetinska ili elizabetska drama?, J, 44, 1997., 146.–149.
106. Je li kuhar korjenita riječ?, J, 44, 1997., 149.–151.
107. Biciklistica u jezičnome sustavu, HS, 23. 5. 1997., 8.
108. Trgovčki, a ne trgovinski, HS, 18. 7. 1997., 8.
109. Pridjevi od imenice gljiva, J, 45, 1998., 190.–191.

110. Tvorba riječi, u knjizi *Hrvatski jezik*, Opole, 1998.
111. Pridjevi od Mursa, J, 46, 1998., 61.–62.
112. Dva tvorbeno normativna problema i njihova rješenja, J, 46, 1999., 104.–112.
(O normi, pridjevima tipa trešnjov i imenicama tipa psihologinja.)
113. Tip artistica kao normativni problem, J, 46, 1999., 142.–144.
114. Pridjev od euro, J, 46, 1999., 158.–159.
115. Ženska zanimanja u Hrvatskome bibliografskome leksikonu, J, 46, 1999., 191.–193.
116. Preciznije o sufiksima *-kinja/-inja*, J, 46, 1999., 198.
117. O jednom razlogu protiv pridjeva trešnjov, J, 47, 1999., 36.–37.
118. Osiguravajući zavodi i jezična kultura, HS, 17. 3. 2000., 30.
119. Nekoliko uvodnih riječi, F, 26. 3. 2001., 35. *Ponovno tiskan s pogrešnim naslovom: Problemi s (po)rodiljama i njihovim pridjevima, F, 2. 4. 2001., 35. **Brodski list*, 4. 4. 2001., 13., Slavonski Brod.
120. Problemi s (po)rodiljama i njihovim pridjevima, F, 9. 4. 2001., 35. **Brodski list*, 11. 4. 2001., 15., Slavonski Brod.
121. Teroristica s jezične strane, F, 28. 5. 2001., 35. **Brodski list*, 25. 7. 2001., 11.
122. O filtru za njemačke glagole na *-irati*, F, 6. 12. 2001., 36, 35.
123. Pile i pilići, F, 3. 1. 2002., 35.
124. Spalionica, F, 22. 8. 2002., 74, 31.
125. O pridjevima župni i župski opet, *Marulić*, 3, 2002., 557.–560.
126. Miješalica, ali mjesilica, J, 49, 2002., 81.
127. Što je bolje šljivovica ili šljivovača?, J, 49, 2002., 109.–111.
128. Jednoća ili jednota, J, 49, 2002., 155.–156.
129. Mrjestilište ili mrijestilište, J, 49, 2002., 191.
130. Je li i Fabrio nepismen?, F, 7. 3. 2003., 60. (O glagolu skoncentrirati se.)
131. Latinični ili latinički, F, 28. 3. 2003.; F, 18. 7. 2002.
132. Jezični osjećaj i vic., F, 4. 4. 2003., 60. (O bolestima na *-itis*.)
133. Razminiravati i telefoniravati, F, 18. 4. 2003., 55.
134. Umjesto daljnje rasprave sa Živanom Bezićem, *Marulić*, 2, 2003., 137. (O pridjevima župni i župski.)
135. Brigadirka, F, 20. 6. 2003., 50.
136. Zašto Antarktika kad je Arktik?, J, 50, 2003., 109.–110.
137. Pritoka ili pritok?, J, 51, 2004., 39.–40.
138. Kako glase pridjevi od endemija i epidemija, J, 51, 2004., 67.

139. Magnetno-magnetska oluja, J, 51, 2004., 165.–169.
140. Galaksija i galaktika i pridjevi od njih, J, 51, 2004., 192.–193.
141. Krašuljci i krašotice, F, 14. 1. 2005., 49.
142. Uz članak o Salomonu ili Solomonu, J, 52, 2005., 69.–71.
143. Hrvatska kultura u gusjoj magluština, F, 2. 3. 2007., 6.
144. Širidba, J, 54, 2007., 70.–71.
145. Zašto računarstvo, a ne računalstvo?, F, 29. 2. 2008., 62.
146. Rodilja ide na rođiljski dopust, F, 4. 7. 2008., 58.
147. Konačno Praaustrac, F, 5. 12. 2008., 58.
148. Nova riječ *smrčkolovac*, J, 55, 2008., 157.–159.
- III.A Oprjeka č/ć u imenicama kao stajačica/stajaćica, J, 55, 2008., 153.–156.
149. OIB i jezična kultura, F, 16. 1. 2009., 60.
150. Što je to snježni pljusak?, F, 27. 2. 2009., 65.
151. Kakav je pridjev od guska?, J, 56, 2009., 71.–72.
152. Pridjev od mišić i mišica, J, 57, 2010., 147.–148.
153. Forenzična medicina, J, 57, 2010., 112.

E. Sintaksa

1. Smještaj enklitike u rečenici, *Bilten Borbe*, 9, 1955., 1.–2., Beograd.
2. Počast koja to nije, *Zagrebačka panorama*, svibanj 1962., 6. (Pogrješno napisana ulična ploča F. H. Kiša.)
3. Povezanost jezičnih elemenata, 15 dana, 1. 3. 1962., 29.
4. Enklitika između imena i prezimena, J, 11, 1963., 63.–64. *HJČ.
5. Kakva je razlika između *je li* i *da li*? J, 12, 1964., 57.
6. Smije li se upotrebljavati zamjenički *si*?, J, 12, 1965., 118.–119. *HJČ.
7. Lingvistika i logika Ivana Brabeca, J, 12, 1965., 151.–158. *HJČ, pod naslovom O smještaju enklitike.
8. O pogrešnoj upotrebi prijedloga *nad* i *kod*, J, 14, 1966., 59.–61.
9. PTT vam preporučuje, Vj., 30. 4. 1966., 7. *HJČ, pod naslovom Ime pa prezime.
10. Vozni red, a ne red vožnje, J, 17, 1969., 21.–23. *HJČ.
11. Korisno upozorenje, J, 17, 1970., 158.–159. (O *van* i *vani*.)
12. Kojim se vremenom izriče predbuduća radnja? J, 18, 1970., 55.–56.
13. Festival djeteta u Šibeniku i posvojni genitiv, J, 20, 1972., 25.

14. Sročnost (kongruencija) u suvremenom hrvatskom književnom jeziku, *Zbornik Zagrebačke slavističke škole*, 1973., 199.–218.
15. Njegovi pristaše ili njegove pristaše, J, 21, 1974., 121.–122. *HJČ.
16. O redu riječi u južnoslavenskim jezicima, *Makedonski jazik*, 25, 1974., 109.–121., Skopje. **Zbornik 25 godina Seminara za strane slaviste* (1950.–1974.), 1975., 47.–63., Sarajevo. *HJČ.
17. Dvojinski oblik imenica na -in, J, 24, 1976., 26.–27.
18. O tzv. aoristu imperfektivnih glagola, J, 24, 1976., 33.–41.
19. Aorist i imperfekt u djelima Vladimira Nazora, J, 29, 1981., 33.–44. (Referat na znanstvenom zasjedanju “Vladimir Nazor”, Supetar 2. 6. 1976.)
20. On je isti majka ili ista majka?, J, 29, 1982., 126.–127.
21. O jeziku i oko njega (Nekoliko uvodnih riječi – Mladost Petra – I lingvisti pitaju: zašto depozit?, J, 30, 1983., 153. *HJČ. – Tzv. play off gubi bitku, J, 30, 1983, 154.–156. *HJČ. – Biblioteka, J, 30, 1983., 156.–157. *HJČ.)
22. O sročnosti općenito, J, 32, 1984., 1.–5.
23. Sročnost s više subjekata, J, 32, 1984., 43.–49.
24. Sročnost s količinskim riječima, J, 32, 1985., 65.–75.
25. Sročnost s riječima u kojima se razlikuje oblik i broj, J, 32, 1985., 113.–118.
26. Sročnost s razlikom u subjektu i imenskom dijelu predikata, J, 32, 1985., 138.–140.
27. Povratne zamjenice s gledišta rečeničnih dijelova, *Filologija*, 14, 1986., 21.–30. *HJČ.
28. O subjektu u predikatnom proširku, J, 34, 1987., 86.–89. *HJČ. *HJD, pod naslovom O subjektu participa i infinitiva.
29. Upotreba instrumentala u slovenskom i hrvatskom književnom jeziku, *Slavistična revija – Riglerjev zbornik*, 37, 1–3, 1989., 103.–108., Ljubljana.
30. Instrumental na granici sredstva i društva, *Suvremena lingvistika*, 27–28, 1989., 3.–9. *HJČ.
31. O tzv. bezvezničkim zavisnim rečenicama, *Croatica. Slavica. Indoeuropeae, Wiener slavisches Jahrbuch*, Ergänzungsband VIII, 1990., 7.–12., Wien.
32. U svezi s..., Vj., 18. 7. 1991., 9. *Dio prenesen i u *Željezničar*, 24. 7. 1991., 14. *HJD.
33. Glede, Vj., 1. 8. 1991., 8. *HJD.
34. Tadijanović – pun sintakse, *Zbornik o Dragutinu Tadijanoviću*, 1991., 221.–226. *HJSP.

35. Oспорavanje, Vj., 27. 2. 1992., 9. (O kandelu, Aveniji Vukovar, CRD/HRD; Kratice.)
36. Odrice(m)o li se sotone?, Vj., 14. 5. 1992., 24 A. (O jednini i množini.) *HJD.
37. Hrvatski je: hoću raditi i hoću da radim, Vj., 13. 1. 1993., 19. **Brodski list*, 26. 2. 1998., 12. Slavonski Brod.
38. Jezik je sustav, Vj., 23. 1. 1993., 22.
- III.C Šepav izlazak iz genitiva posvojnog, Vj., 27. 2. 1993., 26. *HJP.
39. O atributnome redu, Vj., 30. 4. 1993., 38. *HJD.
40. Razmišljanja uz koji – kojega, J, 40, 1993., 109.–111.
41. Je li *pošto* vremenski ili uzročni veznik, Vj., 11. 9. 1993., 22. *HJD.
42. O genitivu posvojnog opet, Vj., 23. 10. 1993., 22. *HJP.
43. U jarmu genitiva posvojnoga, Vj., 30. 10. 1993., 23. *HJP.
44. U plićacima ne samo genitiva posvojnog, Vj., 13. 11. 1993., 23. *HJP.
45. Prijedlog kroz u sustavu nekih mjesnih značenja, *Filologija*, 20–21, 1992.–1993., 23.–30.
46. Bezvezničke rečenice, J, 42, 1995., 159.–160.
- III.C Glavobolje zbog Ličana i Soros fonda, HS, 29. 3. 1996., 7. *HH.
47. Spriječimo izložbu Put svile u Mimari, HS, 7. 6. 1996., 6. *HJP.
48. Zašto su nam se vratili pogriješni *ispred* i *ka* ?, HS, 14. 6. 1996., 8.
49. Posvojni pridjev protiv genitiva posvojnoga, HS, 5. 7. 1996., 8. *HJP.
50. Hrvatska imenska formula, HS, 12. 7. 1996., 8.
51. Posvojni genitivi svuda oko nas, HS, 2. 8. 1996., 8. *HJP.
52. Nevina od znanja – Što ne zna ili što ne shvaća Snježana Kordić?, HS, 9. 8. 1996. (O svilenom putu i pridjevima.) *HJP.
53. Ne jedemo janjce Like nit pijemo vino Dalmacije, HS, 16. 8. 1996., 14. *HJP.
54. Što je Smiljana Rendić rekla o posvojnog genitivu, HS, 23. 8. 1996., 4. (Glavnina prenesena i u VL, 24. 8. 1996., 43.) *HJP.
55. Pouka časnoga suda, HS, 30. 8. 1996., 4. *HJP.
56. Genitiv posvojni otkriva doušnika, HS, 20. 9. 1996., 8. *HJP.
57. Što su to svileni bomboni, HS, 27. 9. 1996. *HJP.
58. Teoretska podloga svilenoga puta, HS, 4. 10. 1996., 8. *HJP.
59. Svileni i drugi takvi putovi, HS, 18. 10. 1996., 8. *HJP.
60. Maštarije Snježane Kordić, Vj., 22. 10. 1996., 11. *HJP.

61. Vinski i duhanski put, HS, 25. 10. 1996., 8. *HJP.
62. Nekoliko riječi o sintaktičkoj upotrebi participa, HS, 20. 12. 1996., 8.
63. Hvala lijepo, HS, 31. 1. 1997., 8.
64. Nazivi kao kobasice, HS, 24. 4. 1997., 8.
65. Vlak za Vukovar nije srpski, HS, 25. 7. 1997., 8. *HJP.
66. Mate vrijeđa, HS, 1. 8. 1997., 8. (O vlaku za Vukovar.) *HJP.
67. Jezikoslovac mora dobro razlikovati jezične strukture, HS, 5. 9. 1997., 8. (O vlaku za Vukovar.) *HJP.
68. Umjesto dokaza Mate nudi – uvrede, *Slobodna Dalmacija*, 17. 9. 1997., 18. (O vlaku za Vukovar.)
69. O nesporazumu s Inoslavom Beškerom, *Novinar*, napisano 24. 11. 1998.
70. Ime i prezime pred Saborom, F, 13. 9. 2001., 35.
71. Brinemo li se za koga ili o komu?, F, 18. 10. 2001., 35. *HH.
72. O “nepismenosti” Nedjeljka Fabrija, F, 14. 3. 2003., 60. (O vezi na Rijeci.)
73. Pula Film Festival i Motovun Film Festival – sramota hrvatske kulture, F, 15. 8. 2003., 54. *HH.
74. Opet o maštarijama Snježane Kordić, *Književna republika*, 9–10, 2003., 175.–177.
75. Što pljujemo, F, 10. 6. 2005., 19. (Sintaksa.)
76. Kako su ponižavali Isusa pljuvanjem?, F, 17. 6. 2005., 13.
77. Hrvatski jezični osjećaj o posvojnome genitivu, F, 1. 12. 2006., 15.
78. Značenje i rekacija glagola zaboraviti, J, 54, 2007., 71.–72.

F. Stil i stilistika

1. Umoran je naš publicistički stil, *Literatura*, 1, 1957., 87.–91.
2. Glasovi u jeziku i umjetničkom djelu, J, 7, 1958., 33.–41, 65.–72. *HJČ.
3. Obogaćivanje učeničkog rječnika, *Pedagoški rad*, 1–2, 1960., 31.–39.
4. Osjećajna vrijednost tuđih riječi, 15 dana, 25. 11. 1961., 5. *HJČ.
5. Svježina prenesenih značenja, 15 dana, 15. 4. 1962., 29. *HJČ.
6. Tisuću grešaka (1), 15 dana, 1. 12. 1962., 33.
7. Tisuću grešaka (2), 15 dana, 15. 12. 1962., 33.
8. Lastavac i vrabica, 15 dana, 1. 5. 1963., 33. *HJČ.
9. Hvalospjev hokejskoj ulaznici, Vj., 13. 3. 1966., 6.
10. Vršidba u punom jeku, Vj. 17. 7. 1966., 6. *HJČ.

11. Odvijanje nenavijenog, Vj., 24. 7. 1966., 7. *HJČ.
12. O bauku zvanom ponavljanje, Vj., 2. 10. 1966., 7. *HJČ.
13. Još o ponavljanju, Vj., 9. 10. 1966., 6. *HJČ, pod naslovom O bauku zvanom ponavljanje.
14. Ponavljanje i sinonimi, Vj., 16. 10. 1966., 7. *HJČ, pod naslovom O bauku zvanom ponavljanje.
15. Bez čorbe ipak nemožemo, Vj., 23. 10. 1966., 6. *HJČ.
16. Toljagom po jeziku, Vj., 13. 11. 1966., 7. (O jezičnim pogriješcima S. Šuleka.)
17. Opet o ponavljanju, Vj., 20. 11. 1966., 6. *HJČ, pod naslovom O bauku zvanom ponavljanje.
18. Neki primjeri za složenost pjesničkog stila, J, 14, 1967., 101.–107.
19. Silazim li dolje? ZET, 20. 12. 1975.
20. Stilske odrednice u našim rječnicima, J, 28, 1981., 79.–91.
21. Pohrvaćivanje, Vj., 18. 4. 1991., 14. *HJD.
22. O endehaškim ili ustaškim riječima, Vj., 6. 6. 1991., 6. *HJD.
23. Moda u jeziku, Vj., 22. 8. 1991., 10.
24. CRD propao, oprezno s HRD-om, Vj., 13. 2. 1992., 9. (Kratice.)
25. Vojak – uvreda za hrvatske vojnike, Vj., 20. 2. 1992., 2. *Hrvatski vojnik, 8. 5. 1992., 13.
26. Sve je dobro, Vj., 27. 5. 1992., 18 B. *HJD.
27. Razgovorni stil nije i ne može biti stil književnoga jezika, F, 22. 12. 2006., 64.

G. Leksikologija i leksikografija

a) Rječnik

1. Prijestolnica se rastavlja od prijestolja, Vj., 16. 2. 1961., 2. *HJČ.
2. Semantika i semasiologija, *Telegram*, 23. 6. 1961., 15.
3. Povezanost jezičnih elemenata, 15 dana, 1. 3. 1962., 29.
- III.F Svježina prenesenih značenja, 15 dana, 15. 4. 1962., 29. *HJČ.
- III.F Tisuću grešaka (1), 15 dana, 1. 12. 1962., 33.
- III.F Tisuću grešaka (2), 15 dana, 15. 12. 1962., 33.
4. Kad možemo birati – birajmo!, (tisuća – hiljada), 15 dana, 15. 2. 1963. *HJČ.

- III.F Lastavac i vrabica, 15 dana, 1. 5. 1963., 33. *HJČ.
5. Nesporazumi (1), 15 dana, 1. 11. 1963., 37.
 6. Nesporazumi (2), 15 dana, 20. 12. 1963., 56.
 7. Dvije nepotrebne promjene: 1. Izvadak postaje izvod, J, 10, 1963., 95.–96. *HJČ.
 8. Priobalni – što je to?, J, 11, 1963., 26. *HJČ.
 9. Uklanjanje hrvatsko-srpskih jezičnih razlika, J, 11, 1964., 65.–71. *Izvadci u Vijencu, 27. 2. 1997., 40. *HJP.
 10. Još o izvodu i izvatku, J, 11, 1964., 126.–127. *HJČ.
- III.D Jesu li župni i župski sinonimi?, J, 12, 1965., 119.–120. *HJČ.
11. Zvučnik, glasnogovornik i varijante, Vj., 6. 3. 1966., 6.
- III.F Vršidba u punom jeku, Vj., 17. 7. 1966., 6. *HJČ.
12. Ponekad i nekad, Vj., 31. 7. 1966., 6.
 13. Razlozi su protiv udesa, Vj., 18. 2. 1967., 6. *HJČ.
 14. Ukrao, čovječe, a ne: otuđio!, Vj., 25. 2. 1967., 6. *HJČ.
 15. Što sve čitatelji pitaju – Pregršt kraćih odgovora (1. O odgovorima općenito, 2. Dotaći ili dotaknuti, 3. Novinstvo, tisak i štampa, 4. O novom pravopisu, 5. Događaj i doživljaj, 6. Što i šta, 7. Duže ili dulje vrijeme, 8. Pada kiša ili samo kiši, 9. Može li se život izgubiti, 10. O enklitičnom nj, 11. Sipati – lijevati, 12. Svoj ili njegov, 13. Naglasak na dvoglasničkom ije (dijéte), 14. Doći do..., 15. Bazičan, 16. O šamponu i uređivanju Jezika, 17. Točka na kalendarima, 18. Sicilijanka ili siciljanka, 19. Koristiti priliku, 20. O plijenjenju slušatelja i gledatelja, 21. Kad je sve izuzetno, 22. Velelepan, 23. Prevazilaziti i prevashodno, 24. Električki – električni, 25. Aujeszkijeva bolest ili bolest Aujeszkoga, 26. Nekoliko završnih riječi), J, 27, 1970., 116.–126.
 16. Riječi svakodnevce, *Hrvatski tjednik*, 3. 9. 1971., 14.
- III.D Odnos izvedenica sa *-telj* i *-lac*, J, 21, 1974., 90.–95.
- III.F Silazim li dolje? ZET, 20. 12. 1975.
17. O liku i značenju riječi povijesnost, J, 25, 1978., 116.–117.
 18. I Jezikovu jeziku prigovaraju (I. O jeziku u Jeziku općenito, II. Pismo prvog čitatelja, 1. Osnova, temelj, podloga, 2. Namjerno–hotimično, 3. Pregledno – razgledno, 4. Čitav – cijeli – sav – pun, 5. Vrednota – vrijednost, III. Pitanja veoma pažljivog čitatelja, 1. Pismeni – pisani, 2. Strana – stranica, 3. Drugačiji – drukčiji, 4. Sljedeći – sljedeći, 5. Biti u pravu – imati pravo, 6. Djelomično – djelomice, 7. Pritom i pri tom, 8. Činiti – raditi, 9. Nasljeđe –

- naslijede, 10. Bez obzira ili bez obzira na to, 11. Usprkos kome ili koga, IV. Svega ili samo, V. Pismo čitatelja stare škole, 1. Sklanjanje participa prezenta, 2. Ponovo – ponovno, 3. O značenju riječi kriv, 4. Zadnji – posljednji, 5. Obradovati koga, VI. Kratak zaključak), J, 27, 1980., 145.–152.
19. Tko ima više naziva za snijeg: Eskimi ili mi?, J, 30, 1982., 60.–62. *HJČ.
 20. Ozbiljno o neozbiljnom pomorcu, J, 30, 1983., 93.–95. *HJČ, pod naslovom Sindbad pomorac.
 21. Sintetička ili sintetska znanost, J, 31, 1983., 19.
 22. O sinonimima, *Elektrotehničar*, 37, 2, 1983., 64.
 23. O nazivima naredba, nalog, instrukcija, komanda, zahtjev, signal, znak, zadatak, uputa, *Elektrotehničar*, 37, 3, 1983., 96.
 24. Problemi s nazivima za mirovine, J, 31, 1984., 89.–91.
 25. Uljana ili uljena boja?, J, 32, 1984., 61.–62.
 26. O sjedištu i sjedalu kao nedovoljno objašnjenom problemu, J, 32, 1985., 121.–123. *HJČ, pod naslovom Razgraničenje sjedišta i sjedala.
 27. Požarišta i zgarišta, *Nedjeljna Dalmacija*, 19. 1. 1986., 18., Split.
 28. O značenju i upotrebi riječi bjelokost i slonovača, J, 35, 1987., 59.–61. *HJČ.
 29. Munjovod i gromobran, *Elektrotehničar*, 5–6, 1987., 176.
 30. Napomena o bjelokosti i slonovači, J, 35, 1988., 96.
 31. Vrste riječi i preobrazba, *Filologija*, 16, 1988., 25.–33.
- III.D Odgovori na desetak pitanja (1. Embrio ili embrij?, 2. Transpozon ili transposon, transpozaza ili transposaza?, 3. Regulacijski ili regulativan?, 4. Eukariot i eukariotski?, 5. Ekson ili egzon?, 6. Sinaptinemni ili sinaptinemalni?, 7. Genetsko ili genetičko inženjerstvo/inžinjerstvo?, 8. Crossing-over?, 9. Knjižnica ili banka gena?, 10. Ionizirajuće ili ionizacijsko zračenje?), J, 36, 1989., 156.–158.
32. (Tri odgovora u rubrici Hrvatski jezik: središnji odbor, potpredsjednik/dopredsjednik, blagajnik/rizničar), *Glasnik HDZ*, 5–6, 1989., 60.–61.
 33. Skupština ili sabor – nepromišljeno pitanje, Usuglašavanje ili usklađivanje, glasovanje ili glasanje?, O “Vjesnikovu” jeziku (Tri odgovora u rubrici Razgovori o jeziku), *Glasnik HDZ*, 6, 1990., 44.
 34. Skupština ili sabor ponovno, *Glasnik HDZ*, 8, 1990., 44.–45.
 35. Teškoće, Vj., 25. 4. 1991., 14. (O normativnim teškoćama kad se kida tradicija.) *HJD. *Preneseno i u *Željezničar*, 7. 5. 1991., 17., pod naslovom Kolodvor – stanica – postaja.

36. Izvještaj o izvješću, Vj., 2. 5. 1991., 14. **Brodski list*, 11. 12. 1997., 12., Slavonski Brod. *HJD.
37. Juga, Vj., 15. 8. 1991., 10. *HJD.
38. Božićno drvce, Vj., 19. 12. 1991., 9. *HJD.
39. Izočan, J, 38, 1991., 125.
40. Glasovati – glasati, J, 39, 1991., 26.–27.
41. Sretan vam Uskrs! Ili Vazam?, Vj., 10. 4. 1992., 34.–35. *HJD.
42. Još o vojaku, Hrvatski vojnik, 14. 8. 1992., 52.
43. Radio-postaja – izmišljotina, Vj., 7. 10. 1992., 17 B.
44. Nekoliko hljebova kruha, Vj., 13. 2. 1993., 26. *HJD.
45. Učilište kao vojni naziv, Vj., 14. 8. 1993., 23. *HJD.
46. Propovijed o homiliji, Vj., 25. 9. 1993., 23. *HJP.
47. Djed Božićnjak, J, 41, 1993., 64.
48. Izrazi za osjete primljene njuhom, Rječnik i društvo, 1994., 9.–12.
49. Šegota izaziva razdor u hrvatskome jeziku, Vj., 18. 1. 1994., 28.
50. Hrvatski je veoma i vrlo, Vj., 27. 3. 1995., 12.
51. Djelatnici, radnici ili posloprimci?, *Sindikalna akcija*, 1. 5. 1995., 19.
52. Juga opća ruga, HS, 19. 4. 1996., 12.
53. Pojasniti, HS, 3. 5. 1996., 8.
54. Zaista, što je posveta?, *Glas Koncila*, 21. 7. 1996., 18.
55. Razgovori s pokojnima, HS, 6. 9. 1996., 12.
56. Je li pauk krstaš hrvatski naziv, J, 43, 1996., 118. *HH, pod naslovom Pauk krstaš i krstarenje.
57. Je li gošća hrvatska riječ, J, 43, 1996., 143. *HH.
58. Vraćeni hrvatski nazivi osoba i osobne zamjenice, J, 43, 1996., 160.
59. O riječi dragovoljac, J, 44, 1996., 34.
60. Što je to zelje?, HS, 28. 2. 1997., 8.
61. Posveta i blagoslov s općeknjiževnoga i teološkoga gledišta, J, 44, 1997., 135.–146.
62. Dugi nazivi – prežitak komunističkoga novogovora, HS, 2. 5. 1997., 8.
63. Zakon o obiteljskim odnosima, HS, 9. 5. 1997., 8.
64. Što se štuje, a što poštuje, HS, 22. 8. 1997., 8.
65. Kako se naziva muškarac muzilja?, J, 46, 1999., 158.
66. Tko sve muze?, J, 47, 2000., 157.–158.
67. Kritični trenutci hrvatske jezične kulture, J, 47, 2000., 166.–179. (O Goldsteinovu izdavanju *Rječnika hrvatskoga jezika*, *Rječnika stranih riječi*.)

68. Tko nam vozi kamione?, F, 23. 4. 2001., 35.
69. Spoznaja i saznanje i Bekićeva emisija, F, 11. 6. 2001., 35.
70. O nekim etnicima s više istoznačnica, J, 48, 2001., 142.–144.
71. Jezična logika, F, 18. 7. 2002., 31. *F, 25. 7. 2002., 31. (Zabunom ponovno tiskan prethodni članak.) **Brodski list*, 1. 8. 2002., 21., Slavonski Brod.
72. Što znači pridjev položiti?, F, 8. 8. 2002., 31.
73. Rađanje i smrt životinja, F, 15. 8. 2002., 31.
74. Dopusnica – divna hrvatska riječ, F, 3. 10. 2002., 31.
75. Stare novotvorenice, F, 11. 10. 2002., 51.
76. Alergične nove riječi, F, 25. 10. 2002., 31.
77. Oprez u osudi nekih riječi, F, 1. 11. 2002., 51.
78. Gospođe i dame, F, 6. 12. 2002., 50.
79. Je li prvenstveno dobra riječ?, J, 49, 2002., 154.–155. *HH.
80. Tko izgoni pomajku?, F, 21. 2. 2003., 58.
81. O lažovu i njegovih trinaest srodnika, F, 28. 2. 2003., 58.
82. Što je otražak?, J, 51, 2004., 37.–38.
83. Dva značenja naziva hrvatsko primorje – povijesno i suvremeno, J, 51, 2004., 72.–73.
84. Zna li što je sít i síta?, J, 51, 2004., 118.–120.
85. Zastor i zavjesa po jezičnome osjećaju i praksi, J, 51, 2004., 154.–155.
86. Bijes, zloduh ili demon u naslovu djela F. M. Dostojevskoga, J, 52, 2005., 149.–150.
87. Dvanaesnik nije dvanaesterac, F, 22. 4. 2005., 14.
88. Hrvatski glagol jediti (se), F, 1. 7. 2005., 6.
89. Zašto sam napustio riječ točak?, F, 8. 7. 2005., 53.
90. Zašto ne pristajem na progon upotrebe, F, 15. 7. 2005., 53.
91. Lijep ili srdačan pozdrav, J, 54, 2007., 31.–32.
92. Nagradi za novu riječ ime dr. Ivana Šretera, J, 54, 2007., 32.–33.
93. Značenje i rekacija glagola zaboraviti, J, 54, 2007., 71.–72.
94. Što je rodni identitet, F, 18. 7. 2008., 19.
95. Zagonetna prevlast jelovnika nad jestvenikom, J, 55, 2008., 70.–72.
96. Komentar izbora najboljih riječi za 2007., J, 55, 2008., 110.–114.
97. Što je to snježni pljusak?, F, 27. 2. 2009., 65.
98. Rat gusara i pirata, J, 56, 2009., 148.–149.
99. Klanac u Velebitu, J, 56, 2009., 197.

100. Komentar izbora najboljih riječi za 2007., J, 55, 2008., 110.-114.
101. Nabavka protiv nabave, J, 55, 2008., 106.
102. Dance i talce, J, 57, 2010., 34.
103. Kako zvati sjevernoga jelena, J, 57, 2010., 35.
104. Alojovac, J, 57, 2010., 192.
105. O liku imena sv. Ambrozija, J, 57, 2010., 192.–193.
106. Španjolska sela ili španska sela?, J, 57, 2011., 21.

b) Strane riječi

1. Misao i fraze, J, 3, 1954., 27.–28. *HJČ, pod naslovom O nivou ispod razine.
2. Bez pretjerivanja, Globus, 27. 11. 1954., 3. (O tuđicama.)
3. Aktualan ili aktuelan?, J, 5, 1956., 61.–62. *HJČ.
4. Tuđicama se udaljujemo od svog naroda!, J, 5, 1957., 92.–95. *HJČ.
5. U čemu je bogatstvo jezika, 15 dana, 10. 11. 1961., 5. *HJČ, pod naslovom Bogatstvo i balast. *J, 11, 1964., 117.–125.
- III.F Osjećajna vrijednost tuđih riječi, 15 dana, 25. 11. 1961., 5. *HJČ.
6. O ružnim stranim riječima, 15 dana, 10. 12. 1961., 5.
- III.D Životnost novih riječi, J, 9, 1962., 113.–118. *HJČ.
7. Dvije nepotrebne promjene: 2. Sveučilišna knjižnica postaje biblioteka, J, 10, 1963., 95.–96. *HJČ.
- III.G a) Kad možemo birati – birajmo!, (tisuća – hiljada), 15 dana, 15. 2. 1963. *HJČ.
8. Može li se riječju maslac uspješno zamijeniti putar?, J, 11, 1964., 156.–157. *HJČ.
9. Centar – svaštar i znak jezičnog siromaštva, J, 12, 1965., 93.–95. *HJČ.
- III.G a) Zvučnik, glasnogovornik i varijante, Vj., 6. 3. 1966., 6.
10. Ljubav i stomak, Vj., 27. 3. 1966., 6. *HJČ.
11. Čime ćemo prevazići prevazilaženja?, Vj., 24. 4. 1966., 6. *HJČ.
12. O purizmu danas, Vj., 28. 8. 1966., 6. *HJČ.
13. Duhom u turskome ropstvu, Vj., 11. 9. 1966., 5. *HJČ.
14. Preopterećeni momen(a)t, Vj., 18. 9. 1966. *HJČ.
15. Bogatstvo i balast, Vj., 25. 9. 1966., 6. *HJČ.
- III.F Bez čorbe ipak ne možemo, Vj., 23. 10. 1966., 6. *HJČ.
16. Saniranje tretiranja, Vj., 30. 10. 1966., 8. *HJČ.
17. Sažetak, Vj., 6. 11. 1966., 6.

18. O izjednačavanju, uravnjivanju i niveliranju, Vj., 4. 12. 1966., 6.
19. Boca sa likerom koja svira, Vj., 18. 12. 1966., 6. (O nekim tuđicama, boca/ flaša i dr.)
- III.D O prisluškivanju i antiprisluškivanju, Vj., 8. 1. 1967., 9. *HJČ.
20. Mini-poplava, Vj., 18. 3. 1967., 6. *HJČ.
21. Koji naziv da odaberemo za computer, J, 17, 1970., 89.–91. I u INA – Vjesnik Industrije nafte, 27. 4. 1970., 17.
22. Kamo ide hrvatski književni jezik?, *Hrvatski tjednik*, 23. 4. 1971., 14. *Zavičaj, II., br. 3, 1992., 13., Virovitica.
23. Izbor u raznolikosti zamjena za štaubzauger, J, 19, 1972., 154.–156. *HJČ.
24. O riječi šou, J, 21, 1974., 158.–160.
25. Tražimo zamjene za neprihvatljive tuđice, J, 23, 1976., 119.–120.
26. Grape-fruit, J, 23, 1976., 120.–122. *HJČ.
27. Zagrebački ŽTP i jezična kultura, J, 25, 1978., 94.–95. *Preneseno u *Željezničar*, 27. 3. 1978. (O nazivima mjeseca.)
28. Opet o kambeku, J, 25, 1978., 118. *HJČ, pod naslovom O kambeku.
29. Hoverkraft – nepotrebna tuđica, J, 25, 1978., 158.–159. *HJČ.
30. Njemačke prevedenice – izazov našim lingvistima, *Dometi*, XIII, 9, 1980., 91.–96., Rijeka.
31. Nađena zamjena za body scanner, J, 29, 1981., 29.–31. *HJČ, pod naslovom Njegovo Englesko Veličanstvo Body Scanner. *F, 24. 9. i 1. 10. 2004., 44.–48.
- III.D Dieselov ili dizelski motor, J, 29, 1981., 61.–62. *HJČ.
32. Kakvo ime dati sportu, Vj., 19. 6. 1982., prilog Sedam dana, 2. *HJČ, pod naslovom Serfanje, daskanje ili još bolje.
- III.E O jeziku i oko njega (Nekoliko uvodnih riječi – Mladost Petra – I lingvisti pitaju: zašto depozit?, J, 30, 1983., 153. *HJČ. – Tzv. play off gubi bitku, J, 30, 1983., 154.–156. *HJČ. – Biblioteka, J, 30, 1983., 156.–157. *HJČ.)
33. Ljudi moji, postao sam nepismen: ne razumijem više hrvatski, J, 31, 1983., 55.–59. *HJČ. *F, 10. i 17. 9. 2004., 46.
- III.D O pridjevima od molekula i dijalekt i jednom općem pravilu, J, 32, 1984., 63.–64. *HJČ.
34. Njemačke prevedenice u hrvatskom ili srpskom jeziku, *Leksikologija i leksikografija – Zbornik radova*, 1984., 1.–14., Novi Sad. (Referat održan na znanstvenom skupu Problemi srpskohrvatske leksikologije, Novi Sad, 21. 4. 1984.) *HJČ.

35. Tuđice i tehničko nazivlje, *Elektrotehničar*, 39, 3, 1985., 96.
36. Napomena o nezardivom, J, 34, 1986., 28.
37. Deutsche Lehnwörter in der kroatischen Literatursprache, *Festschrift für Herbert Bräuer*, 1986., 1.–13., Köln–Wien. *HJČ, na hrvatskom pod naslovom Njemačke posuđenice u hrvatskom književnom jeziku.
38. Sida kao jezični problem, J, 34, 1987., 156.–157. *Liječnički vjesnik, 6–7, 1988., 239. *HJČ.
39. Sofisticirano sofisticiranje, J, 35, 1987., 22.–24. *HJČ.
40. Lupa u jeziku, J, 35, 1987., 24.–26. *HJČ.
41. O tisući i hiljadi opet, J, 35, 1988., 89.–92. *HJČ.
42. O imenu sveučilišne knjižnice, J, 36, 1988., 57.–58.
43. Kako se zove pace-maker, Vj., 1. 3. 1988., 9.
- III.D G a) Odgovori na desetak pitanja (1. Embrio ili embrij?, 2. Transpozon ili transposon, transpozaza ili transposaza?, 3. Regulacijski ili regulativan?, 4. Eukariot i eukariotski?, 5. Ekson ili egzon?, 6. Sinaptinemni ili sinaptinimalni?, 7. Genetsko ili genetičko inženjerstvo/inžinjerstvo?, 8. Crossing-over?, 9. Knjižnica ili banka gena?, 10. Ionizirajuće ili ionizacijsko zračenje?), J, 36, 1989., 156.–158.
44. Sve su dobre, ali..., Vj., 9. 1. 1990., 9. (O riječima višepartijnost, višestranačje i sl.)
45. Minimarket, Vj., 20. 6. 1991., 10. *HJD.
46. Anglizmi i germanizmi, Vj., 27. 6. 1991., 10. *HJD.
47. Anglizmi, Vj., 4. 7. 1991., 11. *HJD.
48. Mir u ratu, Vj., 12. 9. 1991., 11. (O buffetu i drugim nazivima ugostiteljskih objekata.)
49. Sekretarica i tajnica, Vj., 26. 9. 1991., 11.
50. Prepismenost i miješanje jezika, Vj., 21. 11. 1991. *HJD, pod naslovom Prepismenost.
51. Modre kacige, Vj., 5. 12. 1991. 11.
52. Putovnica, Vj., 12. 12. 1991.
53. Sveučilišna knjižnica – Hrvatska znanstvena matica, J, 39, 1992., 123. (Knjižnica – biblioteka.)
- III.D Zvukopis i slikopis, J, 39, 1992., 122.–123.
54. Najgora i najbolja riječ godine, J, 40, 1992., 61.–62. (O kriterijima za prijedloge.)

55. Pohvaljujem..., Vj., 2. 1. 1992., 9. (O poeuropljivanju hrvatskoga jezika.)
56. O poeuropljivanju ozbiljno, Vj., 9. 1. 1992., 9.
57. Hrvatski jezik i Europa, Vj., 16. 1. 1992., 13. (Kratice.) *HJD.
58. Pobjeda i poraz, Vj., 23. 1. 1992., 9. (Dio prenesen i u VL, 24. 1. 1992.)
59. Kandela, Vj., 30. 1. 1992., 9.
- III.E Osporavanje, Vj., 27. 2. 1992., 9. (O kandelu, Aveniji Vukovar, CRD/HRD; Kratice.)
60. Zmešarija z vulicami, Vj., 12. 3. 1992., 9. (O aveniji i boulevardu.)
61. Opće imenice kao vlastite, Vj., 10. 6. 1992., 18 B. *HJD.
62. Laici u jezikoslovlju, Vj., 29. 7. 1992., 23 B. *HJP.
63. Drugi smjer: internacionalizam, Vj., 19. 8. 1992., 17 B. *HJD.
64. Bez anglizama možemo, Vj., 26. 8. 1992., 17 B. *HJD.
65. Hrvatske riječi za hrvatski jezik, Vj., 9. 9. 1992., 17 B. *HJP.
66. Neznanjem do lakrdije, Vj., 16. 9. 1992., 19 B. *HJP.
67. Golijat i David McMasterovim očima, Vj., 28. 10. 1992., 16 B. *HJP.
68. Zemljopis, žrtva narušene tradicije, Vj., 4. 11. 1992., 16 B.
69. Suživot – Ili kako se uvode nove riječi ili šire rijetke, Vj., 30. 12. 1992., 19 B. *HJD.
70. Gori lampa nasrid Vinkovaca ili O srbizmima opet, Vj. 30. 1. 1993., 26. *HJD.
71. O najobičnijim userima, Vj., 20. 3. 1993., 26. *HJD.
72. Protiv anglizama, Vj., 27. 3. 1993., 26. *HJD, pod naslovom Protiv nepotrebnih i neprihvatljivih anglizama.
73. Hrvat koji je izgubio hrvatski jezični osjećaj, Vj., 3. 4. 1993., 26. *HJD.
74. Remake – da ili ne?, Vj., 15. 5. 1993., 22. *HJD.
75. Ugostiteljski objekti, ministar turizma i mi, Vj., 29. 5. 1993., 34. *HJD.
76. Računanci nemaju više isprike, Vj., 17. 7. 1993., 22. *HJD.
77. Plaćam tuđe pogreške, Vj., 24. 7. 1993., 22. (O nazivima ustanova.)
78. AIDS u Glasu Koncila, Vj., 2. 10. 1993., 23. *HJP.
79. Nepotrebni anglizmi, Vj., 23. 10. 1993., 36.
80. Ne govori cijeli svijet AIDS, Vj., 3. 11. 1993., 28. *HJP.
81. Dijagonalci, Vj., 22. 11. 1993., 22. (O tuđicama.)
82. Najbolja i najgora riječ 1993. godine, J, 41, 1993., 29.–31.
83. Jingle, J, 41, 1994., 117. *HJD.
84. Najbolja nova riječ 1993. godine, J, 41, 1994., 127.–128. (Suosnik.)

85. Misli varaždinskoga poduzeća Vindija, J, 41, 1994., 155.–156.
86. Zabafonov PIN, Vj., 17. 1. 1995., 18. *HH.
87. Riječ šport – hrvatska povratnica, Vj., 2. 8. 1995., 26. *HJP.
88. Anglizmi, anglizmi, te učene riječi, HS, 4. 8. 1995., 8.
89. O najboljoj riječi 1994. godini, J, 42, 1995., 138.–146. (O jack-potu.)
90. Hrvatska pepeljuga na jumbo plakatima, HS, 8. 3. 1996., 5. *HH.
91. Visoki rejting rejtinga, HS, 21. 3. 1996., 6. *HH.
92. Hrvatski – taj second hand lengvidž, HS, 26. 4. 1996., 8. *HH.
93. Osporavanje, HS, 19. 7. 1996., 8. (Hiljada – tisuća.)
94. Otvoreno pismo Hrvatskoj lutriji, HS, 8. 11. 1996. (O jack-potu.)
95. Najbolja riječ u 1996., J, 43, 1996., 196.–197. (Kriteriji za prijedloge.)
96. Haiku hrvatski, HS, 18. 4. 1997., 8.
97. Laici i srbizmi, HS, 16. 5. 1997., 8. *HH.
98. Tuđi jezici u hrvatskim novinama, HS, 27. 6. 1997., 8.
99. Imam velemlažnjak, a siromah sam, pomognite mi, HS, 27. 8. 1997., 8.
100. HPT s mobitelnom mrežom širi i engleski jezični utjecaj, HS, 3. 10. 1997., 8. *HH, pod naslovom HT s mobitel mrežom širi i engleski jezični osjećaj.
101. Kako se hrvatski kaže bookmarker, J, 45, 1998., 198.–199.
102. Hrvatske zamjene za bookmark(er) ili Lesezeichen, J, 46, 1998., 76.–79.
103. Krstarenje ili kružna plovidba?, J, 46, 1999., 137.–138.
104. Kako se hrvatski kaže tepsija?, J, 47, 1999., 17.–18.
105. Kritični trenutci hrvatske jezične kulture, J, 47, 2000., 166.–179. (O Goldsteinovu izdavanju *Rječnika hrvatskoga jezika*, *Rječnika stranih riječi*.)
- III.A Trgovina Pevec u jezičnom žrvnju, F, 30. 4. 2001., 35. (O tuđicama i osm(i)jehu.)
106. Kako se hrvatski kaže congresswoman?, F, 14. 5. 2001., 35. *HH.
107. Amerikanizacija hrvatskoga jezika, F, 19. 7. 2001., 35. *HH.
108. Amerikanizacija na djelu, F, 28. 7. 2001., 35. *HH, pod naslovom Amerikanizacija na djelu: baywatch.
109. Jeste li za bungee jumping?, F, 2. 8. 2001., 35. *HH.
110. Može li homilija zamijeniti propovijed, F, 30. 8. 2001., 35.
111. Utrka saga i tepiha, F, 29. 11. 2001., 35.
112. Mjesto cušpajza u našem jeziku i jelovniku, F, 13. 12. 2001., 35.
113. Još jedan glas protiv rendžera, F, 20. 12. 2001., 35. *HH.
114. Riječ o vinotoči, peharniku i sommelieru, F, 27. 12. 2001., 35.

115. Pago, Pago ili anglizmi na svakome koraku, F, 1. 8. 2002., 70. **Brodski list*, 29. 8. 2002., 34., Slavonski Brod. *HH.
116. O prisjećaju i brzjoj hrani, F, 18. 10. 2002., 51.
117. Kolumna kao žderačica riječi, F, 15. 11. 2002., 52.
118. Masulj – što je pak to?, F, 22. 11. 2002., 50.
119. Horvatinčićev prinos anglokrobotskomu, F, 7. 2. 2003., 58.
120. INA prinos anglokrobotskome, F, 14. 2. 2003., 58.
121. SARS, F, 2. 5. 2003., 51. *HH.
122. O uplovljavanju cruisera u hrvatski jezik, F, 1. 8. 2003., 52. *HH.
- III.E Pula Film Festival i Motovun Film Festival – sramota hrvatske kulture, F, 15. 8. 2003., 54. *HH.
123. Kako se hrvatski kaže baglama, pant ili šarnir?, J, 50, 2003., 112.–113.
124. Jesu li nam potrebni kontakt-policaici?, J, 50, 2003., 150.–152. *HH.
125. Hrvatsko primorje i Kvarner kao višestruko pitanje, J, 50, 2003., 168.–170.
126. Zagreb Film Festival – potpuna sramota hrvatske kulture, J, 50, 2003., 197.–199. *HH.
127. Nogomet kao pouka, F, 19. 11. 2004., 47.
128. Velebitka za hrvatski, F, 26. 11. 2004., 49.
129. Zagreb News – čavao u lijes hrvatskoga jezika, F, 17. 12. 2004.
130. Strendžeromanija, stara i nova, F, 24. 12. 2004., 47.
131. Ne kupujmo strong i cool pivo!, F, 21. 1. 2005., 49.
132. Želite li postati birdwatcher, F, 28. 1. 2005., 49.
133. Kao je to otmjeno Cash & Carry, F, 29. 4. 2005., 12.
134. Pouka One Stop Shopa, F, 20. 5. 2005., 62.
135. Iznenadna smrt hrvatskoga jezika, F, 24. 6. 2005., 13. (Tuđice.)
136. Prišipetlja, J, 52, 2005., 31.–32.
137. Važan je odnos prema stranim riječima, F, 24. 11. 2006., 6.
138. Tsunami, cunami ili veleval, F, 26. 1. 2007., 6.
139. Srdela snackovi u pohodu na Hrvatsku, F, 9. 2. 2007., 15.
140. Glibe kola hrvatskoga jezika, F, 23. 3. 2007., 6.
141. Anglizmima na izvorištu, F, 30. 3. 2007., 15.
142. Hrvatski jezik i tuđice, ŠK, 15. 5. 2007., 6.
143. Protiv svevala nepotrebnih tuđica, F, 28. 3. 2008., 63.
144. Od izvorske do flaširane vode, F, 11. 7. 2008., 64.
145. Naše neprihvaćene zamjembenice (ur. naslov, izvorni: Još o nekim našim zamjembenicama), F, 12. 12. 2008., 65.

c) Frazologija

1. Frazе naše svakidašnje: slučaj, Vj., 8. 5. 1966., 6. *HJČ.
2. Frazе naše svakidašnje: slučaj, Vj., 29. 5. 1966., 7. *HJČ.
3. Frazе naše svakidašnje: pitanje, Vj., 5. 6. 1966., 6. *HJČ.
4. Frazе naše svakidašnje: uvjet, Vj., 12. 6. 1966., 6. *HJČ.
5. Uvjet: riječ – frazica – fraza – frazetina, Vj., 19. 6. 1966., 7. *HJČ.
6. O frazama općenito, Vj., 26. 6. 1966., 6. *HJČ.
7. Što pada u med: sjekira ili žlica?, J, 26, 1978., 54.–55. *HJČ.
8. Zašto se kaže: naći se u nebranu grožđu?, J, 26, 1979., 147.–148. *HJČ.
9. Jovan Jovanović Zmaj i izričaj košta ga kao svetoga Petra kajgana, J, 31, 1984., 92.–93.
10. Batina ima dva kraja: koji je bolje izvući, J, 31, 1984., 151.–152. *HJČ.

d) Terminologija i onomastika

1. Nepoštovanje službene terminologije, *Borba*, 7. 7. 1964., 6., Beograd–Zagreb. (Skupština općine – općinska skupština.)
 2. Vojni termini i književni jezik, Vj., 15. 1. 1967., 9.
 3. Klima-uređaj, klima-postrojenje, J, 20, 1972., 63.
 4. Bilješka o Ciganima i Romima, J, 24, 1976., 61.–62. *HJČ.
 5. Spašavanje ili spasavanje, J, 25, 1977., 62.–63.
 6. Kako se mijenjaju imena naseljenih mjesta, J, 26, 1979., 153.
 7. Termini standardnih i supstandardnih idioma na hrvatsko-srpskom jezičnom području, GUSLI, 1, 1980., 5.–15., Göteborg. (Referat 17. 8. 1976. na Međunarodnom simpoziju opće i slavenske lingvističke terminologije, Göteborg.)
 8. Die Termini für die Standard- und Substandard-Idiome im kroato-serbischen Sprachbereich, *Zeitschrift für slavische Philologie*, Bd. XLI, Heft 1, 1980., 24.–33., Heidelberg. (Prethodni članak na njemačkom jeziku.)
- III.G a) Tko ima više naziva za snijeg: Eskimi ili mi?, J, 30, 1982., 60.–62. *HJČ.
9. Što plovi svemirom: čunak ili taksi?, J, 30, 1982., 63.–64. *HJČ.
- III.D Računalo, Elektrotehničar, 37, 6, 1983., 192. *HJČ, pod naslovom Kompjutor – računalo.
- III.G a) Ozbiljno o neozbiljnom pomorcu, J, 30, 1983., 93.–95. *HJČ, pod naslovom Sindbad pomorac.

10. Što je to rižina arpa, J, 31, 1983., 59.–60. *HJČ.
11. Terminološki razgovori, *Elektrotehničar*, 37, 1, 1983., 32.
12. O nazivima naredba, nalog, instrukcija, komanda, zahtjev, signal, znak, zadatak, uputa, *Elektrotehničar*, 37, 3, 1983., 96.
13. Hrvatski i srpski nazivi u “Slovník slovanské lingvistické terminologie”, zbornik *Slavjanskaja lingvističeskaja terminologija*, 1984., 26.–37., Kijev.
14. (Prilog diskusiji), zbornik *Slavjanskaja lingvističeskaja terminologija*, 1984., 141.–142., Kijev.
15. Zrak i uzduh kao tehnički nazivi, *Elektrotehničar*, 38, 1, 1984., 31.–32.
16. Problemi s nazivima za mirovine, J, 31, 1984., 89.–91.
17. O vrstama žičara, J, 31, 1984., 150.
18. O šetnicama u Makarskoj i Zagrebu, J, 32, 1984., 16.–17.
19. Problemi s kemijskim nazivljem, J, 33, 1985., 31.–32.
20. Tuđice i tehničko nazivlje, *Elektrotehničar*, 39, 3, 1985., 96.
21. Uljana ili uljena boja?, J, 32, 1984., 61.–62.
- III.G a) O sjedištu i sjedalu kao nedovoljno objašnjenom problemu, J, 32, 1985., 121.–123. *HJČ, pod naslovom Razgraničenje sjedišta i sjedala.
22. Samoposluživaonica, J, 34, 1986., 31.
- III.G a) O značenju i upotrebi riječi bjelokost i slonovača, J, 35, 1987., 59.–61. *HJČ.
- III.G b) O tisući i hiljadi opet, J, 35, 1988., 89.–92. *HJČ.
- III.D G a) Odgovori na desetak pitanja (1. Embrio ili embrij?, 2. Transpozon ili transposon, transpozaza ili transposaza?, 3. Regulacijski ili regulativan?, 4. Eukariot i eukariotski?, 5. Ekson ili egzon?, 6. Sinaptinemni ili sinaptinemalni?, 7. Genetsko ili genetičko inženjerstvo/inžinjerstvo?, 8. Crossing-over?, 9. Knjižnica ili banka gena?, 10. Ionizirajuće ili ionizacijsko zračenje?), J, 36, 1989., 156.–158.
23. Dioničko ili dioničarsko društvo, J, 37, 1989., 26.–27.
24. Biograd na moru ili Biograd na Moru?, J, 37, 1989., 27.–29.
25. O jaglacu i jagorčevini u jezičnim razlikama, J, 37, 1989., 56.–59.
26. Kratke vijesti, J, 37, 1990., 96. (Gorivnica i tjednica.)
27. Ipak računalo, *Glasnik HDZ*, 19, 1990., 30.
- III.B. Dobro obučeni vojnici, Vj., 28. 11. 1991., 9. *HJD.
28. Kratke vijesti (Podzemna željeznica – podzemnica, Akademkinja i mistikinja, Biokova – Biokovo.), J, 38, 1991., 160.

29. Predgovor zborniku *Opća i slavenska terminološka problematika*, 1991., 7.–9. (Zbornik nosi oznaku 1987., ali je izašao 1991.)
30. Zvukopis i slikopis, J, 39, 1992., 122.–123.
31. Zatiranje hrvatskoga nazivlja, J, 40, 1992., 62.–63.
- III.G b) Kandela, Vj., 30. 1. 1992., 9.
32. Otvoreno pismo Borisu Buzančiću, Vj., 6. 2. 1992., 9. (O nazivima ulica.)
33. Bojnik, Vj., 23. 4. 1992., 9.
34. O zaprekama terminologizaciji hrvatskih riječi, 23. 9. 1992., 17 B.
35. Topnici protiv artiljeraca, *Hrvatski vojnik*, 4. 12. 1992., 21.–23. *HJD, pod naslovom Višecijevni raketni bacač.
36. Busijaši, Vj., 4. 12. 1992., 2 A. (O nazivu zemljopis.)
37. Čitaj kao što je napisano, Vj., 16. 12. 1992., 18 B. (O helikopteru, vrtložnjaku, zrakomlatu.)
38. O nazivlju, Vj., 8. 5. 1993., 26. *HJD.
39. Okrugli stol o dvama nazivima, Vj., 26. 6. 1993., 26. (Oborina – padalina – padavina.) *Preneseno i u *Hrvatski meteorološki časopis*, 28, 1993., 99.–100.
40. Oborine, J, 41, 1994., 128.
41. Ima i mrkih medvjeda, *Glasnik HDZ*, 11. 11. 1994., 43. (Izvorni naslov Hrvatski je medvjed ipak mrk.)
- III.A Jeftina politička lingvistika, *Glasnik HDZ*, 10. 12. 1994., 45.–46. (O mrkom medvjedu, Madžaru i srbizmima.)
42. Polarno svjetlo ili polarna svjetlost, J, 43, 1995., 72.–74.
43. Bjelokosna obala – prihvatljiv naziv, J, 43, 1995., 77.–79. *HJP.
44. Zamjena za Vrgomošćane, HS, 31. 5. 1996.
45. Hiljada je hrvatska riječ, HS, 28. 6. 1996., 8. *HH, pod naslovom Hrvanje hiljade i tisuće.
46. Litra i izvedenice, J, 44, 1996., 75.
47. Rukokaz umjesto potpisa, HS, 8. 8. 1997., 8.
48. Politički dodatak rukokazu, HS, 15. 8. 1997., 8.
49. Mjerne se jedinice ne uče iz pravopisa, pa kritika Marijana Brezinščaka počiva na velikom neposrazumu i upućena je na krivu adresu, Vj., 4. 9. 1997., 11.
50. Prusija ili Pruska, J, 45, 1997., 67.–68.
51. Kako nazvati obavijesni knjižnički sustav, J, 45, 1998., 120. (O riječi niska.)

52. Nazivi biljnih ulja, J, 46, 1998., 22.–24.
53. Knjiga za terminologije svih struka, J, 46, 1998., 28.–29.
54. Je li naziv Ministarstvo razvitka i obnove pravilan?, J, 46, 1999., 136.–137.
55. O nazivima medvjeda, *Priroda*, početkom 1999.
56. Zmešarija s Plješevicom i Plešivicom, F, 25. 6. 2001., 35.
57. Ivanščica – jedna planina s četiri imena, F, 2. 7. 2001., 35.
58. Strahinščica kao Ivanščica, F, 12. 7. 2001., 35.
59. Jezična pomoć hrvatskim kriketašima, F, 2. 8. 2001., 35. *HH.
60. Telefonirajte za nula kuna po minuti, F, 25. 10. 2001.
61. O rodbinskim nazivima, F, 13. 12. 2002., 58.
62. Nećakinja, F, 20. 12. 2002., 52.
63. (U suautorstvu s Vladimirom Grdinićem), Prijedlog za rješenje nedoumica u kemijskom nazivlju, J, 49, 2002., 19.–31. *Medika, travanj/svibanj 2002., 4.–7.
64. Razgodak kao časni starina, J, 49, 2002., 108.–109. *THP.
65. 11 likova za značenje Plešivica – Plješivica, F, 3. 1. 2003., 58.
66. Tomislavka umjesto Dalmatine, F, 8. 10. 2004., 46.
67. Hibridne biljke i životinje i riječi za njih, F, 31. 12. 2004., 47.
- III.D Uz članak o Salomonu ili Solomonu, J, 52, 2005., 69.–71.
- III.G b) Tsunami, cunami ili veleval, F, 26. 1. 2007., 6.
68. Zašto računarstvo, a ne računalstvo?, F, 29. 2. 2008., 62.
69. Botaničko nazivlje u vezi s imenicama na -ič, J, 55, 2008., 196.–198.
70. Predgovor u knjizi Martine Grčević, *Imena hrvatskih naselja*, 2008., 5.–6.

e) Etimologija

1. Etimologija – povijest riječi, *Telegram*, 14. 7. 1961., 15. *HJČ.
2. Etimološka jasnoća naših riječi, 15 dana, 15. 1. 1962., 5.
3. Učena pučka etimologija, 15 dana, 15. 3. 1963., 35. *HJČ.
4. Nekoliko kraćih odgovora (4. Bišćanin ili Bihaćanin), J, 20, 1973., 122.–125.
5. Razlozi za bašćanski i bašćanski, J, 22, 1974., 4. *Zbornik Bašćanska ploča, Zagreb–Krk–Rijeka, 1988.
6. Prezimena, toponimi, etnici i ktetici u književnom jeziku, J, 23, 1976., 139.–144.
7. Nesretni Abordini, J, 25, 1978., 157.–158. *HJČ.

- III.D O nesretnim Aboridžinima po treći put, J, 30, 1982., 27.–28. *(U HJČ pridodano članku Nesretni Abordini.)
8. O razlikama između narodnih i službenih imena mjesta u SR Hrvatskoj, J, 30, 1983., 65.–74. (Referat na X. kongresu jugoslavenskih slavista, Struga, 8. 10. 1982.)
 9. Etimologija i tvorba riječi u etimološkim rječnicima, *Zbornik u čast Petru Skoku*, 1985., 65.–69.
 10. O imenima zagrebačkih ulica i predjela, J, 33, 1986., 117.–120.
 11. Naša prezimena i imena, J, 33, 1986., 125.–127. (P. Šimunović: *Naša prezimena* ...) *Preneseno i u *Zajedničar*, 29. 10. 1986., 12. *HJD, pod naslovom Naša prezimena.
 12. O podrijetlu imena Zagreb, J, 34, 1986., 29.–31. *HJČ.
 13. O zagrebačkim toponimima, J, 34, 1986., 59.–61.
 14. O Etruriji i Etrurcima, J, 34, 1986., 61.–62. *HJČ.
 15. Novo tumačenje imena Zagreb, J, 37, 1989., 64.
 16. Etimologija hrvatskih naziva za mjesece, *Gedenkschrift für Reinhold Olesch, Slavische Forschungen*, 60, 1990., 227.–232., Köln–Wien. *HJČ.
 17. O prezimenu Čevapović, *Zbornik radova o fra Grguru Čevapoviću*, 1990., 261.–262., Osijek. *HJSP.
 18. Letonija, Vj., 5. 9. 1991., 10.
 19. Jezikoslovna šetnja ulicama manjih mjesta, Vj., 16. 4. 1992., 9.
 20. Nazivi ulica i jezična kultura, Vj., 7. 5. 1992., 26 A.
 21. Županije s jezičnoga i pravopisnoga gledišta, Vj., 24. 4. 1993., 26. *HJD.
 22. O promjeni imena Slavonski Brod, *Posavska Hrvatska*, 20. 5. 1994., 13., Slavonski Brod.
 23. Za Brod na Savi, *Posavska Hrvatska*, 8. 7. 1994., 13., Slavonski Brod.
 24. Biograd bez oznake na Moru, Vj., 10. 8. 1994., 12.
 25. O Brodu i njegovu imenu, *Posavska Hrvatska*, 19. 8. 1994., 2., Slavonski Brod.
 26. Ime Slavonski Brod jest problem, *Posavska Hrvatska*, 23. 9. 1994., 2., Slavonski Brod.
 27. Načela za pisanje hrvatskih povijesnih prezimena, zbornik *Normizacija osobnih imena u knjižničarstvu i leksikografiji*, 1996., 3.–10. *U HJSP izvadak iz članka pod naslovom Napomena o prezimenu Reljković/Relković.
 28. O imenima naših županija, HS, 3. 1. 1997., 8.

29. Djevičanski otoci nije pogrješan naziv, ali je dobro da se čuju razlozi zašto g. Raos nema pravo, Vj., 6. 4. 2000., 29. *Djevičanski otoci nije pogrješan naziv, VL, 9. 4. 2000., 42.
30. O nekim etnicima s više istoznačnica, J, 48, 2001., 142.–144.
31. Još o imenima naših planina, F, 9. 8. 2001., 35.
32. Nezadovoljnicima imenima svojih mjesta, F, 16. 8. 2001., 35.
33. Imena i prezimena na spomenicima, F, 25. 7. 2003., 52.
34. Podrijetlo imena Oriovac, *Obzor – Glasilo općine Oriovac*, Oriovac, 16. 4. 2005., 3.
35. Ime Jahve kao problem i pouka, J, 53, 2006., 31.–33.
36. O prezimenu Tesla, Vj., 11. 7. 2006., 16.

H. Pravopis

1. O pisanju stranih vlastitih imena, Vj., 26. 8. 1952.
2. Zarez u novom pravopisu, *ŠK*, 16. 12. 1960., 2.
3. Pravopisne posebnosti u novinarskoj praksi, J, 9, 1962., 150.–155. *HJČ, pod naslovom Veliko slovo u novinarskoj praksi.
4. Pouke o velikom slovu u Sitnicama jezikoslovnim, J, 11, 1963., 26.–27.
5. Jednostavna pravila za pisanje zarez, J, 12, 1964., 42.–46. *HJČ.
6. “Zmešarija z dinari”, Vj., 20. 3. 1966., 7. (Kratice.)
7. Tri pitanja o velikom slovu, J, 18, 1971., 152.–153.
8. Hrvatski pravopis, *Hrvatski tjednik*, 18. 6. 1971., 16.
9. Zašto tzv. logička interpunkcija?, *Hrvatski tjednik*, 20. 8. 1971., 14.
10. Teškoće s interpunkcijom, *ŠK*, 21. 9. 1971., 7.
- III.C Dobra večer(r)?, J, 21, 1973., 57.–58. *HJČ, pod naslovom Kojega je roda večer(r)?.
- III.A Jednačenje suglasnika u govoru i pismu, J, 24, 1977., 74.–81. (Predavanje u Sekciji za kulturu hrvatskoga književnog jezika, 2. 12. 1976.)
11. Nezavisnost otoka i veliko slovo, J, 25, 1978., 93.–94.
- III.A O liku i značenju riječi povijesnost, J, 25, 1978., 116.–117.
- III.A Mađar ili Madžar, J, 26, 1978., 53.–54.
- III.A Procjep ili procijep? J, 27, 1979., 21.–22.
12. Instrumental i pridjevi od imenica na -io, J, 27, 1980., 87.–89.
13. Kako da pišemo nazive nogometnih klubova?, J, 28, 1981., 93. *HJČ, pod naslovom Navodnici u nazivima nogometnih klubova.

- III.A Kaseta, J, 28, 1981., 149.
- III.A Džudo ili đudo, pa Kampučija ili Kampućija i slični problemi, J, 28, 1981., 150.
- III.A Urea ili ureja?, J, 32, 1985., 91.–92.
14. O imenima zagrebačkih ulica i predjela, J, 33, 1986., 117.–120.
- III.D G a) d) Odgovori na desetak pitanja (1. Embrio ili embrij?, 2. Transpozon ili transposon, transpozaza ili transposaza?, 3. Regulacijski ili regulativan?, 4. Eukariot i eukariotski?, 5. Ekson ili egzon?, 6. Sinaptinemni ili sinaptinimalni?, 7. Genetsko ili genetičko inženjerstvo/inžinjerstvo?, 8. Crossing-over?, 9. Knjižnica ili banka gena?, 10. Ionizirajuće ili ionizacijsko zračenje?), J, 36, 1989., 156.–158.
- III.G d) Biograd na moru ili Biograd na Moru?, J, 37, 1989., 27.–29.
15. Budući pravopis, *Glasnik HDZ*, 12, 1990., 53.–54.
16. O hrvatskome pravopisu nekad i danas, J, 38, 1990., 3.–5.
17. O današnjim pravopisnim previranjima, J, 38, 1990., 33.–42.
- III.G b) Hrvatski jezik i Europa, Vj., 16. 1. 1992., 13. (Kratice.) *HJD.
18. Uz Ivšićev članak, J, 38, 1991., 85. (O pravopisu.)
19. Napomena o uvodnim dijelovima HP, J, 38, 1991., 92.–93.
20. O pisanju zareza, J, 38, 1991., 106.–112.
21. Imenica bog i veliko slovo u hrvatskoj književnosti, Čovjek slika i prijatelj Božji, *Zbornik u čast Ivana Goluba*, 1991., 505.–516., Rim. *Preneseno i u Sveske, br. 78–81, 1993., 205.–211.
- III.F CRD propao, oprezno s HRD-om, Vj., 13. 2. 1992., 9. (Kratice.)
- III.E Osporavanje, Vj., 27. 2. 1992., 9. (O kandeli, Aveniji Vukovar, CRD/HRD; Kratice.)
22. Sto godina pravopisa, Vj., 3. 6. 1992., 16 B. (Povodom 100. obljetnice izlaska Brozova Hrvatskoga pravopisa.)
23. Strah od slobode, Vj., 17. 6. 1992., 19 B. (O sastavljenom i rastavljenom pisanju riječi.) *HJD.
24. Hrvatski pravopis kao Globusova senzacija, Vj., 9. 12. 1992., 19 B.
25. Jurišićeva razmišljanja o pravopisnoj problematici, *Zadarska smotra*, XLI; 3, 1992., 61.–65., Zadar. **Jurišićev zbornik*, 1992., 61.–65., Zadar.
26. Jezično povjerenstvo MH i hrvatski pravopis, J, 40, 1993., 65.–76.
27. O pripremama pravopisnih načela, J, 40, 1993., 97.–102.
- III.G e) Županije s jezičnoga i pravopisnoga gledišta, Vj., 24. 4. 1993., 26. *HJD.

- III.A Medveščak i Peščenica kao pravopisni problem, Vj., 5. 6. 1993., 22. *HJD.
28. Novo izdanje Hrvatskoga pravopisa, J, 40, 1993., 159.–160.
 29. Mali tečaj o velikome slovu, Vj., 9. 10. 1993., 23. *HJP.
 30. Hrvatski katolički pravopis, Vj., 16. 10. 1993., 22. *HJP.
 31. Hrvatski pravopis jači od guvernerove odluke, Vj., 10. 6. 1994., 16.–17.
 32. Skrivanje iza Katedre, Vj., 15. 6. 1994., Anić–Silićev pravopis nije projekt Katedre, *Slobodna Dalmacija*, 16. 6. 1994., Split. *Dio objavljen i u VL, 15. 6. 1994., 9., pod pogriješnim naslovom “Pravopis” i Katedrin.
 33. Pravopisne dvostrukosti u školi, J, 41, 1994., 141.–147. *Prvi dio prenesen u ŠK, 21. 6. 1994., 3.
 34. Pravopisne dvostrukosti u praksi, J, 42, 1944., 13.–14.
 35. Primjedbe na primjedbe o Hrvatskome pravopisu, J, 42, 1944., 18.–21.
 36. Hrvatski pravopis nije stvar pojedinca, *Glasnik HDZ*, 25. 11. 1994., 48.
 37. Slovo nije pravopis, *Glasnik HDZ*, 20. 1. 1995., 45.–46. *HJP.
 38. Rengen, Priroda, 9, 1995., 5. *Röntgen i rengen nije isto, Vj., 21. 7. 1995., 42. (S malim proširenjem prethodni članak.)
 39. Korijenski i morfonološki pravopis nisu i ne mogu biti istoznačnice, J, 43, 1995., 41.–48. *THP.
 40. Neka objašnjenja pravila i postupaka u Hrvatskome pravopisu, J, 43, 1995., 57.–72., 1996., 108.–117. *HJP.
 41. Crkveni redovi i veliko slovo, J, 43, 1996., 144.
 42. Srbski korenski pravopis, HS, 1. 11. 1996., 8. *HH.
 43. Velika slova u imenima crkava, HS, 15. 11. 1996., 8.
 44. Prigovori samo prigovaranja radi, *Republika*, 9–10, 1996., 161.–162. (Polemički odgovor Ivi Pranjkoviću.) *HJP.
 45. Pravopis kao nacionalni projekt (4), *Mjeriteljski vjesnik*, prosinac 1996., 2812. (Izašao u rujnu 1997.)
 46. Uz 4. izdanje Hrvatskoga pravopisa, J, 44, 1997., 114.–117.
 47. Pisanje naselja kad postane dio grada, J, 44, 1997., 192.–193.
 48. Pravopis ili ortografija, *Hrvatski leksikon*, II, 1997., 304.–305.
 49. Ideologizacija velikog i malog slova, *Kolo*, 3, 1997., 578.–583.
- III.A Glasovi *je/e* iza pokrivenog *r*, J, 46, 1998., 4.–14. *THP.
50. Neupućeno raspravljanje o hrvatskome pravopisu, Vj., 11. 11. 1998., 13.
 51. Izašao prvi onemogućeni hrvatski pravopis, J, 46, 1998., 74.–76.
 52. Babić: Nisam za korijenski pravopis, JL, 11. 5. 1999., 5. (Bitno skraćen moj članak.)

53. Pravopis, novine i vlast, *Vijenac*, 20. 5. 1999., 19. *THP.
54. Pravopisna počast Poljskomu Vrapcu, J, 47, 1999., 69.–73.
55. [Dopis za anketu], HS, 14. 5. 1999., 1. **Vijenac*, 20. 5. 1999., 19.
56. [Drugi dopis], *Vijenac*, 20. 5. 1999., 19.
57. Babić: Imamo službeni pravopis (Izjava za Hinu.), Vj., 14. 4. 2000., 15.
58. Babić: Mi pravopis imamo (Skrraćena izjava Hini.), *Novi list*, 14. 4. 2000., 41., Rijeka.
59. Uredništvu Vijenca, *Vijenac*, 20. 4. 2000., 8.
60. Dvije pravopisne sitnice, a problemi krupni, J, 47, 2000., 158.–159. (O točki iza rednoga broja i razlikovanju crtice i spojnice.)
- III.G a) Kritični trenutci hrvatske jezične kulture, J, 47, 2000., 166.–179. (O Goldsteinovu izdavanju *Rječnika hrvatskoga jezika*, *Rječnika stranih riječi*.)
61. Babić: Naš pravopis nije hadezeovski!, VL, 18. 6. 2000., 16.–18.
62. Pravopis je za Goldsteina (politička) roba, HS, 10. 11. 2000., 30.–31.
63. Zašto hoću ne ću, VL, 2. 2. 2001., 60.
64. Samo smo uklonili neke dvostrukosti, *ŠK*, 6. 2. 2001., 8.
65. Buka oko pravopisa većinom samo naklade radi, Vj., 14. 2. 2001., 14.
66. Pročitajte, pa onda sudite, *Zarez*, 15. 2. 2001., 13.
67. Silić nema petlje za stručne rasprave, VL, 27. 2. 2001., 45.
68. Hrvatski su pisali riječi tipa grješnik, strjelica, Vj., 3. 3. 2001., 12.
- III.A U jeziku nema iznimaka?, F, 14. 3. 2001., 35. (O pisanju *d*, *t* ispred *c*, *č*) *THP.
- III.A Pravopisna rješenja treba birati prema razlozima, J, 48, 2001., 55.–60. (Uglavnom o *d*, *t* ispred *c* i *je* iza tzv. pokrivenoga *r*.)
69. Zar ćemo sa svakom promjenom vlasti mijenjati i pravopis?, *Globus*, 21. 4. 2001., 76.
70. Malo o zarezu u povodu nizanke Naši i vaši, F, 7. 5. 2001., 35. *NBL, 23. 5. 2001., 14. *THP.
71. Kritički o natječaju za školski pravopis, F, 16. 6. 2001., 35.
- III.A Hrvatski su pisci uvijek pisali likove tipa grješnik, pogriješka, strjelica, J, 48, 2001., 162.–172.
- III.A Pokriveno *r* u djelu biskupa Langa, J, 48, 2001., 173.–174. *THP.
- III.A Bezgrješno začće u nekim kalendarima, J, 48, 2001., 177.–178. *THP.
- III.A Primjeri nekih krivotvorina iza pokrivenoga *r*, J, 48, 2001., 178.–182. *THP.

72. Ekstremni Hrvat i ekstremni Srbin u istom kolu, F, 24. 1. 2002., 35. (O riječima tipa pogriješka.)
- III.A Gdje si ti bio, Stjepane Babiću?!, F, 31. 1. 2002., 35. (O *d*, *t* ispred *c* i *je* iza pokrivenoga *r*.)
73. Pouka oblika hoću i mogu, F, 7. 2. 2002., 35.
74. O propalome natječaju za školski pravopis, F, 7. 3. 2002., 35.
- III.A Zašto je u Hrvatskome pravopisu *bijelonja* i *bjelonja*?, J, 49, 2002., 66. *THP.
75. Kakva je to riječ Puto?, F, 29. 8. 2002., 31. (O kraticama.) *THP.
76. Hrvati su pet stoljeća pisali *grješnik*, *pogrješka*, *strjelica*, VL **Dometi*, 1–4, Rijeka, 2002. (Izašli 2004.) *THP.
77. Kratice na Prokrustovoj postelji, F, 5. 9. 2002., 31. *THP.
78. Točka iza rednoga broja, F, 27. 12. 2002., 52. *THP.
79. Babina Greda i Babina greda, F, 10. 1. 2003., 58.
80. Međunarodni kazneni sud, izvorno: Međunarodni kazneni sud – svijetla zraka na hrvatskome jezičnome nebu zamračenome engleskim, F, 2. 7. 2003., 52. (zbog prostora u naslovu samo prve tri riječi) (O kraticama.) *HH, pod izvornim naslovom.
81. O usavršavanju Hrvatskoga pravopisa, J, 50, 2003., 115.–119.
82. Usavršavanje hrvatskoga pravopisa, J, 51, 2004., 70.–71., (i N. Bašić: 181.–191).
83. Za rješenja kakva su u Hrvatskome pravopisu govore razlozi, *Dometi*, 1–4, Rijeka, 2002. (Izašli 2004.)
84. Pravopisni rat (u suatorstvu sa S. Ham), J, 52, 2005., 22.–30.
85. Pravopisni rat (u suatorstvu sa S. Ham), J, 52, 2005., 61.–62.
86. Pravopisni rat (u suatorstvu sa S. Ham), J, 52, 2005., 103.–109.
87. Pravopisni rat (u suatorstvu sa S. Ham), J, 52, 2005., 139.–148.
88. O hrvatskome pravopisu sažeto, *Prevoditelj*, 82. i 83., 2005., 19.–20.
89. O načelima hrvatskoga pravopisa, F, 6. 5. 2005., 12. *THP.
90. Opet o hrvatskome pravopisu i njegovim načelima, F, 13. 5. 2005., 58.
91. Pisanje navodnika – krupna sitnica, F, 29. 12. 2006., 11.
92. O mijenjanju Hrvatskoga pravopisa, F, 5. 1. 2007., 15.
93. O autorima Hrvatskoga pravopisa, F, 12. 1. 2007., 15.
94. Matica hrvatska na pogriješnome putu, F, 19. 1. 2007., 6.
- III. G b),d) Tsunami, cunami ili veleva, F, 26. 1. 2007., 6.

95. Tko jasno ne vidi cilja, uzalud troši strijele, F, 16. 2. 2007. (O ne ću i neću.)
96. Pravopisno plašenje Hrvata, F, 9. 3. 2007., 11.
97. Hrvatska pravopisna razjedinjenost u postotcima, F, 16. 3. 2007., 6.
98. Kratice u izdanjima Leksikografskoga zavoda, *Radovi Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža*, 10, 2001., tiskano 2007., 253.–259.
99. Hrvatski pravopis – vrući kesten u ministarskim rukama, J, 55, 2008., 54.–64.
100. O uništenom hrvatskom prijenovosadskom pravopisu, J, 55, 2008., 102.–105.
101. Navika ima jak utjecaj (ur. naslov, izvorni naslov stavljen kao podnaslov) Leksikografski zavod kao uzor prihvaćenosti rješenja Hrvatskoga pravopisa, F, 19. 12. 2008., 65.
102. Hrvatski kosopis, F., 2008./2009.
103. Veliko slovo u nazivima vina, automobila i lijekova, J, 57, 2010., 69.–71.
104. Cvjetnica, Sniježna Gospa i Vjesnik, J, 57, 2010., 110.–111.
105. Pravopisne sitnice koje prave krupne poteškoće, J, 57, 2011., 70.–72.

I. Hrvatski književni jezik općenito, jezična kultura i politika

1. Za zajedničke težnje književnika i filologa, *Krugovi*, 6, 1957., 285.–290.
- III.G b) U čemu je bogatstvo jezika, 15 dana, 10. 11. 1961., 5. *HJČ, pod naslovom Bogatstvo i balast.
2. Naša domaća riječ – U čemu je ljepota hrvatskosrpskog jezika, *Matica – Iseljenički kalendar*, 1961., 232.–237. *Prevedeno na gradišćanskohrvatski i objavljeno u knjizi Konrad Mersich, *Velika čitanka*, 1966., 37.–41., Wien. *J, 11, 1964., 117.–125. *Ivo Zalar, *Hrvatska čitanka*, 5, 1993., 40.–48.
 3. Vukov i naš današnji književni jezik, J, 13, 1965., 23.–26.
 4. Lingvisti su jezični savjetnici, Vj., 27. 2. 1966., 6.
 5. Kad se normativci ne slažu, Vj., 3. 4. 1966., 6.
 6. Političari, lingvisti i varijante, Vj., 10. 4. 1966., 7.
 7. Nervoza u književnom jeziku, Vj., 3. 7. 1966., 7. (O nekim nepotrebnim jezičnim promjenama.)
 8. Nesrazmjern odnos u razvoju jezika i kulture, Vj., 10. 7. 1966., 8.
- III.G b) Bogatstvo i balast, Vj., 25. 9. 1966., 6. *HJČ.
9. Htijenja i ostvarenja Novosadskoga dogovora, J, 15, 1967., 3.–13. *Zbornik *Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata*, sv. 1, 1969., 199.–208. *HH.

10. O priređivanju svetopisamskih i liturgijskih tekstova na hrvatskom jeziku, *Služba Božja*, 7, 4, 1967., 248.–251., Makarska.
11. Jezik naš hrvatski, *Hrvatski tjednik*, 16. 4. 1971., 14.
12. Kamo ide hrvatski književni jezik?, *Hrvatski tjednik*, 23. 4. 1971., 14.
*Zavičaj, II., br. 3, 1992., 13., Virovitica.
13. Lingvističko određenje hrvatskoga književnog jezika, J, 18, 1971., 129.–137.
*HH.
14. Između dviju krajnosti, *Hrvatski tjednik*, 25. 6. 1971., 14.
15. Banke i jezik, *Hrvatski tjednik*, 13. 8. 1971., 15.
16. Naraštaji i jezik, *Hrvatski tjednik*, 10. 9. 1971., 14.
17. U procijepima hrvatske lingvistike, *Hrvatsko sveučilište*, 13. 10. 1971., 1.
18. Problem norme u hrvatskom književnom jeziku, *Zbornik Zagrebačke slavističke škole*, 4, 1976., 229.–240. *Norme i normiranje hrvatskoga standardnoga jezika, zbornik, 1999., 182.–202.
19. Jahati ili jašiti? J, 33, 1985., 58.
20. Kad neuki poučavaju, *Glas Koncila*, 16. 3. 1986., 2. (Potpisano sa Profesor.)
21. Standardizacija – stabilizacija književnoga jezika, J, 35, 1988., 65.–77.
*HJČ. *Norme i normiranje hrvatskoga standardnoga jezika, zbornik, 1999., 212.–234.
22. O jeziku Statuta HFD, J, 35, 1988., 157.
23. Jezični nacionalizam po Josifu V. Buturliji, *Berekin*, 20, 1988., 18.–19., Split. *I u knjizi *Hrvatski jezik u političkom vrtlogu, Vedre priče, Prijedlog za ukidanje hrvatskog jezika*. Humoristički osvrt na hrvatsku jezičnu problematiku.
24. Laici uporno ometaju lingviste, Vj., 15. 7. 1989. (Panorama subotom, 19.)
25. Umjesto odgovora Ujčiću i Nežiću, Vj., 12. 8. 1989. (Panorama subotom, 19.)
26. Odgovor Privšeku i privšekovcima, Vj., 2. 9. 1989. (Panorama subotom, 22.–23.)
27. Hrvatski jezik u Kanadi i Australiji, *Glasnik HDZ*, I, br. 4–5, 1989., 61.–62.
28. Dva pogleda na osnivanje Katedre za hrvatski jezik i kulturu u Kanadi, J, 37, 1990., 156.
29. Jezik i politika, *Start*, 23. 6. 1990., 57.–77.
30. Hrvatski jezik i “Jezik” danas, J, 38, 1990., 1.–3.

31. Rečenica Slobodana Novaka, *Republika*, 47, 3–4, 1991., 191.–195.
32. Nekoliko napomena o jeziku Franje Tuđmana, *Hrvatska revija*, 42, 2, 1992., 313.–316. *HJD.
33. Kad se kida jezična tradicija, *Vj.*, 25. 11. 1992., 16 B. *HJD.
34. Kajkavska gramatika, *Vj.*, 23. 12. 1992., 18 B.
35. Ikavica, *Vj.*, 6. 2. 1993., 22. *HJD.
36. O jeziku javnih glasila, *Vj.*, 18. 9. 1993., 22.
37. Jezična raslojenost, *Filologija*, 22–23, 1994., 193.–199.
38. Hrvatski jezik, Domovinski odgoj, 1995., 353.–363. *2. izd. 1996.
39. Znanost u jeziku nije svemoćna, *J*, 43, 1996., 154.–155.
40. Novi unitarizam, *HS*, 27. 12. 1996., 6.
41. Tri odjeka, *HS*, 7. 2. 1997., 8.
42. O laicima u jezikoslovlju treći put, *HS*, 14. 2. 1997., 8.
43. Otvoreno pismo hrvatskim književnicima, *HS*, 6. 6. 1997., 8.
44. Hrvatski jezik u Bosni i Hercegovini, *J*, 45, 1997., 29.–34.
45. Osnovano Vijeće za normu hrvatskoga jezika, *J*, 45, 1998., 160.
46. Jezik, etnija i politika, u zborniku *Etničnost, nacija, identitet*, 1998., 191.–195.
47. Prilog raspravi, zbornik *Norme i normiranje hrvatskoga standardnoga jezika*, 1999., 315.–319., 336., 337.–338., 340., 347.
48. Malo razmišljanja o nazivima književni – standardni jezik, *F*, 21. 5. 2001.
49. Kroatocentrično, a ne zagrebocentrično jezično usustavljanje, *F*, 4. 6. 2001., 35.
50. Ivo Škarić u zrakopraznome prostoru, *F*, 17. 1. 2002., 35.
51. Prijedlog za ukidanje hrvatskoga jezika, *F*, 23. 1. 2003., 58. **Sjeverni Obzor*, 22. 12. 2003., Slavonski Brod.
52. Američka jezična prevlast, *F*, 4. 7. 2003., 50. *HH.
53. Političari i hrvatski jezik, *F*, 5. 9. 2003., 54.
54. Njemački slavisti o hrvatskome književnome jeziku, *F*, 3. 10. 2003., 54. *HH.
55. Književni je jezik uvijek politički izbor, *F*, 10. 10. 2003., 54. *HH.
56. Norma i politika, *F*, 17. 10. 2003., 54. *HH.
57. Mi u političkome vrtlogu, *F*, 24. 10. 2003., 54. *HH.
58. Zbrka oko jezičnoga standarda, *J*, 51, 2004., 46.–49.
59. Epitaf hrvatskomu jeziku, *F*, 3. i 10. 12. 2004., 49.

60. Otvoreno pismo Mirku Galiću, F, 7. 1. 2005., 49.
61. Hrvatski jezik, zakonodavstvo i ravnopravnost spolova, J, 53, 2006., 81.–87.
62. Horvatov sloga i zedinje, F, 23. 2. 2007., 16.
63. Još o hrvatskome jeziku u EU J, 55, 2008., 193.–195.
64. Die kroatische Literatursprache gestern und heute, u knjizi *ije/je/e/i – Jezični varijeteti i nacionalni identiteti*, 2009., 169.–178.
65. Hrvatski jezik i Europska unija, J, 56, 2009., 34.–35.
66. Hrvatski književni jezik njim samim, HS, 15. 5. 2009., 28.–29.
67. Govor na skupu Položaj hrvatskoga jezika, J, 56, 2009., 104.–105.
68. Brozovićeva borba za normiranje i priznavanje hrvatskih naglasaka, *Zadarski filološki dani – Zbornik radova*, Zadar, 2009., 387.–396.
69. Hrvatski književni jezik, ponajprije njim samim, J, 56, 2009., 161.–189. (Znatno proširen i promijenjen članak Hrvatski književni jezik njim samim HS, 15. 5. 2009., 28.–29.)
70. Hrvatski jezik u kolopletu jezikoslovnih, vremenskih i političkih prilika, J, 57, 2011., 43–46.

J. Hrvatsko-srpski jezični odnosi

1. Miodrag Lalević: Srpskohrvatski u mom džepu, J, 11, 1964., 94.–96.
- III.G b) Ljubav i stomak, Vj., 27. 3. 1966., 6. *HJČ.
- III.G b) Čime ćemo prevazići prevazilaženja?, Vj., 24. 4. 1966., 6. *HJČ.
2. Hrvatski izrazi u srpskoj varijanti, Vj., 11. 12. 1966., 6.
3. "Savremeni srpskohrvatski jezik" M. Stevanovića, J, 13, 1966., 123.–126.
4. Kemijska unifikacija, Vj., 22. 1. 1967., 10. (Prikaz knjige H. Ivekovića, *Unificirana jugoslavenska nomenklatura anorganske kemije*.) *HJP.
- III.I. Htijenja i ostvarenja Novosadskoga dogovora, J, 15, 1967., 3.–13. *Zbornik *Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata*, sv. 1, 1969., 199.–208. *HH.
5. O rječniku Matice hrvatske, *Kritika*, 1, 1968., 10.–24. *I u zborniku *Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata*, sv. 1, 1969., 25.–40. *HH.
6. Povodom objavljivanja jednog članka, J, 16, 1968., 30.–31. (O P. Iviću i varijantama.)
7. U lingvistici znanstvenost, u politici ravnopravnost, J, 16, 1968., 52.–60. *HH.
8. Za ravnopravnost u teoriji i praksi, *Odjek*, 1. 3. 1968., 15., Sarajevo. *Zbornik *Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata*, sv. 1, 1969., 209.–211. *HH.

9. O rječnicima, kritikama i protukritikama, *Kritika*, 5, 1969., 122.–139. I u zborniku *Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata*, sv. 1, 1969., 121.–138. *HH.
10. Za ravnopravnost, ali čega?, *J*, 16, 1969., 134.–147. *HH.
11. Na kraju polemike o rječnicima dviju Matica, *Letopis Matice srpske*, I, 1970., 77.–79., Novi Sad.
12. Varijante u dvojezičnim rječnicima, *J*, 18, 1970., 46.–50.
13. Dobronamjernima za razmišljanje, *J*, 18, 1971., 95. (O posebnosti hrvatskoga jezika.) *HH.
14. Ne može se cijepati ono što ne postoji – Važnost poznavanja povijesti našeg književnog jezika, *Hrvatski tjednik*, 16. 7. 1971., 11.
15. Opet – bez nas, *VL*, 20. 11. 1971., 8. (O inicijativi za jezični dogovor u Beogradu od 21. do 25. veljače 1972.)
- III.I. Lingvističko određenje hrvatskoga književnog jezika, *J*, 18, 1971., 129.–137. *HH.
16. Štokavština i današnji književni idiomi na njoj utemeljeni, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, knj. 7, sv. 1, 1985., 13.–27. (Referat na znanstvenom skupu Štokavsko narječje, 18. 4. 1980.) *HJČ.
17. Iz bliske prošlosti našega jezika (I), *J*, 35, 1987., 13.–17. (O nazivima hrvatski, srpski jezik.)
18. Iz bliske prošlosti našega jezika (II), *J*, 35, 1987., 48.–51. (O hrvatskome i srpskome jeziku.)
19. Jedan prihvatljiv argument, *J*, 35, 1988., 92.–94. (O posebnosti hrvatskog i srpskog književnog jezika.)
20. Odgovor Pavlu Iviću, *J*, 37, 1989., 60.–63.
21. Rashrvaćivanje i pohrvaćivanje, *Vj.*, 21. 3. 1991., 16.
22. Rashrvaćivanje prvo, *Vj.*, 4. 4. 1991., 14.
23. Rashrvaćivanje drugo, *Vj.*, 11. 4. 1991., 14.
24. Tanjug i Vjesnik, *Vj.*, 9. 5. 1991.
25. Promatrači, osmatrači i snabdjevači, *Vj.*, 11. 10. 1991., 10.
26. Ratni rječnik, *Vj.*, 24. 10. 1991., 8.
27. Ratni rječnik, *Vj.*, 31. 10. 1991., 13.
28. Hrvatska norma i srpski književni jezik, *J*, 39, 1991., 1.–4. *HJD.
29. Hrvatska pismenost, *Vj.*, 5. 3. 1992., 9. *HJD.
30. U “bratskim” zagrljajima, *Vj.*, 9. 4. 1992., 9. *HJD.

31. O hrvatsko-srpskim jezičnim razlikama, Vj., 1. 7. 1992., 19 B.
32. O hrvatskome i srpskome purizmu, Vj., 12. 8. 1992., 17 B, *HJD.
33. Stipe Šuvar, Vj., 14. 10. 1992., 17 B.
34. O hrvatskom prilogu unitarističkim nastojanjima, J, 39, 1992., 68.–73.
35. Pravo lice Pavla Ivića, J, 39, 1992., 96.
36. Hrvatski i srpski jezik, Vj., 19. 6. 1993., 22. *U knjizi HJD **Hrvatski jezik i srpski jezik*, AMAC, studeni 1995., 18., Frankfurt na M. **The Croatian and serbian Languages. Croatian Studies*, 41, 2000., 3.–5., New York.
37. Žučljiva obrana neobranjive tvrdnje, Vj., 28. 6. 1993., 22. (Odgovor M. Samardžiji o osamljenosti Lj. Jonkea.) *HJP.
38. Neopravdane optužbe, Vj., 7. 8. 1993., 23. (O tvrdnji M. Samardžije da su dva naraštaja hrvatskih jezikoslovaca ostavili samoga Lj. Jonkea u borbi sa srpskim unitaristima.) *HJP.
- III.A G.d) Jeftina politička lingvistika, *Glasnik HDZ*, 10. 12. 1994., 45.–46. (O mrkom medvjedu, Madžaru i srbizmima.) *HJP.
39. Hrvatski i srpski jezik u svjetlu europskih jezika, AMAC, 1994., 24.–26., Frankfurt na M., *HS, 21. 7. 1995., 8. *HH.
40. Kad Srbi imitiraju hrvatski, HS, 29. 11. 1996. *HH.
41. Znanstvena podloga hrvatskih vukovaca, J, 43, 1996., 167.–174. **Prvi hrvatski slavistički kongres*, Zbornik radova, 1997., 33.–40.
- III.I. Tri odjeka, HS, 7. 2. 1997., 8.
42. Naturščici na drumu, HS, 21. 2. 1997., 8.
43. Unitarističkoga grijeha nema na meni, VL, 9. 3. 1997., 23. *HJP.
44. Stjepan Babić kao unitarist ili Stjepan Babić partijskim očima, HS, 21. 3. 1997., 7. *HJP.
45. Hrvatski pisci u novosadskome ruhu, HS, 4. 4. 1997., 8.
46. O glagolu prometovati, HS, 10. 10. 1997., 8.
47. Hrvatski vukovci, Zbornik *Prvi hrvatski slavistički kongres*, 1997., 33.–40. (Izlaganje u Puli na zasjedanju Prvoga hrvatskog slavističkog kongresa.) *HH.
48. Za prestanak izdavanja hrvatskih književnih djela s krivotvorenim jezikom, J, 45, 1998., 90.–96.
49. O Guberininim pogledima na hrvatsko-srpske jezične razlike, J, 45, 1998., 176.–182. *HH.
50. Sumrak srpske filologije, J, 46, 1998., 36.–40.

51. Polovica ili polovina kao pitanje?, J, 47, 2000., 152.–155.
52. O krstu i kršćaninu i nadijevanju imena, J, 47, 2000., 155.–157.
53. Zar ćemo se uspoređivati sa Srbima?, VL, Prilog Revija, 27. 1. 2001., 29.–31.
54. Aralica i njegov lektor, F, 20. 9. 2001., 35.
55. Otadžbina je hrvatska riječ, F, 15. 11. 2001., 35. *HH.
56. Nova smišljotina: jugoslovenski jezici, F, 22. 11. 2001., 35.
57. Još malo o polovici i polovini, J, 48, 2001., 40.
58. Hrvati Srbima uzeli jezik, F, 28. 2. 2002., 35. *J, 52, 2005., 112.–113., Hrvati Srbima uzeli ili čak ukrali jezik *HH, pod naslovom Hrvati Srbima ukrali jezik.
59. U čemu nisu uspjeli hrvatski vukovci, F, 11. 4. 2002., 35. *HH.
60. U čemu su hrvatski vukovci uspjeli, F, 18. 4. 2002., 35. *HH.
61. Vraćanje jezične i pravopisne norme u hrvatski tok, F, 25. 4. 2002., 35. *HH.
62. Je li i Stjepan Babić bio vukovac?, F, 2. 5. 2002., 35. *HH.
63. Zašto sam branio Vuka Karadžića od Milke Ivić, F, 16. 5. 2002., 35. *HH.
64. Ivići i mi, F, 23. 5. 2002., 35. *HH.
65. Što su nam krivi hrvatski vukovci, F, 30. 5. 2002., 35. *HH.
66. Čudne neke riječi (1), F, 4. 7. 2002., 31. *HH.
67. Čudne neke riječi (2), F, 11. 7. 2002., 31. *HH.
68. Nazočan i nazočiti kao predmet ruganja, F, 12. 9. 2002., 31.
69. Nazočan i nazočiti u znanstvenome svjetlu, F, 19. 9. 2002., 33.
70. Nazočan i nazočiti kao velika tema, F, 26. 9. 2002., 33.
71. Je li ogledalo dobra hrvatska riječ?, J, 49, 2002., 112.–113.
72. Fabrijeva ljepotica, F, 21. 3. 2003.
73. Još uvijek ima i hrvatskih jezičnih unitarista, F, 12. 9. 2003., 54. *HH.
74. Značajke razlika između hrvatskoga i srpskoga, F, 19. 9. 2003., 54. *HH.
75. Pozitivna strana Novosadskoga dogovora, F, 26. 9. 2003., 54. *HH.
- III.I. Njemački slavisti o hrvatskome književnome jeziku, F, 3. 10. 2003., 54. *HH.
- III.I. Mi u političkome vrtlogu, F, 24. 10. 2003., 54. *HH.
76. Obznaniti je dobar hrvatski glagol, F, 27. 5. 2005., 23.
77. Ježeva kućica, ŠK, 30. 5. 2006., 13. (Izvorni naslov: Ježeva kućica s pedagoškoga gledišta.)
78. Uz Barčev članak O hrvatskim vukovima, J, 53, 2006., 64.–66.

79. Nastavlja se srpsko trabunjanje, F, 2. 2. 2007., 17.
80. Neki Eurounijci zagazili u unitaristički kal, F, 6. 4. 2007., 11.
81. Bitka za hrvatski jezik, F, 13. 4. 2007., 25. **Spremnost*, 24. 4. 2007., 9. Sydney, Australija.
82. Unitaristi u ofenzivi, F, 27. 4. 2007., 6.
83. Nova nametanja srpskohrvatskoga jezika, ŠK, 29. 5. 2007., 6.
84. Srpskohrvatski jezik opet, ŠK, 5. 6. 2007., 6.
85. Hrvatsko i srpski nesporazumi, ŠK, 12. 6. 2007.
86. Hrvatski jezični nesporazumi, ŠK, 19. 6. 2007.
87. Bujica riječi ili pouka mladim pjesnicima, J, 54, 2007., 74.–75. (O riječi slavina.)
88. Nedoumice o porijeklu i podrijetlu, J, 54, 2007., 118.–119.
- III.I. Hrvatski književni jezik njim samim, HS, 15. 5. 2009., 28.–29.
89. Ruganje – nova pojava u prijedlozima za najbolju riječ, J, 56, 2009., 150.–153.
- III.I. Hrvatski književni jezik, ponajprije njim samim, J, 56, 2009., 161.–169. (Znatno proširen i promijenjen članak Hrvatski književni jezik njim samim HS, 15. 5. 2009., 28.–29.)
90. Hrvatska i srpska hrvanja sa „srpskohrvatskim standardnim jezikom“, J, 57, 2010., 41.–47.
91. O natopljenosti unitarizmom današnjih srpskih jezičnih priručnika, J, 57, 2010., 148.–150.

K. O lektorima

1. O lektorskom paradoksu koji postaje pravilo, J, 32, 1985., 93.–95. *HJD.
2. Lektori i oni koji pišu, Vj., 22. 5. 1993., 22. *HJD.
- III.I. O jeziku javnih glasila, Vj., 18. 9. 1993., 22. *HJD.
3. Prevoditelj koji treba lektora nije prevoditelj, VL, 30. 3. 1995., 35.
4. Lektor – paradoks jezične kulture, J, 42, 1995., 12.
5. Jezik Ivane Brlić–Mažuranić, J, 42, 1995., 69.–76. **Zbornik radova sa znanstvenoga skupa o Slavonskome Brodu*, 2000., 423.–430., Slavonski Brod. *Odlomak u NBL, 27. 10. 1994., 10., Slavonski Brod. *HJSP.
6. Teze o lektorima, J, 43, 1995., 34.–40. *S nešto promijenjenim uvodom u Vijencu 23. 3. 2000., 18.

7. Hrvatski pisci pod lektorskim perom – Uz jezikoslovne aspekte Ježićeva priređivačkoga rada na Šenoinim djelima, HS, 5. 1. 1996., 16.–17. **Zbornik o Slavku Ježiću*, 1997., 117.–129.
8. Razmišljanja i pitanja o lektorima, HS, 2. 2. 1996., 5.
9. Lektori kao javni jezični savjetnici, J, 44, 1996., 74.–75.
10. Akademik je jasno rekao, NBL, 11. 12. 1997. (O lektoriranju Šegrte Hlapića.)
- III.J. Hrvatski pisci u novosadskome ruhu, HS, 4. 4. 1997., 8.
11. Kako treba izdavati starije hrvatske pisce, HS, 30. 5. 1997., 8.
12. Licemjerna sablazan zbog krivotvorenja Šegrta Hlapića, NBL, 13. 11. 1997., Brod n/S. *HJSP.
13. Lektori samo nepismenima, HS, 16. 1. 1998., 12.
- III.J. Za prestanak izdavanja hrvatskih književnih djela s krivotvorenim jezikom, J, 45, 1998., 90.–96.
- III.J. Aralica i njegov lektor, F, 20. 9. 2001., 35.
14. Je li Aralica (ne)pismen, F, 27. 9. 2001.
15. Još o pogrešakama u Araličinoj Ambri, F, 4. 10. 2001.
16. Trebaju li nam lektori?, F, 9. 5. 2003., 51.
17. Književnici i lektori, F, 16. 5. 2003., 51.
18. Lektori i prevoditelji, F, 23. 5. 2003., 51.
19. Prevoditelj Berislav Grgić i lektor, F, 6. 6. 2003., 51.
20. Lektori – nezavršena tema, F, 13. 6. 2003., 55.
21. Lektoriranje prijevoda, F, 8. 8. 2003., 54.
22. Zašto lektorsko pero zapinje za riječ ponekad?, J, 50, 2003., 148.–150.
23. Preradovićev *Putnik* pod udarom redaktora i lektora, J, 50, 2003., 161.–168. *HJSP.
24. Sam svoj lektor, J, 56, 2009., 200.
25. Jezične zgode iz Borbine lektorske službe, J, 57, 2011., 17–20.

L. Povijest hrvatskoga književnoga jezika

1. Jezične zasluge jednog ilirca, Vj., 17. 4. 1966., 6. (O B. Šuleku)
2. Jezik starih hrvatskih pisaca u Slavoniji, *Godišnjak Ogranka MH*, 6, 1968., 71.–84., Vinkovci. *HJSP.
3. Dušebrižnički daltonizam, *Front*, 2, 8. 1. 1971., Beograd. (U izvorniku Dušobrižnički, O Strossmayerovu jugoslavenstvu.)
4. Skerlićevo rješenje neprihvatljivo, *Front*, 12. 2. 1971., 16.–17., Beograd.

5. Još o početku hrvatskog književnog jezika, *Hrvatski tjednik*, 27. 8. 1971., 14.
6. Hrvatski književni jezik u preporodno doba, *Susreti – zbornik radova sa susreta hrvatskih studenata u inozemstvu*, 1986., 146.–157., Zagreb–Bochum. *HJČ.
7. Gundulićev jezik prema suvremenome hrvatskome književnom jeziku, *Forum*, 28, 57, 5–6, 1989., 534.–548. *HJČ.
8. (U suautorstvu s D. Brozovićem.) Iz bliske prošlosti našega jezika (III), J, 37, 1990., 121.–126. (O Blažu Jurišiću i hrvatskome pravopisu.)
9. Jezik i stil Grge Čevapovića, *Zbornik radova o fra Grguru Čevapoviću*, 1990., 135.–145., Osijek. *HJSP.
10. Rat, Vj., 8. 8. 1991., 10.
11. Borba i pobjeda, Vj., 3. 10. 1991., 10.
12. Iz bliske prošlosti našega jezika (IV), J, 39, 1991., 51.–53.
13. Jezik Rituala rimskog – važna sastavnica u razvoju hrvatskoga književnog jezika, *Filologija*, 18, 1990., 73.–79. *Bartol Kašić *Zbornik radova o životu i djelu*, 1994., 95.–100., Zadar. *Usp. u knjizi HJD članak Teze o jeziku Kašićeva Rituala rimskoga.
14. Hrvatski na BBC i Glasu Amerike, J, 39, 1992., 128.
15. Razbarušeni sudovi o hrvatskim jezikoslovcima (1), Vj., 6. 3. 1993., 26. *HJP.
16. Razbarušeni sudovi o hrvatskim jezikoslovcima (2), Vj., 13. 3. 1993., 22. *HJP.
17. 150 godina hrvatske riječi u Hrvatskome saboru, Vj., 12. 6. 1993., 26. *HJD.
18. O lomovima hrvatskoga književnog jezika, J, 40, 1993., 135.–141. *HJD.
19. Jezično povjerenstvo MH prestalo postojati, J, 41, 1993., 31.–32.
20. Šegotine netočnosti, mala iskrivljavanja i velika optužba, Vj., 27. 12. 1993., 36.
21. Jezik hrvatskoga Očenaša, *Bogoslovska smotra*, 1–4, 1994., 313.–315. *HJD.
22. Kuna nije iz prsta isisana, Vj., 22. 5. 1994., 50.
23. Je li imenica ravan hrvatska riječ?, J, 43, 1996., 192.
24. Novosadski dogovor, *Hrvatski leksikon*, II, 1997., 186.
25. Mati Šimundiću ukratko, HS, 26. 9. 1997., 8. *HJP.

26. Poticaji i podaci za raspravu o početku hrvatskoga književnoga jezika, J, 45, 1998., 121.–128.
27. Šulekov doprinos današnjemu hrvatskom književnom jeziku, *Zbornik o Bogoslavu Šuleku*, 1988., 17.–25.
28. Jezik i pravopis Marijana Jaića, *Jaićev zbornik*, 1998. *HJSP.
29. O dijalektalnoj podlozi hrvatskoga književnog jezika, J, 47, 1999., 77.–80.
- III.K. Jezik Ivane Brlić–Mažuranić, J, 42, 1995., 69.–76. **Zbornik radova sa znanstvenoga skupa o Slavonskome Brodu*, 2000., 423.–430., Slavonski Brod. *Odlomak u NBL, 27. 10. 1994., 10., Slavonski Brod. *HJSP.
30. O jeziku i stilu Huga Badalića, NBL, prilog Brodski pogledi, 20. 9. 2001., 8.–9., Slavonski Brod.
31. Zagrebačka filološka škola, F, 21. 3. 2002., 35. *HH.
32. Primjer jezika zagrebačke filološke škole, F, 28. 3. 2002., 35. *HH.
33. Zasluge hrvatskih preporoditelja, F, 4. 4. 2002., 35. *HH.
34. O današnjim problemima prevođenja Biblije, J, 49, 2002., 43.–56.
35. Suđenje zbog hrvatskoga jezika, J, 49, 2002., 77.–78.
- III.G d) Razgodak kao časni starina, J, 49, 2002., 108.–109. *THP.
36. Nazivi za dječje pjesmice i ritmičke igre, J, 49, 2002., 111.–112.
37. Jezična politika profesora Jonkea, F, 9. 5. 2002., 35. *HH.
38. O jeziku Dionizija Švagelja, *Zbornik o Dioniziju Švagelju*, 2002., 61.–70., Vinkovci. *HJSP.
39. Pogled na jezik Stjepana Marjanovića (Izlaganje na znanstvenom kolokviju o životu i djelu Stjepana Marjanovića 26. rujna 2002.) *HJSP.
40. 700 godina hrvatskoga Očenaša, F, 22. 8. 2003., 54.
41. O jeziku Ivana Velikanovića (Izlaganje na znanstvenom skupu o fra Ivanu Velikanoviću u Slavonskom Brodu 21. i 22. studenoga 2003.) *HJSP.
42. Jezik i stil Huga Badalića, *Hugo Badalić – Zbornik o 150. godišnjici rođenja*, Slavonski Brod, 2005., 75.–86. *HJSP.
43. Zasluge profesora Ljudevita Jonkea za hrvatsko jezikoslovlje, J, 54, 2007., 82.–86.
44. Nekoliko bilježaka o mučnim trenutcima Ljudevita Jonkea, J, 54, 2007., 193.–194.
45. Hrvatski jezik za komunističkoga razdoblja, J, 56, 2009., 106.–114.
46. Bakarić i hrvatski književni jezik, J, 56, 2009., 115.–120.

M. O Deklaraciji

1. Kako smo pripremali Deklaraciju, Vj., 15. 2. 1991. *I u knjizi *Deklaracija*, 3. izd., 101.–106.
2. Pogovor, u djelu *Deklaracija o hrvatskome jeziku*, 1991., 44.–46.
3. O Deklaraciji, J, 39, 1991., 32.
4. Prilog raspravi o Deklaraciji, *Hrvatska revija*, 41, 1/2, 1991., 224.–228.
5. Deklaracija, Vjesnik i ja, Vj., 18. 3. 1992., 2.
6. Nisam za mitove (Bakarić i Deklaracija), Vj., 7. i 21. 4. 1992., 5.
7. Deklaracija i Bakarić, J, 40, 1993., 160.
8. Deklaracija, *Slobodna ili Nedjeljna Dalmacija*, ožujak 1993., Split.
9. Deklaracija – međaš dvaju razdoblja, J, 44, 1997., 81.–85. *I u knjizi *Deklaracija*, 207.–212.
10. Deklaracija, HS, 14. 3. 1997.
11. Sedam sastavljača Deklaracije, HS, 11. 4. 1997., 8.
12. Deklaracija – činjenice i pretpostavke, J, 55, 2008., 12.–19. **Kolo*, 1–2, 2009., 102.–111.
13. O Deklaraciji – činjenice i pretpostavke, *Kolo* 1–2/2009., 102.–111.

IV. Intervjui, razgovori i izjave o jeziku

1. Muški mačak (Vlado Burić), Arena. 1982./1983.
2. Kako ih zvati (Vlado Burić), *Svijet*, 4. 3. 1983. (O riječi vojnkinja.)
3. Riječi nisu novac (Jasmina Kuzmanović), *Danas*, 24. 7. 1990., 36.–38.
4. Nove stare riječi – Iz usta nam čupali jezik (Vlado Burić), *Vikend*, 23. 11. 1990., 12.
5. Nema više trgovanja jezikom (Mladen Tomašinjak), *ŠK*, 16. 4. 1991., 3.
6. Spremamo hrvatski rječnik (Josip Pavičić), Vj., 8. 6. 1991., 10.
7. Izjava duga odjeka (Mirjana Jurišić), VL, 9. 3. 1992., 15.
8. Hrvatski jezik – moja ljubav (Antun Šimunić), *Podravski tjednik*, 1. 4. 1992., 2.
9. Zar matematika na ekavici?, Vj., 26. 9. 1992., 20 B.
10. Misle da sam jezični moćnik. Intervju s Mirjanom Dugandžijom, Vj., 13. 3. 1993., 18.
11. Pravopis iz bunkera, s Josipom Šmidtom, *Slobodna Dalmacija*, 21. 6. 1994., 8., Split. *Dio prenesen u VL, 23. 6. 1994., 18.

12. Pitanja jezične terminologije, *Okrugli stol*, 246.–247. i 254.–256.
13. O jeziku otvoreno, *Prosvjeta*, 5–6, 1994., (4–9).
14. U jeziku ništa nije crno-bijelo, VL, 19. 2. 1995., 18.–19.
15. Ne treba nam jezična cenzura, VL, 11. 6. 1995., 17.
16. Hrvatski pretjeranci prave jezičnu zbrku (Živana Morić), Vj., 26. 11. 1995., 19. *Odlomak u Vj., 20. 2. 1995., 16.
17. “Limunika” protiv “grejpfruta”, *Slobodna Dalmacija*, 28. 5. 1996., prilog *Forum*, 2.–3., Split.
18. Hrvatski je književni jezik uvijek bio puristički usmjeren, *Glede*, 3, 1–2, 1999., 6.–9., Osijek.
19. Senzacije zbog 400 riječi, *Hrvatski obzor*, 29. 5. 1999., 32.–34.
20. Jezikoslovci protiv vraćanja talijanskoga naziva Brioni, VL, 24. 6. 1999., 3.
21. Za nepismenost nije krivnja samo u pravopisu, Vj., 21. 11. 1999., 31.
22. Jezik i politika: mijenja li se promjenom vlasti odnos prema hrvatskome jeziku, VL, 18. 3. 2000., 29.–31.
23. Izjava o značenju natjecanja iz poznavanja hrvatskoga jezika, XI državno natjecanje upoznavanju hrvatskoga jezika, Vinkovci, 2006., 6. *Dio prenesen u *Feral Tribune*, 27. 10. 2006., 3.

V. Reagiranja o raznome

1. Stjepan Ilijašević (1814.–1903), *Glas mladih*, 4, 1952., Slavonski Brod.
2. Luka Ilić, *Vidici*, 1, 1952., 15.–16., Slavonski Brod.
3. O grobu i posljednjim danima Frana Mažuranića, *Republika*, 7–8, 1961., 50.
4. Pobudno hodočašće, *Glas Koncila*, 11. 9. 1983., 9. (Potpisano sa B.)
5. Razmišljanje o patnji, *Kana*, 18, 1, 1987., 32.–33. (Nepotpisan)
6. Srbi i hrvatska domovina, *Glasnik HDZ*, 9, 1990., 47.
7. Rekli su... (Izjava o Vjesniku), Vj., 25. 6. 1990., 8.
8. Povijest na povijesnom popravku, *Start*, 7. 7. 1990., 76.–77. (O Matici hrvatskoj.)
9. Nekoliko pogleda na našu školu, *Glasnik HDZ*, 16, 17. 8. 1990., 29.
10. O nekim pogledima Marije Valtorte, *Crkva u svijetu*, 24, 4, 1990., 364.–368., Split.
11. Pozdravna riječ Akademika Stjepana Babića, *Godišnjak Ogranka MH Vinkovci*, 8, 12, 1991., 25.–26., Vinkovci.

12. Pozdravni govor na obnoviteljskoj skupštini HKD Napredak, hrvatski narodni kalendar za 1991., 1990., 291.–292., Sarajevo.
13. “Demokrati” nameću tutorstvo, VL, 9. 6. 1991., 20. (O JAZU.)
14. Izjava na pitanje: Kako doživljavate agresiju na Hrvatsku i Sloveniju, VL, 5. 7. 1991., 9.
15. Zlodjela i srpski episkopi, Vj., 12. 10. 1991., 9.
16. Đenerali ne shvaćaju svoju tragediju, Vj., 23. 10. 1991., 9.
17. Dubrovnik – ranjeni labud, *Marulić*, 25, 1, 1992., 9.–12. *(Nešto malo dotjeranija verzija) Vojo Šiljak, *Srcem u radio*, 1992., 209.–212.
18. Budućnost Matice hrvatske, *Glasnik*, 93, 1992., 36.–37.
19. Mladi katolici u crkvenim klupama, *MI – List mladih*, srpanj – rujan 1992., 6.
20. Hrvoje Iveković, *Kolo*.
21. ‘Ući ću u Sabor!’, VL, 2. 2. 1993., 6.
22. Intervju s Novinarskom grupom Osnovne škole, Banija, Karlovac, Kapljice Kupe, 1992/93, Karlovac.
23. (Iz ocjene) T. Vuković i E. Bojović, Pregled srpskog antisemitizma, 1992., (na omotnici).
24. (Riječ na skupštini Ogranka MH u Zaprešiću 7. 6. 1992.), *Zaprešićki godišnjak* ‘92, 1992., 54.–55., Zaprešić.
25. Teško je opraštati, *Glas Koncila*, 30. 5. 1993., 2.
26. O iseljeništvu, *Hrvatska revija*, 1–4, 1992. Korabljica, 1, 26.–27.
27. Obrana Tadijanovićeve narcisoidnosti [bibl. podatak nepoznat]
28. Tražite pošteniji put do stana, *Novi list*, 30. 1. 1994., 4., Rijeka. (Objavljeno bez dopuštenja.)
29. Molitva i mir, *Don Bosco danas*, 1. 3. 1994., 31.–32.
30. Uredništvu Posavske Hrvatske!, *Posavska Hrvatska*, 22. 4. 1994. (Objavljeno bez dopuštenja.)
31. Za trajan spomen poginulim borcima, *Posavska Hrvatska*, 20. 5. 1994., 2.
32. Boričevac su zaboravili, Vj., 5. 6. 1994., 58.
33. Izjava o MH, *Vijenac*, 23. 6. 1994., 5.
34. O programu književnosti u srednjoj školi, *Vjesnik HAZU*, 3–4, 1994., 73.–74.
35. Demagoško pismo, *Posavska Hrvatska*, 29. 7. 1994., 2., Slavonski Brod.
36. Mesić pokušava prodavati maglu, *Posavska Hrvatska*, 5. 8. 1994., 2., Slavonski Brod.

37. Hrabro i časno za svoju hrvatsku domovinu, *Hrvatski vojnik*, 4. 11. 1944., 112. **Obzor*, 28. 10. 1994., 1., Oriovac.
38. Zać ne izreke Hrvatov?, *Hrvatske novine*, 18. 11. 1994., 11., Željezno.
39. Časno pero u pogrešnoj tinti, *Vj.*, 6. 12. 1994., 26.
40. Ivo Horvat opet zglajzao, *Vj.*, *12. 1994.
41. Izjava za Najveći kulturni događaji 1995. u Hrvatskoj, *Vj.*, 29. 12. 1995., 32.
42. Izjava o Kulturnome obzoru, *VL*, 11. 2. 1996.
43. Na redu je školstvo, *ŠK* [bibl. podatak nepoznat]
44. Krivi su oni koji su šutjeli, *Vj.*, 12. 4. 1996., 42.
45. Milan Đukić sve okreće naopako, *Vj.*, 26. 4. 1996., 11.
46. Potvrda Tinova diktiranja prijevoda izravno iz knjige, *Vj.*, 8. 7. 1996., 11.
47. Spomenik prešućivanomu – Govor prilikom otkrivanja spomenika Slavku Ježiću u Dubravi kod Vrbovca 29. 9. 1996., *HS*, 4. 10. 1996., 12. **Zbornik o Slavku Ježiću*, 1997., 232.–234.
48. Izjava za Kulturni događaj godine, *Vj.*, 2. 1. 1997., 16.–17.
49. “Život sa suvremenima”: Nepovijesno pisanje povjesničara Brandta, *Vj.*, 13. 2. 1997.
50. Mnogima Brandt duguje ispriku, *Slobodna Dalmacija*, 19. 3. 1997., 10., Split.
51. Bit će pamćen po tome što je svojim pisanjem prezreo i povijest i povijesne postupke – tako je dr. Brandt pokopao sebe i kao čovjeka i kao povjesničara, *Vj.*, 17. 4. 1997., 11.
52. Zašto su horoskopi besmisleni? *MAK - Mali koncil*, 2, 1997., 5.
53. Na žalost, Budak je ipak rekao, *Marulić*, 3, 1997., 583.–585.
54. Brodski list kritičkim očima, *Brodski list*, 10. 9. 1998., 24., Slavonski Brod.
55. Pred izlaskom zbornika o fra Marijanu Jaiću, Gotovo nepoznat – a napisao tisuće stranica, *Brodski list*, 10. 9. 1998., 45., Slavonski Brod.
56. (Iz ocjene Tome Matica), *Zbornik o Tomi Matici*, 1998. (4. omotna).
57. Predgovor, *Jaićev zbornik*, 1998.
58. O nakladi Vinca, *Jaićev zbornik*, 1998.
59. Valentićevi automobili, *Novi list*, 22. 3. 1999. (Izvadak iz govora, bez dopuštenja), Rijeka
60. Uzalud učitelji, Zagreb djeluje sam svojom snagom, *Vj.*, 10. 4. 1999., 11. *I u knjizi *Zašto volim Zagreb*, 2000., 252.

61. Deseta obljetnica uspješnoga puta, *Spomen knjiga – Deset godina Hrvatske demokratske zajednice*, 1999., 309.–310. *Izvadak u *Glasniku HDZ*, 26. 6. 1999., 12.
62. Savjete daju stručnjaci i nestručnjaci, VL, 28. 11. 1999., 42.
63. Znao je pravu narav hrvatskoga književnog jezika (Izjava povodom smrti F. Tuđmana), Vj., 12. 12. 1999., 19.
64. “Bog zna i po krivim crtama pravo pisati”, *Glas Koncila*, Božić, 1999., 16. *Djelić i u VL, 4. 1. 1999., 14.
65. Izjava o kulturnome događaju godine (1999.). Vj., 29. 12. 1999., 19.
66. Vic poznatih, VL, 26. 3. 2000., 41.
67. Dvanaest tema za buduće članke, J, 47, 2000., 157.–158.
68. Za prirodno domaće povrće, Vj., 14. 9. 2006., 16.
69. O malome ratnome dnevniku, F, 8. 12. 2006., 19. (Politički članak povodom prigovora što je u obvezatnu lektiru unesen Mali ratni dnevnik Stjepana Tomaša.)
70. Još o nesretnoj sudbini dr. Ivana Šretera, J, 55, 2008., 76.–78.
71. Kako su rušeni minareti zagrebačke džamije, *Marulić* 83.
72. Neistine Denisa Kuljiša, napisan 28. 7. 2007.
73. Još o hrvatskome jeziku u Europskoj Uniji. Uz članak Marija Grčevića, J, 55, 2008., 193.–195.
74. Nazovilingvistika Snježane Kordić, J, 57, 2010., 150.–151.
75. Kaše Snježane Kordić, Komentar uz članak Z. Pandžića, J, 57, 2010., 154.
76. O međunarodnome priznanju hrvatskoga jezika, J, 58, 2011., 22.–23.

VI. Razno jezikoslovno

1. Naša posla, Vj., 7. 8. 1966., 6.
2. Rječnik (u knjizi S. Košutić, D. Popović-Dorofejeva, B. Belan, *Pet stoljeća hrvatske književnosti*, 1984., 529.–530. (Nepotpisano)
3. Pranjковиć kao tumačnik, *Danas*, 24. 3. 1992., 6.
4. Pranjковиć kao tumačilac, *Danas*, 7. 4. 1992., 6.
5. Pranjковиć kao odustanik, *Danas*, 21. 4. 1992., 4.
6. Križaljke i križaljkaši, HS, 6. 12. 1996., 8.
7. Odnos Stjepana Ivšića prema hrvatskome književnome jeziku, *Zbornik Stjepan Ivšić i hrvatski jezik*, 1996., 25.–31. *HJSP (Usp. ovdje i članak Stjepan Ivšić kao prognanik i kao učenjak.)

8. Imenica veće(r) na radiju i televiziji, HS, 13. 6. 1997., 8.
9. O Ljudevitu Jonkeu s izmišljenih polazišta, HS, 27. 6. 1997., 30.
10. Jonke – jezikoslovac rođen pod nesretnom zvijezdom, HS, 25. 7. 1997., 32.
11. O žvakanju graha sa svojim slušačima, HS, 12. 9. 1997. *HJP.
12. O Ljudevitu Jonkeu i meni, HS, 19. 9. 1997., 8. *HJP.
13. Problemi rječnika novih riječi u hrvatskome jeziku, *Filologija*, 30–31, 1998., 9.–15.
14. Pokojni predsjednik, Aralica i njegov lektor, F, 11. 10. 2001., 35.
15. Prometovati kao jezični problem, F, 1. 11. 2001., 35. *HH.
16. O jezičnoj logici zbog vozne karte za vlak, F, 8. 11. 2001., 35. *HH.
17. Lijepa je sloga, ali činjenice ipak treba priznati, VL, 28. 2. 2002., 45.
18. O glagolu opetovati, J, 49, 2002., 114.–115.
19. Broj riječi u rječniku, F, 25. 4. 2003.
20. Ikavica i kulen, F, 29. 8. 2003., 54.
21. I na sitnim se pitanjima ima što naučiti, F, 1. 8. 2008., 65.
22. Tonidba Renata Baretića, F, 22. 8. 2008., 64.
23. Smokvik Srđana Mladinića, F, 5. 9. 2008., 19.
24. Jezični amater u lingvističkom loncu (moj naslov stavljen u nadnaslov: Dragičevićovo jezikoslovlje), F, 21. 11. 2008., 6.
25. Hrvatski jezik u molitvi svete krunice, J, 56, 2009., 31.–32. VII.

VII. Prikazi, ocjene i osvrti

1. Dugo očekivana knjiga, *Studentski list*, 4. 6. 1952. (Prikaz gramatike BHŽ.)
2. Nekoliko riječi o “Gramatici”, Vj., 1. 8. 1952., 5. (Prikaz gramatike BHŽ.)
3. Treća godina časopisa “Jezik”, *Narodni list*, 1. 4. 1955.
4. “Filologija” broj 2, Vj., 26. 5. 1960., 8.
5. Velik uspjeh naše leksikografije, *Matica*, 6, 1960., 181.–182. (O Akademijinju rječniku.)
6. U Splitu i Zagrebu održan XI. seminar za strane slaviste, *Matica*, 11, 1960., 340.–342.
7. Razvoj naše slavistike, Vj., 28. 9. 1961., 5.
8. H. H. Christmann: *Strukturelle Sprachwissenschaft*, *Suvremena lingvistika*, 1, 1962., 9.
9. Priznanje istaknutom slavisti, Vj., 22. 5. 1963., 5. (O zborniku u čast S. Ivšiću.)

- III.J. Miodrag Lalević: *Srpskohrvatski u mom džepu*, J, 11, 1964., 94.–96.
10. Šire značenje slavističkog kongresa, Vj., 26. 9. 1965.
11. Sitni prigovori ne umanjuju vrijednost, Vj., 13. 2. 1966., 9. (Prikaz knjige Lj. Jonkea, *Književni jezik u teoriji i praksi*. Naslov uredništva Vjesnika, u izvorniku: Zapažen uspjeh vrijedne knjige.)
- III.J. “Savremeni srpskohrvatski jezik” M. Stevanovića, J, 13, 1966., 123.–126.
12. Koristan, ali teško dostupan rječnik, J, 14, 1966., 30.–32. (Prikaz rječnika J. Matešića *Rückläufiges Wörterbuch*.)
- III.J. Kemijska unifikacija, Vj., 22. 1. 1967., 10. (Prikaz knjige H. Ivekovića, *Unificirana jugoslavenska nomenklatura anorganske kemije*.) *HJP.
- III.J. O rječniku Matice hrvatske, *Kritika*, 1, 1968., 10.–24. I u zborniku *Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata*, sv. 1, 1969., 25.–40. *HH.
13. Svjetla i sjene u našoj slavistici, J, 17, 1969., 60.–63. (Osvrt na VI kongres jugoslavenskih slavista.)
- III.J. Na kraju polemike o rječnicima dviju Matice, *Letopis Matice srpske*, 1, 1970., 77.–79., Novi Sad.
14. Most u čarobni svijet lingvistike, *Kolo*, 1, 1970., 105.–110. (O *Enciklopedijskom rječniku lingvističkih naziva* R. Simeona.)
- III.J. Varijante u dvojezičnim rječnicima, J, 18, 1970., 46.–50.
15. *Hrvatski tehnički rječnik*, J, 18, 1971., 91.–95. (O Tehničkom rječniku V. Dapca.) *Polovica teksta u zborniku *Hrvatski inženjerski savez*, 1998., 86.–89. *Isto u *Mehanizacija šumarstva*, 23, 1998.
16. Neprihvatljive postavke u Osnovama nastavnog plana i programa škola drugog stupnja u SR Hrvatskoj, *Kritika*, 17, 1971., 369.–372.
17. I prekasno i prerano, *Hrvatski tjednik*, 8. 10. 1971., 15. (Osvrt na Jezični savjetnik S. Pavešića i suautora.)
18. Naizgled tanka knjižica, J, 22, 1975., 145.–154. (Ocjena Silić–Rosandićeve knjige *Osnove fonetike i fonologije hrvatskog književnog jezika*.)
19. Sva prezimena SR Hrvatske, J, 24, 1977., 126.–127. (Prikaz knjige *Prezime-na SR Hrvatske*.)
20. Filatelija i jezik – Zrnčičev priručnik u nevještima rukama, *Filatelija*, 3–4, 1978., 56.–57.
21. *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika JAZU*, zbornik *XXVIII seminar za strane slaviste Zadar–Budva 1.–21. VIII. 1977.* – Predavanja, 1978., 27.–36., Titograd.

22. Klaićev *Rječnik stranih riječi*, J, 26, 1978., 23.–29.
23. Nova i cjelovita slika povijesti hrvatskoga književnog jezika, J, 26, 1979., 119.–123. (Ocjena studije Dalibora Brozovića, *Hrvatski jezik ...*) *HJD.
24. Korijeni hrvatskoga književnog jezika, J, 27, 1979., 23.–26. (Ocjena knjige Zlatka Vincea, *Putovima hrvatskoga književnog jezika.*) *HJD.
25. Stanje slavistike u SR Hrvatskoj, J, 27, 1980., 39.–47.
26. "Jezik" – časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika, *Spomenica HFD 1950.–1980.*, 1980., 75.–88.
27. Znanstveni skup o leksikologiji i leksikografiji, *Suvremena lingvistika*, 21–22, 1981., 90.–91.
28. O jezičnom dijelu novoga plana i programa, J, 28, 1981., 150.–154.
29. Petar Skok kao lingvist, zbornik *Jugoslovenski seminar za strane slaviste*, 32, 1981., 111.–118., Beograd. (Predavanje na XXXII. jugoslavenskom seminaru za strane slaviste 6. 8. 1981.)
30. Rječnik naseljenih mjesta i njihovih etnika i ktetika (Završni izvještaj), *Bilten Zavoda za lingvistiku*, 4, 1981., 53.–59.
31. O kritici uređivačke politike časopisa Jezik, J, 31, 1983., 52.–55.
32. Babukić, Vjekoslav (Alojzije), *Hrvatski bibliografski leksikon*, 1, 1983., 311.–313.
- III.G e) *Naša prezimena i imena*, J, 33, 1986., 125.–127. (P. Šimunović: *Naša prezimena ...*) *Preneseno i u *Zajedničar*, 29. 10. 1986., 12. *HJD, pod naslovom Naša prezimena.
33. Slavenska sociolingvistička problematika, J, 34, 1987., 92.–95. (Osvrt na knjige Petra Branga i Monike Züllig, *Kommentierte Bibliographie zur Slavischen Soziolinguistik.*)
34. Katičićeva sintaksa – visok domet naše i svjetske lingvistike, *Forum*, 3–4, 1988., 325.–333.
35. Nekoliko napomena uz prikaze Sintakse hrvatskoga književnog jezika Radoslava Katičića, J, 36, 1988., 54.–56.
36. "Enciklopedija Jugoslavije" o hrvatskom književnom jeziku, J, 36, 1989., 96.
37. Novi, prihvatljivi glasovi, *Borba*, 6. 6. 1989., Beograd. *Dio prenesen u Vj. 8. 6. 1989., 5., pod naslovom Novi glasovi iz SANU i dvije stare sumnje.
38. Osmojezični enciklopedijski rječnik, J, 37, 1990., 93.–96.
39. Strana monografija o glagolskim oblicima hrvatskoga književnog jezika, J, 37, 1990., 126.–128. (Prikaz knjige, Leopold Auburger, *Verbmorphologie der kroatischen Standardsprache.*)

40. Predgovor, u djelu Ivan Šugar, *Latinsko-hrvatski i hrvatsko-latinski botanički leksikon*, 1990.
41. Spasonosna knjiga, Vj., 18. 10. 1991., 10. i 7. 11. 1991., 9. (O knjizi V. Brodnjaka *Razlikovni rječnik srpskog i hrvatskog jezika*.) *Dio prenesen i u ŠK, 5. 5. 1992., 12. **Taj hrvatski*, 162.–165. *HJD.
42. Brodnjak praktičar, Vj., 7. 11. 1991., 9.
43. Šire od naslova, ŠK, 19. 11. 1991., 5. (O Brodnjakovoj knjizi *Razlikovni rječnik*.) **Taj hrvatski*, 177.–180.
44. O Brodnjakovu rječniku sa slabije strane, *Prevoditelj*, 15, 55–56, 1991., 33.–36. **Taj hrvatski*, 1992., 239.–243. *HJD.
45. (O Brodnjakovu rječniku na omotnici njegove knjige), 1991.
46. Brodnjakov spomenik riječima, Vj., 19. 3. 1992., 9. **Taj hrvatski*, 1992., 261.–262. *HJD, pod naslovom Vladimiru Brodnjaku u spomen.
47. Tri hrvatske gramatike, Vj., 26. 3. 1992., 7.
48. Jezični priručnik Marijana Krmpotića, J, 40, 1992., 17.–24. (*Opširan prikaz M. Jurišić u VL, 12. 12. 1992., 56., pod naslovom Loša dijagnoza, gora terapija.) *HJP.
49. Nastolna knjiga (o Brodnjakovu rječniku). **Taj hrvatski*, 1992., 213.–218.
50. Slovnica Blaža Jurišića, Vj., 5. 1. 1993., 23 B.
51. Šepava obrana, VL, 27. 1. 1993., 43. (Obrana članka o Krmpotićevu Jezičnom priručniku.) *HJP.
52. Velika biblijska konkordancija – velik prinos jezičnoj kulturi, Vj., 20. 2. 1993., 28. *HJD.
53. Tomo Maretić, *Portreti hrvatskih jezikoslovaca*, 1993., 137.–143. *HH. *HJSP, pod naslovom Gramatičar Tomo Maretić.
54. Ljudevit Jonke, *Portreti hrvatskih jezikoslovaca*, 1993., 271.–277.
55. Hrvatski jezikoslovac Bulcsú László, Vj., 3. 7. 1993., 22. *HJD.
56. Lászlóva jezikoslovna gozba, Vj., 10. 7. 1993., 22. *HJD.
57. O čemu sam dosad pisao, Vj., 31. 7. 1993., 22.
58. O jeziku Glasa Koncila, Vj., 21. 8. 1993., 22. *Dio prenesen u *Glas Koncila*, 28. 8. 1993., 13. *HJP.
59. Jezična politika Dalibora Brozovića, Vj., 6. 11. 1993., 22.–23. *HJD.
60. O jeziku Miroslava Krležu, J, 41, 1993., 33.–40.
61. Vidljivi i nevidljivi rad Dragutina Boranića, *Zaprešićki godišnjak*, 95, 1996., 166.–169., Zaprešić.

62. Petnaestak cveba iz Jezikova uredničkoga kuglofa, J, 44, 1996., 23.–29.
- VI. Odnos Stjepana Ivšića prema hrvatskome književnome jeziku, *Zbornik Stjepan Ivšić i hrvatski jezik*, 1996., 25.–31. *HJSP (Usp. ovdje i članak Stjepan Ivšić kao prognanik i kao učenjak.)
63. Knjiga za terminologe svih struka, J, 46, 1998., 28.–29. (Prikaz knjige Milice Mihaljević, *Terminološki priručnik*.)
64. Hrvatsko kazališno nazivlje, J, 46, 1999., 193.–195. (Prikaz knjige Đurđe Škarić, *Hrvatsko kazališno nazivlje*.)
65. *Hrvatski jezični savjetnik* – svaštara nesložne braće, Vj., 24. 9. 1999., 20. i 25. 9. 1999., 21.
66. Smicalice nisu nikakav odgovor, Vj., 29. 10. 1999., 20. (Odgovor autorima i ocjenjivačima *Hrvatskoga jezičnoga savjetnika*.)
67. Jezični savjetnici, *Vijenac*, 23. 3. 2000., 24.
68. Novi rječnik hrvatskoga jezika, Vj., 12. 2. 2000., 15.
69. Križaljke, križaljke..., F, 10. 1. 2002., 35. (Prikaz *Velikoga enigmatskoga rječnika*.)
70. Stamać kao prevoditelj, F, 30. 5. 2003., 55.
- III.K. Prevoditelj Berislav Grgić i lektor, F, 6. 6. 2003., 51.
71. Pregled novijih jednojezičnih rječnika hrvatskoga jezika, J, 50, 2003., 113.–115. *U HH, kao dio članka Hrvatska jezična problematika danas.
72. Dvije gramatike hrvatskoga književnog jezika na pomolu, *Matica*, 6, 1977., 8.–9.
73. Rječnik naseljenih toponima i njihovih etnika i ktetika, *Bilten Zavoda za lingvistiku*, 2, 1977., 35.–36.
74. Stjepko Težak, knjižica *Četvrti slavistički kongres*, Varaždin–Čakovec, 2006., 5.–17. (U suautorstvu s Josipom Liscem i Vladom Pandžićem.)
75. Korisno i vrijedno djelo (o OER-u), F, 4. 7. 2008., 65.
76. Knjiga protiv jezičnoga unitarizma, Vj., 2. 2. 2010., 35. (Prikaz Auburgerove knjige, *Hrvatski jezik i serbokroatizam*.)

VIII. Bibliografija

1. Bibliografija o SP i statističkoj lingvistici, *Naše teme*, 6, 1959., 261.–289.
2. (U suautorstvu sa S. Ham), Pravopisni rat – Komentirana bibliografija publicističkih članaka o hrvatskome pravopisu objavljenih u 2000. i 2001. godini, J, 51, 2004., 92.–115., 130.–153.

IX. Nekrolozi

1. Profesor Ljudevit Jonke, J, 26, 1979., 97.–101.
2. Dr. Ljudevit Jonke, *Kaj*, 4, 1979., 67.–70.
3. Alija Nametak, J, 35, 1987., 64.
4. Zlatku Vinceu u spomen (Život s političkim utezima), VL, 11. 12. 1994., 19.
5. Uzor u znanju i smjelosti, Vj., 10. 8. 1995., 20. *U Spomenici HAZU, *Milan Ratković 1906.–1995.*, 2004.
6. Franjo Tanocki, J, 44, 1997., 119.–120.
7. Oproštaj, Vj., 13. 11. 1993., 23.
8. Prekinut plodan život, ŠK, 5. 9. 2006., 7. (O S. Težaku.)
9. Petar Guberina i hrvatski književni jezik, spomenica *Petar Guberina*, HAZU, 2006., 25.–30.
10. Vijenac na grob prof. Jonkea, J, 56, 2009., 78.
11. O Daliboru Brozoviću osobno, J, 56, 2009., 131.–132.

X. Vijesti

1. Elektronsko prevođenje, *Borba*, 3. 4. 1960., 9, Beograd–Zagreb.
2. Poziv na savjetovanje i godišnju skupštinu, J, 13, 1966., 96.
3. Čitaocima Jezika, J, 13, 1966., 160.
4. Čitaocima ove rubrike, Vj., 4. 3. 1967., 6.
5. Novi prinosnici u »Zlatnoj knjizi« HFD, J, 17, 1969., 32.
6. Promjena uredništva (u suautorstvu s B. Finkom), J, 18, 1970., 33.–34.
7. Nagrađen urednik Jezika, J, 24, 1977., 159.
8. O skupljanju građe za rječnik naseljenih mjesta i njihovih etnika i ktetika, J, 26, 1978., 63.–64.
9. Moja napomena o Ivićevu članku, J, 33, 1986., 128.

10. Stiče treći naraštaj, J, 35, 1987., 26.–27.
11. Vrijeđanje na fin način, J, 34, 1987., 127.–128. (O postupcima P. Ivića.)
12. Napomena o lingvističkim časopisima, J, 35, 1987., 61.
13. Kratke vijesti, J, 37, 1989., 32. (O P. Iviću i hrvatsko-srpskim jezičnim razlikama.)
14. Kratke vijesti, J, 37, 1990., 96. (O proslavi 40. obljetnice Katedre za suvremeni hrvatski književni jezik, Lj. Jonkeu i nazivu biljke kivi.)
15. Riječ pretplatnicima, J, 38, 1990., 64.
16. Pisma, Vj., 11. 2. 1991., 8.
17. Znanstveni skup o Blažu Jurišiću, J, 39, 1991., 64.
18. Jezik u ratnim prilikama, J, 39, 1991., 64.
19. Leopold Auburger, J, 39, 1992., 96.
20. Promjena uredništva, J, 40, 1993., 96.
21. Promjena uredništva, J, 40, 1993., 96.
22. Uredničko vijeće časopisa Jezik, J, 41, 1994., 127.–128.
23. U ovom broju, J, 43, 1995., 1.
24. Riječ godine, J, 43, 1995., 79.–80.
25. Dani hrvatskoga jezika, J, 43, 1996., 120.
26. Uz Bibliografiju Jezika XXI.–XL. godišta, J, 43, 1996., 158.–159.
27. U ovome broju, J, 43, 1996., 161.
28. Jezik više nije beskućnik, J, 43, 1996., 197.–198.
29. Proslava časopisa Jezik, J, 44, 1996., 39.–40.
30. U ovome broju, J, 44, 1996., 41.
31. Suradnicima Jezika, J, 44, 1997., 117.–118.
32. Ispravak, J, 44, 1997., 119.
33. U ovome broju, J, 44, 1997., 161.–162.
34. Ispravak, J, 44, 1997., 200.
35. U ovome broju, J, 45, 1997., 1.–3.
36. Dani hrvatskoga jezika, J, 45, 1998., 114.–115.
37. Tri nekrologa u jednome broju, J, 46, 1999., 128.
38. Promjena uredništva, J, 47, 1999., (3. omotna).
39. U ovome broju, J, 48, 2001., 81.
40. Tko zapravo prijeti, J, 48, 2001., 118. (O prijateljici Snježane Kordić.)
41. Demanti koji Jutarnji list nije htio objaviti, F, 14. 2. 2002., 35.
42. O danima hrvatskoga i njemačkoga jezika, J, 49, 2002., 39.–40.

43. U ovome broju, J, 49, 2002., 41.
44. Sastanak uredništva, suradnika i pretplatnika Jezika, J, 49, 2002., 76.–77.
45. Kratke vijesti, J, 49, 2002., 80. (O pravopisu i gramatici Snježane Kordić.)
46. U ovome broju, J, 49, 2002., 81.
47. Na pragu 50. godišta, J, 49, 2002., 161.–164.
48. Jedan dvobroj Jezika više, J, 50, 2003., 195.–197.
49. Govor na proslavi 50. obljetnice Jezika, J, 51, 2004., 13.–14.
50. Promjene u uredništvu, J, 52, 2005., 6.
51. Komentar natječaja za 2008. J, 56, 2009., 76.–78.
52. Predstavljane Aničeve knjige, J, 56, 2009., 200.

XI. Književni sastavi

1. (Pjesmica, opis jedne slike), *Hrvatska straža*, 25. 12. 1940., 12.
2. Tat (pjesmica), *Hrvatska straža*, 12. 1. 1941., 8.
3. Spahija i raja, *Hrvatska straža*, 27. 4. 1941., 9.
4. Trčka, *Djeca za djecu*, 51, Iskra – Književno-kulturni prilog, 1959., 1.
5. Ljubav kao zvijezde na nebu, *Mali koncil*, 14, 2, 1984., 20.
6. Mali čovjek vješa zastavu, *Hrvatska revija*, 1, 1985., Barcelona.
7. Strah, *Glas Koncila*, 11. 2. 1990., 12.
8. Termosica, *Danica – Hrvatski katolički kalendar*, 1993., 137.
9. Radni dan druga Jure, *Marulić*, 1, 1993., 65.–67.
10. Otkup, *Marulić*, 4, 1993., 634.
11. Otmica druga Jure, *Marulić*, 5, 1993., 735.–737. **Brodski pogledi*, prilog NBL, 30. 8. 2000., 3.
12. Spomenik, *Marulić*, 3, 1994., 425.
13. Samo jedna mušica, *Marulić*, 4, 1994., 565.–568.
14. Neuslišani, *Danica*, 1994., 121.–127.
15. Na Božjim putovima – Per aspera ad astra, Kako sam cijepljen protiv komunizma, *Marulić*, 1, 1995., 59.–61.
16. Na Božjim putovima – II. – Zanimanja moga oca, *Marulić*, 2, 1995., 247.–254.
17. Na Božjim putovima – III. – Zanimanja moga oca, *Marulić*, 3, 1995., 468.–478.
18. Na Božjim putovima – IV. – Zanimanja moga oca, *Marulić*, 4, 1995., 660.–666.

19. Na Božjim putovima – V. – Zanimanja moga oca, *Marulić*, 5, 1995., 878.–885.
20. Na Božjim putovima – VI. – Zanimanja moga oca, *Marulić*, 6, 1995., 1060.–1070.
21. Uronjen u vjeru, zbornik *Zašto vjerujem?*, 1995., 12.–21. *Dobar dio objavljen u VL, 15. 10. 1996., 36.
22. Na Božjim putovima – VII. – Propali đak i čoldar, *Marulić*, 2, 1996., 348.–353. *Dobar dio objavljen u *Posavskoj Hrvatskoj*, 21. 11. 1997., *Brodski trag*, 4. *Jedan dio objavljen u *Brođaninu*, siječanj 1998., 9.–10.
23. Na Božjim putovima – VIII. – Propali pjesnik, *Marulić*, 3, 1996., 553.–557.
24. Na Božjim putovima – IX. – Radišin pitomac, Mlinarski šegrt u Kutovima, *Marulić*, 4, 1996., 756.–761.
25. Na Božjim putovima – X. – Prekretnica, Stolarski šegrt, *Marulić*, 5, 1996., 985.–989.
26. Na Božjim putovima – XI. – Salezijanski pitomac, U sjećanju školskih drugova, *Marulić*, 6, 1996., 1164.–1173.
27. Budi volja tvoja, *Očenaš iz Hrvatske*, 1996., 9.–11.
28. Na Božjim putovima – XII. – O učenju kod salezijanaca, *Marulić*, 1, 1997., 172.–180.
29. Na Božjim putovima – XIII. – Opet o gladi, Rat u Miholjcu, *Marulić*, 2, 1997., 372.–376.
30. Na Božjim putovima – XIV. – Rat u Oriovcu, Klerik, *Marulić*, 3, 1997., 550.–555.
31. Na Božjim putovima – XV. – Partizan, *Marulić*, 4, 1997., 809.–814.
32. Na Božjim putovima – XVI. – Partizan (nastavak), *Marulić*, 5, 1997., 1023.–1029.
33. Na Božjim putovima – XVII. – Logoraš, *Marulić*, 6, 1997., 1274.–1282.
34. Na Božjim putovima – XVIII. – Šestoškolac i sedmoškolac istodobno, *Marulić*, 1, 1998., 116.–121.
35. Na Božjim putovima – XIX. – Prognanik, *Marulić*, 2, 1998., 332.–335.
36. Na Božjim putovima – XX. – Osmoškolac, *Marulić*, 4, 1998., 774.–780.
37. Na Božjim putovima – XXI. – Osmoškolac (nastavak), *Marulić*, 5, 1998., 1009.–1013.
38. Na Božjim putovima – XXII. – Bogoslov i razsalezijanac, *Marulić*, 6, 1998., 1222.–1227.

39. Na Božjim putovima – XXIII. – Činovnik – Zatvorenik, *Marulić*, 1, 1999., 92.–100.
40. Na Božjim putovima – XXIV. – *Marulić*, 2, 1999., 332.–335.
41. Na Božjim putovima – XXV. – *Marulić*, 3, 1999., 332.–335.
42. Na Božjim putovima – XXVI. – *Marulić*, 4, 1999., 332.–335.
43. Na Božjim putovima – XXVII. – *Marulić*, 5, 1999., 332.–335.
44. Na Božjim putovima – XXVIII. – *Marulić*, 6, 1999., 1222.–1227.
45. Buđenje Vinkovićeve, Vj., 2. 5. 1999., 27.
46. Baškovi i Baškovčani, VL, 11. 7. 1999., 34.
47. Muške svinje, Vj., 18. 7. 1999., 21.
48. Razmišljanja istinoljubivog srpskog nacionaliste, *Hrvatsko slovo*, 15. 10. 1999., 12.
49. Auto, taj vražji auto, Vj., 28. 11. 1999., 30. **Zaprešićki godišnjak* '98 (tiskano u veljači 2000.), 592.–595.
50. Boži Biškupiću, ministru kulture; HS, 21. 7. 2006., 31.
51. Tužbalica pravedne tužibabe Karlice od Čuprije, F, 4. 8. 2006., 24.–25. (Potpisan Krešimir Zbrzalo.)
52. Pri sv. Kralju, F, 4. 8. 2006., 24.–25. (Potpisan Krešimir Zbrzalo, parafraza Matoševe pjesme.)
53. Mali ratni dnevnik ad usum Delphini, F, 15. 12. 2006. (Parodija na Mali ratni dnevnik Stjepana Tomaša. Povezano s političkim člankom O malome ratnome dnevniku.)
54. Magnolija u Babonićevoj (nova verzija), *Zaprešićki godišnjak*, 2007., Zaprešić, 2008., 607.–611.
55. Tužna večera Alekse Đukića, *Glas Koncila*, 1. 2. 2009., 37.
56. Stjepan Babić – Istoznačnica hrvatskih napora za hrvatski jezik, *Brodski trag*, lipanj 2006., 7.–9., Slavonski Brod.
57. O ljepoti hrvatskoga jezika, J. 68., 4. (korice)

XII. O Stjepanu Babiću*

A. Prikazi i ocjene knjiga

Jezik – Školski leksikon

1. Lerka Matutinović: Nauka bez muke, [točan bibl. podatak nepoznat], 1. 4. 1964.
2. M. Šipka: Dr. Stjepan Babić: *Jezik – Školski leksikon*, J, 12, 1964., 58.–62.
3. Z. Vince: Dr. Stjepan Babić, *Jezik*, Panorama, 1965., J, 14, 1967., 91.–96. Z. Vince, ŠK, 3. 12. 1965.
4. A. Peco: Dr. Stjepan Babić: “Jezik” (1965), *Književnost i jezik*, 1, 1966., 79.–84., Beograd.
5. “Školski leksikon” u 12 knjiga, ŠK, 21, 1965., 10.
6. Milan Moguš: Neuskladen ali potreban, ŠK, 12. 2. 1966., 4.

Pregled gramatike

7. B. Nikčević: Jedna vrlo korisna knjiga, ŠK, 10. 2. 1967., 8.
8. Z. Vince: Novi gramatički priručnik za osmogodišnje škole, J, 15, 1967., 61.–64.
9. Hrvatske gramatike i kovitlaci oko njih – Pregled gramatike hrvatskoga književnog jezika, u knjizi *Hrvatski jezik u političkom vrtlogu*, 24.–42.
10. Diana Stolic: Gramatika hrvatskog jezika, *Fluminensia*, 4., 1, 1992., 136.–137., Rijeka.

Sufiksna tvorba pridjeva

11. M. Šimundić, Stjepan Babić: Sufiksna tvorba pridjeva u suvremenome hrvatskom ili srpskom jeziku, *Život i škola*, 7–8, 1967., 354.–359.
12. M. Šimundić: S. Babić, Sufiksna tvorba pridjeva u suvremenom hrvatskom ili srpskom književnom jeziku, *Voprosy jazykoznanija*, 4, 1968., 144.–146., Moskva.

* Dok su prva dva dijela gotovo potpuna, jer sam od samoga početka zapisivao podatke, treći dio nije potpun jer sam se kasno sjetio zapisivati, tek kad sam dobilo računalo, a i da jesam, teško bi bilo zapisati sve podatke jer se o Hrvatskom pravopisu pisalo po svim novinama i mnogim časopisima.

Tvorba riječi

13. B. Mijić: Vrijedne knjige o jeziku, *Novi list*, 9. 10. 1986., Rijeka.
14. *Val.: Iscrpno o tvorbi riječi, *Glas Koncila*, 16. 11. 1986., 9.
15. M. Popović: Prvi dio gramatike hrvatskog književnog jezika – Tvorba, *Naša knjiga*, 23–24, 1987., 30.–31.
16. I. Nyomárkay: Neophodan gramatički priručnik, *Narodne novine*, 26. 2. 1987., 13., Budimpešta.
17. V. Straková: *Slavia*, 56, 3, 1987. 283.–285., Praha.
18. V. Grubišić: Tri značajna jezično-pravopisna priručnika hrvatskog jezika, Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku, *Hrvatska revija*, 37, 2, 1987., 264.–267.
19. A. S. Gerd – P. A. Dmitrijev: Babić, Stjepan. Slovoobrazovanje v horvatskom literaturnom jazyke: Očerk grammatiki, *Sovetskoje slavjanovedenje*, 2, 1988., 107.–112., Moskva.
20. R. Marojević: Opiranje jezičke građe, *Borba*, 13. 1. 1988., 8., Beograd–Zagreb. (Moj odgovor u Borbi 23. 1. 1988., 2.)
21. Božidar Finka: Nacrt za gramatiku hrvatskoga književnog jezika, *Vjesnik HAZU*, 3–4, 1992., 15.–18.

Hrvatski jezik u političkom vrtlogu

22. Nepotpisano (vjerojatno Bože V. Žigo): Dokumentarni krimić, *Nedjeljna Dalmacija*, 20. 5. 1990., 23., Split.
23. B. Kamenski: Riječ ima obrana, VL, 3. 6. 1990.
24. A. Jembrih: Svijest o hrvatskoj samobitnosti, Vj., 28. 7. 1990., 7.
25. I. Pranjković: Hrvatski jezičnopolitički vrtlog, *Danas*, 9. 10. 1990., 44.–45. Ispravak, *Danas*, 23. 10. 1990., 5.
26. I. Slaviček: Jezik patnik..., *Marulić*, 23, 6, 1990., 849.–850.
27. Ivan Sović: Babić, Stjepan, Hrvatski jezik u političkom vrtlogu, *Obnovljeni život*, 1, 1992., 111.–113.

Hrvatska jezikoslovna čitanka

28. (J. P.) Jezikoslovna čitanka, Vj., 1. 10. 1990., 9.
29. Z. Vince: Savjetnik sa znanstvenom podlogom, Vj. 19. 10. 1990., 12.
30. I. Sović: Čitanka za svakoga, ŠK, 20. 11. 1991., 10.
31. M. Jurišić: Čitanka koju smo čekali, VL, 7. 1. 1991., 18. (Prikaz Hrvatske jezikoslovne čitanke.)

32. M. Raos: Branič jezika hrvatskoga, *Glas Koncila*, 21. 7. 1991., 9.
33. I. Sović: Poticajna knjiga za obogaćivanje jezične kulture u hrvatskom jeziku, *Obnovljeni život*, 46, 3–4, 1991., 406.–411.

Hrvatski pravopis

(O HP tiskanom 1971., ali neizdanom, objavljeno je 1971. i 1972. na desetke članaka, a jednako tako kad je izašao u domovini 1990., ali se ovdje navode samo neki.)

34. Lj. Jonke: Novi hrvatski pravopis, Vj., 22. 6. 1971.
35. Lj. Jonke: Uvođenje novog pravopisa, ŠK, 7. 9. 1971., 6.
36. S. Pekeč – S. Ostojić: Govori kao što pišeš, NIN, 3. 10. 1971., 35.–40., Beograd.
37. S. Dautović: Ko je u pravu o pravopisu, NIN, 10. 10. 1971., 15.–17., Beograd.
38. Zašto je stopiran "hrvatski pravopis", *Mladost*, 2. 12. 1971., 7., Beograd.
39. U tiskanom, ali neizdanom Jeziku, 19, 2–3, prosinac 1991. tiskane su ocjene Lj. Jonkea i R. Katičića, ali je poslije taj dvobroj pretiskan bez tih ocjena.
40. K. Spalatin: "Hrvatski pravopis", *Hrvatska revija*, 23, 1973., 361.–375.
41. I. Horvat Hlebinski: Kakav nam pravopis treba, ŠK, 16. 10. 1990., 12.
42. S. Dautović: U starim i novim političkim vrtlozima, NIN, 14. 9. 1990., 34.–35., Beograd.
43. J. Melvinger: Kontinuitet Hrvatskog pravopisa, *Književna revija*, 1, 1991., 113.–121., Osijek.
44. I. Mokuter: Bilješke o hrvatskom pravopisu, *Hrvatski kalendar*, 1992., 145.–157., Budimpešta.
45. M. Vogrinec: Londonac s novom domovnicom, Vj., 25. 9. 1993., 22.–23.
46. M. Jurišić: Londonac drugi put u Zagrebu, VL, 24. 4. 1994., 17.
47. Lada Badurina: Pabirci o pravopisu hrvatskome, *Fluminensia*, 1–2, 1994., 99.–109., Rijeka.
48. Sanda Ham: Hrvatski pravopis, *Književna revija*, 3–4, 1994., 81.–89., Osijek.
49. Latinka Golić: Pravopisne novine u novomu Babić–Finka–Moguševom "Hrvatskom pravopisu", *Marulić*, 5, 1994., 903.–906.
50. Zbunjeni uporabnik hrvatskih jezičnih oslonaca, *Mehanizacija šumarstva*, 4, 1994., 229.–232.

51. Hrvatski više nitko ne može zatajiti, intervju M. Jurišić s B. Finkom, VL, 5. 6. 1994., 17.
52. Pravopisne navike na kušnji, Vj., 18. 6. 1994., 15.
53. Marijan Horvat-Milenković: Je li hrvatski pravopis napisan radi Kineza, Indijanca ili Hrvata, *Tomislav*, rujan 1994., 25.
54. M. Jurišić: Imamo pravopis, VL, 10. 7. 1994., 18.
55. Neki bi Hrvate učinili nepismenima, intervju Živane Morić s B. Finkom, Vj., 16. 7. 1994., 34. Zbog mnogo pogrešaka ponovljen u Vj., 23. 7. 1994., 22.
56. I. Kalogjera-Brkić: Lažni "Hrvatski pravopis", VL, 24. 11. 1994., 8.
57. Marijan Vogrinec: Gusari prodrli u jezikoslovlje, Vj., 24. 11. 1994., 18.
58. Ante Kraljević: Hrvatski vukopis, *Tomislav*, lipanj 1995., 22.–23.
59. Ne slažem se sa sadašnjim pravopisom, Intervju s D. Brozovićem, *Nedjeljna Dalmacija*, 30. 6. 1995., 5.–6., Split.
60. H. Hitrec: Konjski živci, HS, 30. 6. 1995., 32.
61. I. Pranjković: *Republika*, 5–6, 1995.
62. Nataša Bašić: Lebđenje Hrvatskoga pravopisa, *Vijenac*, 22. 2. 1996., 10.–11.

Tisućljetni naš jezik hrvatski

63. B. Kamenski: Rat za hrvatski jezik, VL, 5. 2. 1992., 26.
64. Miroslav Ležaja: Tisućljetni naš jezik hrvatski, Vj., 9. 3. 1992., 10.
65. Nikola Božinac (Nedjeljko Novaković): Hrvatski jezik, ŠK, 25. 2. 1992., 10.
66. Stjepan Vukušić: Završnica drame hrvatskoga jezika, *Forum*, 31, 63, 5–6, 1992., 654.–660.
67. Ivan Sović: Tisućljetni..., *Obnovljeni život*, 1, 1993.

Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika

68. Napokon "velika gramatika", *Fluminensia*, 4, br. 2105.
69. B. Finka: Nacrt za gramatiku hrvatskoga književnog jezika, *Vjesnik HAZU*, 3–4, 1992., 815.–818.
70. Dragoljub Petrović: Fonetika i fonologija "standardne novoštokavštine", *Južnoslavenski filolog*, 50, 1994., 231.–241., Beograd.

Hrvatski politički vicevi

71. Branka Kamenski: Smijehom protiv komunizma, VL, 9. 4. 1995., 20.
72. O vicevima, *Zagrebački trg*, preneseno i u *Brodski list*, 25. 5. 1995., 21., pod naslovom Povijest Titove Jugoslavije u vicevima.

73. Živana Morić, Stjepan Babić: Kako sam šifrirao Tita i drugove, Vj., 11. 6. 1995., 21.
74. Stanko Bašić: Socijalizam je bio loš, ali smiješan, *Nedjeljna Dalmacija*, 23. 6. 1995., 30.–32., Split.
75. Predrag Raos: Samo su feferoni vječni, *Arkzin*, 30. 6. 1995., 20.–21.
76. Ivan J. Bošković: Vic kao književna vrsta, *Slobodna Dalmacija*, 30. 4. 1996., 20., Split.
77. Josip Horvat, Stjepan Babić: Hrvatski politički vicevi – Bespuća povijesne neozbiljnosti, *Globus*, 20. 9. 1996., 60.–61.
78. S akademikom Babićem u "Taverni", *Brodanin*, siječanj 1997., 9.–10.

Hrvatski jučer i danas

79. Ž. Morić: Putokaz jezičnoj sutrašnjici, Vj., 13. 12. 1995., 21.
80. M. Grčević: Putokazna knjiga, HS, 15. 12. 1995., 15.
81. Stijepo Mijović Kočan: Rashrvačivanje i pohrvačivanje, VL, 12. 5. 1996., 21.
82. Dubravka Mihalina: Slijedimo hrvatski jezični osjećaj, *Glede*, 1, 1–2, 1997., 68.–69., Osijek.

Sročnost u hrvatskome književnome jeziku

83. Sanda Ham: Opis kojemu je mjesto u gramatici, J, 46, 1999., 151.–155.
84. M. Jurišić: Kad su braća složna, VL, 7. 3. 1993., 33.

B. Bio-/bibliografski podatci

1. Lj. Jonke: Prilog Slavonije hrvatskoj nauci o jeziku, u knjizi Hrvatski književni jezik 19. i 20. stoljeća, 1971., 242. *Pretiskano i u *Knjizi o knjigama, Slavonica*, 1994., 56., Vinkovci.
2. Stjepan Babić: *Ljetopis JAZU*, 81, 1979., 469.–471.
3. M. Moguš: BABIĆ, Stjepan, *Hrvatski biografski leksikon*, 1, 1983., 301.
4. B. Finka: BABIĆ, Stjepan, *Enciklopedija Jugoslavije*, sv. 4, Zagreb; *na hrv., *na srp., *na slov., *na mak., *na alb.
5. Bibliografija radova 1971.–1978., *Bibliografija radova znanstvenih radnika SR Hrvatske 1971.–1978.*, 1980., 419.–444.
6. Stjepan Babić, *Ljetopis JAZU*, 87, 1984., 424.
7. Stjepan Babić, *Ljetopis JAZU*, 90, 1987., 461.–462.
8. Bibliografija radova dr. Stjepana Babića, *Radovi Zavoda za slavensku filologiju*, 26, 1991., 93.–108.

9. Stjepan Babić, *International Book of Honor*, Raleigh.
10. Babić, Stjepan, *Tko je tko u Hrvatskoj*, 1993.
11. Babić, Stjepan, *Knjiga o knjigama, Slavonica*, 1994., 93.–94., Vinkovci.
12. Milan Blažeković: *Bio-bibliografski leksikon suradnika Hrvatske revije*, 1996., Babić, Dr. Stjepan, 31.–32.
- III.J. Stjepan Babić kao unitarist ili Stjepan Babić partijskim očima, HS, 21. 3. 1997., 7. *HJP.
13. Abecedari poznatih Brođana, *Posavska Hrvatska*, 24. 10. 1997., prilog *Brodski trag*, 8., Brod n/S.

C. Ostalo

1. U njemačkoj putopisnoj književnosti: H. Kellenbenz, *Wanderungen in der Eifel*, 1983., 30.
2. Drago Ćupić: Srpskohrvatski jezik i njegova norma danas, *Marksistička misao*, 1, 88, 1988., 31.–32., Beograd.
3. Prvi hrvatski akademik u Australiji, *Hrvatski vjesnik*, 17. 2. 1989., 2., Melbourne.
4. Posveta pjesme: BA – sufiksi, a ne mjesto četničkog kongresa 1944. M. Vaupotić, *Portret kritičara kao pedesetogodišnjaka*, 1990., 53.
5. U hrvatskoj memoarskoj književnosti: A. Petričević, *Žeda za vječnom ljubavlju*, 1990., 365., Split.
6. U djelu S. Lasića, Krležologija, knj. 3., spomenut sam više od 10 puta (najčešće s netočnim tvrdnjama).
7. U knjizi Taj hrvatski, 36 puta.
8. U Dnevniku Blaža Jurišića desetak puta.
9. Živko Kustić, Sonja i Anđela, 19**. (Onaj anonimni bogoslov, to sam ja, ali nije baš točno, kako piše.) *Zavičaj*, 2, 3, 1992., 12., Virovitica.
10. Lojzo Buturac: Per aspera ad astra, *Marulić*, 3, 1993., 428.–429. (Pismo je upućeno meni s dosta netočnosti.)
11. M. Pokrivka: Ničija zgradurina mlina, *Glasnik HDZ*, 26. 8. 1994., 48.–49.
12. Stanislav Belaj: Sjećanja, Đakovo, 1994.
13. Nataša Bašić: Taj hrvatski, J, i u knjizi *Deklaracija*, 3. izd., 201.–202. **Hrvatski jezik u političkom vrtlogu*.
14. Stjepan Babić predlaže uvođenje hrvatskog korijenskog pravopisa!, JL, 10. 5. 1999., 3.

15. Ne predlaže se uvođenje korijenskoga pravopisa!, VL, 11. 5. 1999., 30.
16. Korijenski pravopis nije tema za javnu raspravu, kaže Babić, JL, 29. 5. 1999., 898.

XIII. Ostala spominjanja (važnija)

- X. Elektronsko prevođenje, *Borba*, 3. 4. 1960., 9., Beograd–Zagreb. (U beogradskom izdanju tiskano ćirilicom.)
- III.I. Naša domaća riječ – U čemu je ljepota hrvatskosrpskog jezika, *Matica – Iseljenički kalendar*, 1961., 232.–237. *Konrad Mersich, *Velika čitanka*, 1966., 37.–41., Wien. *J, 11, 1964, 117.–125. *Ivo Zalar, *Hrvatska čitanka*, 5, 1993., 40.–48.
- III.G b) Kamo ide hrvatski književni jezik?, *Hrvatski tjednik*, 23. 4. 1971., 14. *Zavičaj, 2, 3, 1992., 13., Virovitica.
- III.M. (O Deklaraciji), *Hrvatska revija*, 41, 1–2, 1991., 224.–228.
 1. Dani hrvatskoga jezika u Virovitici (Predavanje prof. dr. Stjepana Babića), *Zavičaj*, Virovitica, 1992., 12.–13. (O Deklaraciji.)
- IX. Uzor u znanju i smjelosti, Vj., 10. 8. 1995., 20. *Milan Ratković (1906.–1995.), Spomenica HAZU, 2004.
- V. Uzalud učitelji, Zagreb djeluje sam svojom snagom, Vj., 10. 4. 1999. *U knjizi *Zašto volim Zagreb*, 2000., 252.–265.
 2. Matija Pokrivka, *Mlinovi u Hrvata*, 2004., 9.–102.
 3. Ime države Kosovo, F, 4. 4. 2008., 65.

XIV. Odlikovanja i priznanja

1. Jubilarna plaketa Školske knjige, povodom 20. obljetnice poduzeća Zagreb, 1970.
2. Zlatna značka Školske knjige, 1990.
3. Nagrada Bartola Kašića za značajnu znanstvenu djelatnost u oblasti društveno-humanističkih znanosti u području proučavanja hrvatskog književnog jezika, 1991.
4. Red Danice Hrvatske s likom Ruđera Boškovića za osobite zasluge u znanosti, 1995.
5. Spomenica Domovinskoga rata za dugi djelatni način, 1995.
6. Spomenica domovinske zahvalnosti za časnu i uzornu službu za razdoblje od pet godina, 1995.

7. Red Ante Starčevića, 1996.
8. Povelja počasnoga građanina Slavanskoga Broda, 2005.
9. Nagrada za životno djelo (Državna nagrada za znanost za 2004. godinu), 2005.
10. Povelja počasnoga građanina Općine Oriovac, 2006.
11. Nagrada za životno djelo na Danima Josipa i Ivana Kozarca, 2010.
12. Povelja Stjepana Ivšića za veliki doprinos razvoju i promicanju hrvatskoga jezikoslovlja, 2014.

SPOMENICA PREMINULIM AKADEMICIMA

STJEPAN BABIĆ
1925. – 2021.

Nakladnik

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Trg Nikole Šubića Zrinskog 11, 10000 Zagreb

Za nakladnika

Akademik Dario Vretenar, glavni tajnik

Lektorica

Maja Silov Tovernić

Grafička urednica

Nina Ivanović

Naklada

100 primjeraka

Tisak

Stega tisak d.o.o.

Zagreb, tiskano u svibnju 2023.

ISBN 978-953-347-505-9

